

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtute
Et Statu Religionis**

Qvo Quid Contineatur, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari provenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

Liber Primvs. De varietate religionum in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

TRACTATUS NONVS DE VARIETATE RE- LIGIONVM, TAM IN GE- NERE, QVAM IN SPECIE, COMPLE- CTENS LIBROS DVOS.

LIBER PRIMVS.

De varietate religionum in genere.

Postquam ea omnia explicuimus, quæ de statu religioso absolute spectato considerata occurrunt, quoniam propositum nostrum est ea omnia in religione Societatis specialiter contemplari, & pro viribus explicare: vt completa doctrina sit, necesse est de distinctione, & varietate religionum aliqua premittere. Possunt autem religiones distingui vel per quædam generalia capita, seu conditiones, & fines earum, vt religio contemplatiua, vel actiua, &c. vel per species proprias earum, vt Prædicatorum, Minorum, &c. hoc ergo lib. priorem diuisionem, in sequenti verò, posteriore explicabimus.

CAPVT I.

Vtrum potueris, vel deberis esse in Ecclesia religionum varietas.

Heretici, qui summo odio hunc statum prosequuntur, multitudinē, ac varietatem religionū maximē damnant, ac perinde putant esse dicere, hos religiosos esse sancti Dominici, illos sancti Francisci, ac dicere, *Ego sum Pauli, ego autem Apollo.* Quod reprehendit Paul. 1. Corint. 1. & 3. quia hoc est schismata, & diuisiones in Ecclesiam introducere. vnde videntur contendere, salua vnitatem fidei, & charitatis, non posse hanc multiplicationem admitti. Nā sicut fides, & charitas vna est, & ideo esse potest vna religio Christiana, ita etiam perfectio charitatis vna est: ergo non possunt in ordine ad illam religionem multiplicari. maximē, quia nos docemus viam consiliorum esse viam ad hanc perfectionem, & cōsilia eadem sunt respectu omnium, ergo & religio debet esse eadem. Tandem concluditur, saltem nō expedit hanc varietatem propter diuisionem, & incommoda, quæ ex ea nascuntur. Quod videtur experimēto posse comprobari: nam occasione huius diuersitatis multæ contentiones inter varias religiones ortæ sunt dum aliæ alias præcedere contendunt, vel honore & loco, vel fama, & existimatione apud homines, vel literis, & aliis huiusmodi bonis. Ex quo etiā fit, vt sæpè proximorum fructus propter religionum cōtentionem inter se impediuntur: quæ omnia cessarent, si omnes idem corpus religionis conficerent. His accedit Diui Basilij autoritas, ille enim similem ferè quæstionē pertractat in regulis

fus. disp. qu. 35. vbi quærit, an expedit in eodem pago plures esse religionum conuentus, respondet nō expedit, tum quia difficile est vnum inuenire condignum prælatum, ne dum plures, tum quia inter eos qui sunt eiusdem artis, faciliè oriuntur contentiones, & æmulationes, quod (inquit) idem ferè in hac vita solet accidere, Initio enim contentiones à rebus honestis auspicantes, cum inter se certant, alii alios studeant superare, dum progressus maiores faciunt, postremo in simulas contentiosas delabuntur. Loquitur autem Basilius de monasteriis eiusdem rationis, & religionis, multo autem grauius sequuntur illa incommoda in diuersitate religionum. Accedit tādē, quod si semel hæc varietas admittatur, in infinitum crescere, & multiplicari potest, vt etiam experientia nos docet, quia homines semper amant noua, & inuentiones proprias; at hæc nimia multitudo non potest non parere confusione, vt dicitur in c. vlt. de Regular. & cap. vnic. eodem tit. in 6. ergo. &c.

Nihilominus veritas Catholica est, varietatē religionum ad decorem, & vtilitatem Ecclesiæ; maiusque Dei obsequium pertinere. Hæc veritas de fide certa est, ad quam confirmandam sufficiunt nobis sanctorum exempla, qui varias religiones instituerunt, & communis Ecclesiæ consensus, Pontificumq; autoritas, quæ illas approbarunt, & optima verba Gregorij XIII. in quadam Const. *Ascendite Domino*, in Societatis confirmationem, vbi sic inquit, *Cum diuina prouidentia, pro temporum necessitate, varia, & salutaria ordinum instituta, in Ecclesia sua produxerit, nouisq; in ea subinde nascentibus morbis noua remedia, nouisque in emergentibus hostium impugnationibus, noua regulæ, illi ordinum auxilia excitauit, & cuique illorum, iuxta cuiuslibet peculiari gratia vocationem, peculiare quasdam, nō dat, peculiaris insignia, & opportuna ad finem, quem intendunt media suggesserit, &c.* Constat ergo varietatē religionū diuina prouidentia introductam esse, esseq; Ecclesiæ opportunam, & auxiliarem. Vt autem hæc veritatē magis explicemus, & confirmemus, tria puncta declaranda sunt; Primum, qualis distinctio, & varietas inter religiones intelligi possit. Secundum, quæ sit sufficiens ratio eius. Tertium, si quæ incommoda ex illa nasci possint, quomodo caueantur, per quod allatis in n. 1. impugnationibus satisfiet.

Qualis distinctio & varietas inter religiones intelligi possit.

Circa primum statuendum in primis est, omnes hæc varietates religiones necessariò conuenire in substantiali ritu, etiam ex

Panda 3. tractanda proponuntur

III.

fine peculiaris, aut ex media pendenda.

status religiosi, qui consistit in duobus, scilicet, in intendenda perfectione charitatis erga Deum, & consequenter etiam circa proximum, & in renunciatione seculi per tria vota substantialia, & traditionem illam talibus votis firmatam, per quam homo se totum consecrat diuino obsequio. Hæc duo satis constant ex omnibus hætenus dictis de statu religionis, cum hæc enim sint substantialia illi statui, non possunt non conuenire omni veræ religioni, siue illa sit substantia generica, siue specifica, de quo statim. Hinc D. Thomas 2. 2. quæst. 138. artic. 1. concludit, duobus tantum modis posse distinctionem inter religiones inueniri, scilicet, vel in fine proprio, vel in exercitiis, & mediis, quibus ad eundem finem tendit. Cum enim religio sit status tendens in finem perfectionis, necesse est ut per certa, ac determinata media tendat: ergo non potest alia distinctio inter religiones cogitari, nisi ex fine proprio, vel mediis.

IV.
Obiectio contra varietatem ex fine.

Dices, imò non videntur religiones distinguere in finibus, sed solum in mediis, omnia enim, quæ intendunt, vel operantur, sunt media in finem charitatis perfectæ, ergo solum possunt distinguere in mediis, quibus vtuntur ad hunc finem charitatis perfectæ. Respondeo, verum quidem esse, omnes fines particulares religionum singularum, esse media, si cum generali perfectione charitatis comparentur; sunt tamen nihilominus fines proprii, quia sunt bona per se honesta, quæ propter se proximè expetuntur, & propter ipsa reliqua omnia exercitia talium religionum instituta sunt, vel assumuntur. Dicit etiam possunt illi fines, quia sunt quasi formales quædam actiones ipsius charitatis, quæ ut in se tales sunt, intenduntur ut fines, ut verò per eas comparatur perfectio charitatis absolute, & secundum se spectatæ, media dici possunt. Itaque si charitas secundum se consideretur, plura habet officia, in quibus exercetur, & eisdem proximè augetur: sunt autem illa ad eundem finem, ut non possint omnia, & singula per se primò ab omni religione intendi, quia quædam in contemplatione Dei, aliæ in operatione circa proximum versantur, & inter actiones erga proximum magna est varietas, quæ non potest sub eodem vitæ instituto principaliter intendi, ut redemptio captiuorum, infirmorum curatio, &c. Hinc ergo factum est, ut quædam religio dicatur instituta ad hunc finem proprium, id est, ad hoc officium charitatis, alia ad aliud, & hæc ratione distinguuntur aliquæ religiones ex finibus, ut religio contemplatiua ab actiua, & sic de aliis. Ad hunc autem finem proprium consequendum, & religiosè exercendum, vtitur vnaquæque religio propriis modis, & obseruantis, ut orationibus, ieiuniis, operibus manuum, & similibus, & hæc vocantur propria media, quia immediatè referuntur ad illum proprium finem, & illo mediante ad generalem finem perfectionis charitatis. Contingit autem aliquando duas religiones ad eundem proximum scopum esse institutas, ut ad militiam v.g. vt tamen diuersis obseruantis, ad illum finem religiosè exercendum, & tunc dicuntur religiones distinguere in mediis, & non in fine, sicut motus interdum distinguuntur, quia ad diuersos terminos tendunt, aliquando verò quia ad eundem tendunt diuersa figura, vel per diuersa spatia: quæ posterior distinctio solet à Philosophis reuocari ad distinctionem terminorum formalium, cum prior distinctio sit per terminos reales, & formales: sicque in proprio dici possunt religiones omnes distinguere ex fine, quia licet aliquæ in proximo fine realiter conuenire videantur, tamen quatenus illum intendunt per diuersa media, & exercitia, etiam in ipso formaliter distinguere videntur, quia sub alia ratione, aut modo, aut perfectione illam intendunt. Modus autem loquendi Diui Thomæ sic

Quid quando duas religiones habent eundem finem proximum.

ut magis realis est, ita etiam est magis perfectius, & clarus.

Ex quo rectè idè infert, magis distinguere religiones, quæ ex fine, quam quæ ex solis mediis, siue exercitiis in ordine ad eundem finem distinguuntur. Quod est per se satis clarum: tum quia distinctio in rebus moralibus maximè est ex finibus; religio autem moralis res est: tum etiam, quia religiones, quæ in finibus distinguuntur, regulariter etiam in mediis, & exercitiis diuersitatem habent, quia ad fines diuersos regulariter media diuersa requiruntur, etiam si in aliquibus eorum possit esse conuenientia: tum denique, quia quo maior est conuenientia inter aliqua duo, eo illa minus distinguuntur, religiones autem, quæ in fine conueniunt, magnam inter se habent conuenientiam, quam alix non habent: ergo. Quapropter ad eundem finem tendentes, ut religiones, quæ in fine distinguuntur, possint quodammodo dici specie diuersæ, alix verò tantum accidentaliter. Pater proportionali ratione, nam finis est, qui in moralibus dat speciem, ergo religiones, quæ distinguuntur in fine, dici possunt specie diuersæ. Item artes, quæ tendunt ad diuersos fines, specie distinguuntur, sed religiones sunt veluti quædam spirituales disciplinae, seu artes: ergo. Hæc autem distinctio in finibus tanto erit maior, quanto inter ipsos fines secundum se spectatos maior fuerit. Aliquando enim fines ipsi erunt quasi substantialiter diuersi, ut hospitalitas, & prædicatio verbi Dei, aliquando verò solum secundum magis, & minus, ut contemplatio perpetua, seu diuturna, vel solum definitis horis: item prædicatio Euangelij inter fideles, vel in vniuerso orbe, & inter infideles, & sic de aliis. Clarum est ergo maiorem esse diuersitatem religionum, quando fines sunt substantialiter diuersi, tuncque magis dici posse religiones ipsas substantia diuersas: quamuis in hoc oportet magnam vim in verbis constituisse, quia hic vera non potest esse diuersitas in substantia quia physica, ut sic dicam, quia traditio, & tria substantialia vota, quæ in omnibus religionibus sunt, eiusdem speciei, & essentie sunt: igitur religionum diuersitas non potest esse in substantia statum. Moraliter autem dici possunt quodammodo substantialiter differre, quæ in primario fine differunt, comparatione earum, quæ in ordine ad eundem finem solum in mediis, seu exercitiis distinguuntur.

Rursusque inter has tanto erit maior diuersitas, quanto media, & exercitia fuerint magis diuersa, aliquando enim tam parua est differentia, ut solum in habitu, & insigniis, & paucis caeremonijs distinguantur, ut religio Sancti Benedicti, & S. Bernardi, inter monachales; & inter militares, Alcantaræ, aut Calatræ, & similes, quæ videntur solum numero distinguere, quamuis in ea latitudine magis distinguantur, quam duo monasteria eiusdem habitus, sicut in naturalibus homo albus, & niger, solum numero differunt, quamuis magis in ea latitudine, quam duo homines albi distinguere videantur. At verò mendicantes religiones ut Minorum, & Prædicatorum, non videntur distinguere in fine, sed in modo, & mediis, & est differentia longè maior, ita ut ad specificam differentiam magis accedere videatur.

Maximè verò distinguuntur religiones, si in vtroque fine, scilicet, & exercitiis distinctionem habebant. Et præsertim si in votis ipsis, & in obseruantis eorum diuersitatem habuerint, quia cum in maiori votis consistat substantia religionis, diuersitas in illis maximè ad substantiales accedit. Sicut dicimus, beatos distinguere in essentiali beatitudine, quia in illa in qua est substantia beatitudinis, habent aliquam varietatem, licet in rigore diuersitas illa specifica, aut essentialis non sit. Tandem aliquando intra

intra eandem religionem videtur esse tanta varietas, ut plures religiones esse appareant, ut inter Minores, quod maxime verum est, quando sub diuersis Prælati generalibus versantur, quia tunc sunt veluti diuersi exercitus, habentes diuersos duces, & insignia distincta, & interdum etiam arma diuersa, quamuis in fine, & aliis multum conueniant. His ergo modis potest distinctio, & varietas in religionibus reperiri.

Distin-
ctio
ex diuersis
palat. 1.

VIII.
Vnde reli-
gionis de con-
uenientia, & v-
nitatis finis
pauca.

Ex quibus intelligere licet, ad vnitatem religionis requiri conuenientiam in fine, & in mediis, quæ quanto maior fuerit, tanto erit maior vnitas: nam bonum ut aiunt ex integra causa, vnitas autem habet rationem boni, pluralitas vero, quia talis, à perfectione declinat: nam ut dixit Augustinus serm. 27. de verbis Domini, *proponitur vnum multis, non enim à multis vnum, sed multis ab vno.* Item res morales maxime recipiunt vnitatem vel distinctionem ex fine: vnitas autem religionis, ut numer. 5. dicebam, moralis est; maxime ergo requirit vnitatem & conuenientiam in fine proprio, qui est veluti scopus religionis.

IX.
Iam ad v-
nitatis
finem.

Deinde necessaria est etiam conuenientia in mediis, tum quia, ut numero 4. attigi, nunquam finis est omnino & formaliter idem, si per diuersa media, & vias omnino distinctas quaeritur. Tum etiam quia religio est quasi via quedam, & tendentia in finem; via autem, ut sit eadem, non satis est quod ad eundem terminum tendat, sed per eadem media. Tum denique quia si media sunt diuersa, mores etiam, & vitæ consuetudinem diuersa esse oportet, cum qua diuersitate non fiat vera vnitas moralis. Hoc autem intelligendum est de præcipuis & substantialibus mediis, quia nonnulla diuersitas in rebus minutioribus, & accidentalibus, non obstat. Intelligendum etiam est de mediis non subordinatis, aut connexis inter se, si quidem intra eandem religionem possunt esse plura media, & consequenter plures gradus personarum, quæ ad diuersa munera destinantur, quæ varietas non impedit vnitatem, quia sunt velut membra eterogenea eiusdem corporis.

X.
Præter
causam
condu-
centem
ad vnitatem
requiritur.

Præter illa autem duo, finis scilicet, ac mediorum conuenientiam, requiri potest ad vnitatem, conuenientia in vno capite, vel supremo prælato proprio eiusdem religionis, sed si considerentur ea, quæ tractatu præcedente lib. 2. cap. 2. de prælati religionum diximus, hæc conditio non videtur ita necessaria, si alias sit conuenientia in regula, & origine religionis; maxime secundum modum loquendi, non solum vulgi, sed etiam iuris: sic enim moniales omnes regulam sanctæ Clæræ, v. g. profitentes, eiusdem religionis esse perhibentur, quamuis aliqua earum monasteria Episcopo subdantur, aliqua verò prælato regulari, qui inter se minime subordinantur; & eadem prælatorum diuersitas in aliis, tam feminarum, quam virorum conuentibus facile deprehendi potest, quamquam negari non debet maiorem fuisse futuram vnitatem, si non solum regulam, sed etiam prælatum eundem haberent, quia politicum corpus, qualis est religio, ex vnitatem capitis recipit etiam vnitatem, siue id caput vna sit persona, siue aggregatum ex pluribus.

XI.
Similiter
de
conuenientia
in habitu.

Addi præterea potest, requiri ad religionis vnitatem conuenientiam in exteriori habitu: quia licet hic non sit de substantia religionis, est tamen signum talis, vel talis professionis. Hæc etiam conditio non est adeo necessaria, quin intra eandem religionem nonnulla diuersitas in exteriori habitu permittatur, ut sentiunt Glossa, & Doctores ex textu in Clem. 1. de electione, & vsu ipso constat. Et ratio est, quia interdum ipsamet regula postulat positum (ut sic dicam) hanc diuersitatem, iustas ob causas, ut vide-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

mus in religionis laicis & clericis eiusdem religionis. Aliquando verò illam diuersitatem permittit, quatenus directe non prohibet, & id quod de habitu statuit, seruari potest cum aliqua diuersitate in aliis conditionibus, ut si statuatur de figura, & materia; non verò de colore habitus, tunc licet aliqua varietas in colore in diuersis monasteriis aut prouinciis permittatur, non erit contra vnitatem religionis. Hæc autem varietas in habitu nunquam potest tanta esse, quin aliqua vnitas seu conuenientia conferuetur, quæ vnitatem talis religionis indicet, ut videre est in religione S. Francisci Obseruantia & Conuentualium, ac Capucinatorum; & in religione Sanctissimæ Trinitatis, ac multo magis in religione canonicorum regularium. Omitto Societatem I. E. S. V. quæ peculiarem habitum non assumpsit, & ita admittit illam varietatem, quam habitus clericorum in diuersis regionibus habuerit: seruando tamen illam vnitatem, nimirum ut vbique eo habitu honesto, & ad statum religiosum decente vtatur. In aliis verò religionibus semper seruatur aliqua vnitas vel in figura, vel in colore, vel in vtroque signo, vel in aliquo alio signo speciali, quod iuxta vniuersiueque religionis regulam obseruandum est, ut vnitas religionis quoad habitum retineri censetur. Et hæc de primo puncto.

Quæ uni-
formitas in
habitu ser-
uanda in
Societate.

Approbatur ac defenditur dicta religionum varietas.

Secundò dicendum est varietatem religionum non sine magna diuinæ prouidentia dispositione, & Spiritus Sancti directione inuentam esse, & in Ecclesia introductam, tanquam illi valde vtilem. Ratio penetrabilis est, quia status religionum proponitur hominibus tanquam via vtilissima ad perfectionem acquirendam, fieri autem non poterat, moraliter loquendo, ut vna religio vnusque viuendi modus omnibus accommodaretur propter varias hominum complexiones ac propensiones; ut notauit Gregor. 6. Moral. c. 26. alias 27. Nonnulli namque hominum (ait) ita otiosi mentis sunt, ut se eos labor occupationis accipiat, in ipsa operis occupatione succumbant, & nonnulli ita inquieti sunt, ut si vacationem laboris habuerint, grauius laborent, quia tanto deteriores tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationem vacat. Vnde necesse est, ut nec quiescens ad exercitationem se immoderati operis dilatat, nec inquietus ad studium contemplationis angustet. Ob hæc ergo causam vtilissimum fuit quasdam esse religiones ad quietem, & otium contemplationis ordinatas, alias ad actiones, alias ex vtroque mixtas, ut omnes haberent, vnde, quod sibi magis expediret, eligere possent. Et eadem est ratio de aliis differentiis, hi enim his actionibus, & exercitiis potius quam aliis delectantur, quidam ad solitaria, alij ad socialem vitam propensi sunt: quidam corporibus fortiores ad labores, & rigores corporis sunt apti, alij ad studia, & spiritualia exercitia: sic ergo per varietatem religionum omnibus subuenit. Alia ratio etiam valde generalis est, quia religiones ex intentione Spiritus Sancti non solum institutæ sunt ad bonum eorum qui in eis congregantur, sed etiam ut per eos alij, atque adeo vniuersa Ecclesia iuuetur: quia ergo variae sunt actiones, & ministeria, in quibus possunt religiones Ecclesie inservire, & non sufficit vna pro omnibus actionibus, ideo ex earum varietate confurgit plenitudo ministrorum, qui possint omnibus modis, & in omni actionum genere Ecclesiam iuuare. Et hoc est etiam quod Gregor. XIII. citato loco dixit, *Pro temporum etiam varietate prouidisse Deum varias religiones, prout occasiones, vel necessitates temporum postulabant.* Addit etiam Bernard. in Apolog. Guillel. Abb. ad pulchritudinem Ecclesiæ pertinere hanc varietatem iuxta id Psal. 44.

XII.

A a

Astius

afficit regina à dextris suis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Nec mirum (inquit) si in hoc exilio, peregrinante Ecclesiā, sit huiusmodi pluralitas vitæ, & vna pluralitas, cum in illa quoque patria quando & ipsa regnabit, futura sit aliqua dispar aequalitas, cum scriptum sit, in domo patris mei mansiones multe sunt.

XIII.

Ex his ergo constat, quàm longè sit hæc religionū distinctio ab omni Ecclesiæ diuisione, & schismate, sicut enim in eadem domo diuersitas mansionum, & cubiculorum, non destruit, sed pulcherrimè cōstruit vnitatem domus, & in republica, vel ciuitate pluralitas artium, & officiorum, non est contra vnitatem, sed potius est maximè necessaria, vt ciuitas sit consummata, & perfectā; ita in Ecclesia varietas religionum eius vnitatem non diuidit, sed illustrat. Neque obstat quòd charitatis perfectio vna sit, quia viæ ad illam possunt esse plures, non quidē quoad substantiam omninò diuersæ, sed quoad actionē, vel quoad modū, & (vt ita dicā) quoad missionem, & participationem actionū. Omnes enim religiones in substantia easdē ferè actiones exercēt, tamen quādā in quibusdā excedunt, aliæ in aliis, quædā hoc modo, aliæ alio illas participant, omnes tamen sunt sanctæ, & ad suprā dictos fines necessaria. Incommoda autem, quæ ex hac varietate sequi obiciuntur, minoris momenti sunt, neque cum vtilitatibus numeratis possunt comparari. Res enim humane huiusmodi sunt, vt nūquam omnibus incommodis careant, & ideo quando hæc sequuntur, nō ex re ipsa, vel actione, sed ex infirmitate, vel malitia hominum, non sunt propter illa omittēda bona maiora, sed adhibenda remedia, ne illa mala sequantur; potissimum autem est charitas. Vnde elegāter Bernard. in dicta Apologia. *Requiritur (inquit) à me, cur, cum omnes ordines laudem, omnes non teneam, laudo enim omnes. & diligo, vbi cumque iuste, & pie viuatur in ecclesiā: vnum opere teneo, ceteros charitate: faciet autem charitas (fidenter loquor) vt ne illorum quidē si uictu franger, quorum instituta non sequor.*

XIV.

Diuis autem Basilii citato loco non loquitur propriè de diuersitate religionum, sed de multiplicatione domorum, seu monasteriorum eiusdē religionis in eodem oppido, tractatque prudentialē quæstionem, an expediat talia monasteria multiplicari in eodem oppido: & ipse fert probabile iudicium expedire magis, vt in vno domicilio, & sub vno prælato omnes aggregentur. Hæc autem quæstio longè diuersa est ab ea, quam nunc tractamus, estque in ea satis verisimile Basilij iudicium, & fortasse regulariter ita est; & maximè eo tempore, in quo, vt supponere videtur Basilii, religiosa domus erant ita distinctæ, vt non vnirentur sub vno capite, quarum multiplicatio vicina poterat faciliè discordiam parere, & non erat necessaria, quia regula erat vniformis omninò in modo viuendi separato, & remoto ab actionibus externis. At etiam Basilii fuisse tunc penuriam hominum, qui huiusmodi domos regere vtiliter possent, quia monachi regulariter sacerdotes non erant, neque docti. Quæ rationes hoc tempore cessant, nam in eadem religione sunt varix actiones, vel ad studia, vel ad cōciones, & alia ministeria, est etiam vnio earum inter se, & sub vno superiori prælato, nec defunt homines docti, & prudentes, per quos possint gubernari, & ideo etiam hoc modo possunt vtiliter sæpè monasteria in eadem ciuitate multiplicari. Quia verò in vtraque multiplicatione poterat esse excessus, ideo multiplicatio religionum Summo Pontifici meritò reseruata est, vt patet ex Concil. Later. in c. ult. de Religiof. dom. & Concil. Lugdun. in c. vnice. eod. tit. in 6. In Concilio autem Trident. sess. 25. cap. 3. de Regul. ad alia incommoda vitanda statuitur, vt sine licentia Episcopi monasteria non erigantur.

CAPVT II.

Vitum religiosa vitæ in solitariam, & cenobiticam rectè distinguatur: & vitæ perfectior sit.

Supponendum est, sermonem esse de proprio statu religioso, latè enim potest religiosa vita appellari omnis illa, quæ ad diuinum cultum instituitur, etiam si non habeat omnia requisita ad religiosum statum, vt ex superius dictis satis notum est. Videtur autem hoc modo non posse habere locum distinctionis propositæ, quia repugnat vitæ esse verè religiosam, & esse solitariam. Primo, quia vita religiosa esse debent sub speciali obedientia alicuius prælati; qui autem solitariam vitam agit, nullius obedientiæ specialiter subiectus est, vt patet de Joanne Baptista, & de Paulo primo eremita, & similibus: ergo. Secundo, quia vita religiosa debet esse regularis, debet enim itari, & firmari per professionem sub aliqua certa regula: vnde & in iure religiosi regulares appellantur, & pro eodem reputantur: sed qui vitam solitariam agit nullam regulam proficitur, vt per se constat: ergo. Tertium, quia status religiosus requirit Ecclesiæ approbationem, & acceptationem; in vita autem solitaria nihil horum reperitur. In contrarium huic statui principium dedisse: cuius exemplum etiam Christus dare voluit, quando in desertum per quadraginta dies recessit, vt ieiunio, & contemplationi vacaret. Atque ita est apud Patres vulgaris distinctio monachorum in anachoretas, & cenobitas, vt videre licet apud Hieronymum epist. 22. ad Eustochium de Custod. virgin. Cassianum collat. 18. cap. 4. Ildorum lib. 2. de Offic. Eccles. cap. 15. de Monachis, & lib. 7. etymolog. cap. 13. vbi anachoretas & eremitas duos ordines distinguit, nam eremitas vocat qui semper à principio solitariam vitam proficuntur, anachoretas qui post acquisitam perfectionem in vita cenobitica, in solitudinem separentur. Sufficiens tamen est bimembris diuisio: nam quicumque solitariam vitam agunt, vtroque nomine appellari solent, & cum illa duo membra quasi per contradictorias differentias distinguantur, ad quæque distinguunt diuisum. Solent etiam Patres addere alia membra illi diuisioni, vt patet ex proximè citatis, & ex S. Benedicto in principio suæ Regulæ. Veruntamen illa alia membra non pertinent ad veros & religiosos monachos de quibus agimus, sed dantur de quibusdā fictis & reprobtis monachis, qui illis temporibus vigeant.

Tota ergo difficultas huius diuisionis, vt argumenta ostendunt, versatur in altero membro, scilicet, vitæ solitariæ: nam de vitæ cenobitica non est dubium. Dicitur enim cenobitica vita, quæ agitur in religiosa congregatione, cuiuscunque ordinis illa sit, quæ dici etiam potest vita communis, & sociabilis. Sed quia hæc voces generaliores sunt, ideo religiosa vitæ, quæ in conuentu fratrum fit, vox illa accommodatissima fit statui religioso, per se notum est, tum ex vsu Ecclesiæ, in qua hic modus vitæ religiosæ præualuit, ac ferè solus conseruatur: tum etiam, quia ad omnia vota religiosa statui substantialia, & ad praxim omnium consiliorum, & virtutum est valdè opportuna, vt statim magis patebit. Vnde de hac interpretatur Augustinus illud Psalm. 132. *Quam bonum, & quam iocundum habitare*

habitare fratres in vnum: quia in huiusmodi religioſis cœnobiis ita ſunt multi, vt tamen ſit cor vnum, & anima vna, cuius initium, & quaſi exemplar ait fuiſſe in cœnaculo, vbi poſt Chriſti Domini aſcenſionem erant Apoſtoli cum fidelibus congregati in vnum, orationibus inſtantes, & expectantes Spiritus Sancti aduentum. Et ideo in hos etiam cœnobitas interpretatur, optimè conuenire monachi nomen, quia licet ab vnitae ſumptum ſit, monos enim eſt vnus, vnde monachus, quaſi vnus & ſolarius dictus eſt; tamen etiam cœnobitæ monachi rectè dicuntur, Nam qui ſc. viuunt in vnum (ait Auguſt.) vt vnus hominem faciant, vt ſit illis verum, ſicut ſcriptum eſt, cor vnum, & anima vna, multa corpora, ſed vnum cor, & vna anima, rectè dicitur monos, id eſt, vnus ſolus. Igitur modis omnibus, & res, & vox religioſi ſtatus in huiusmodi congregatione, earumque religioſos conuenit: de alio ergo membro videndum ſuperest.

III. Eſt ergo vterius aduertendum, generaliter dici poſſe ſolitariam vitam omnem illam, quæ communis non eſt, neque in Societate multorum idem genus vitæ profectum, ſive agatur in ſolitudine ab omni commercio hominum ſeparata, quæ propriè dicitur vitæ eremiticæ; ſive agatur in pagis, villis, & ciuitatibus, in propriis tamen ac priuatis domibus: licet enim hæc non poſſit dici vitæ ſolitaria, quantum ad conuerſationem, & conuictum cum aliis hominibus: poteſt tamè dici ſolitaria, ſi alioqui religioſa ſit quoad ſocietatem, & vnitatem in eodem genere vitæ. Fuit autem vterque modus viuendi cultus in Eccleſia ab his hominibus, qui viam conſiliorum, & perfectionis amplexi ſunt. Nam de vitæ eremiticæ extant clariffima antiquitatis exempla. Tamen, ne ſit ambiguitas in nomine, oportet aduertere, interdum dici eremitas eos, qui in cœnobiis degunt, quando talia monaſteria ſolùm in deſertis locis, ac eremis conſtruebant, & ex ſua viuendi ratione talem ſeparationem à populis hominum poſtulabant. Hoc modo fuerunt eremitæ religioſi Sancti Baſilij, vt ex eo accipi poteſt in regul. 6. ex fuſ. diſput. in hac etiam amplitudine videtur mihi de ſolitaria vita loqui Hieronym. cum illam mirè laudat in epiſt. 1. ad Heliodorum. Auguſtini monachi eremitæ dicuntur, ad quos ſunt ſermones eius ad Fratres in eremo, de quorū auctore licet aliqui recentiores dubitauerint, tamen perique doctiores, eos Auguſtinianos verè eſſe recognoscunt, & ita inueniuntur paſſim citati à grauiſſis authoribus, præſertim à Nicolao V. in tractat. de laudib. Auguſtini, & à S. Antonio de Paulo, Vincentio Ferrar. & Bernard. Senen. ſæpè in ſuis concionibus, & Concilium Aquifgran. citat ſermon. de cœmuni vita clericorum, qui euſdem ordinis, & rationis eſſe cenſentur. Et fortaſſe non pauci inter illos inferri erunt, qui non ſint Auguſtini, de quo iterum libro ſequenti cap. 8. num. 8. tamen quoddam aliquos inſcripſerit eo titulo, veriffimillimum eſt ob tantam antiquitatem. Sic etiam Carthuſiani eremitæ appellari ſolent, & in ſua profeſſione promittunt conuerſionem, & emendationem morum in illa eremo; conſtat autem illorum vitam cœnobiticam eſſe, licet multum participet de vitæ ſolitaria. Alio verò modo dicuntur eremitæ, qui vitam ſolitariam profectentur extra omnem hominum congregationem, & conuerſationem, qualem egit ſæpius Elias in monte Carmelo, & Ioannes Baptiſta in deſerto, & Paulus primus Eremita, vt in Calendario Rom. appellatur.

IV. Hanc ergo vitam eremiticam in hoc rigore ſumptam ſancitam, & Deo gratam eſſe oſtendit latè Bellar. contra huius temporis hæreticos lib. 2. de Monachis, cap. 39. vbi plurima, & optima congerit Patrum teſtimonia, quæ ibi videri poſſunt; nam res ſatis clara eſt, tam ex ſe, quam ex vſu, & approbatione Franc. Suar. de ſtatu relig. Tom. I V.

V. Quando verò ſtatus ille eremiticus immediatè inchoabatur, ſine vlllo tranſitu per cœnobiū, nec per profeſſionem in illo factā, vt fuit in Sancto Paulo per totam vitam, & Antonio multis annis, & plerique aliis, difficile eſt definire, an & quo modo in eis fuerit vera profeſſio religioſi ſtatus. Quia licet quoad obſeruantiam, ſummam paupertatem, & perfectiſſimam caſtita-tem coluerint, non conſtat nobis, an talia vota emitterent. Deinde licet demus ea emiſſe, ex illo affectu, quem habebant ſe totos conſecrandi cultui diuino, & perfectioni quarendæ; & quo vitam illam aſſumebant firmo propoſito in illa perpetuè manendi, & ideo credibile ſit perpetuam illam perſeuerantiam Deo promiſſe: maxime quia non ignorabant, hoc eſſe melius, & gratius Deo, hoc tamen totum ad verum religioſum ſtatum non ſufficit. Et, quod caput eſt, illi nullam obediētiam alicui homini proſtebantur, nec ſecundum certam regulā, vel voluntatem alienam viuere ſtatuebant, aut promittebant: quomodo ergo poterat in eis eſſe ſtatus religioſus perfectus? De hac verò difficultate inferius dicam in n. 12.

VI. Venio ad alium modum vitæ religioſæ priuatum quidem, non tamen omnino ſolitariū. Vbi prius modum reiiciendus eſt quidam monachorū gradus, ſolitarius cuius

ne totius Eccleſiæ, propter quod in Concil. Chalcedon. c. 4. dictum eſt, Qui verè, pureque ſolitariam eligunt vitam, digni ſunt conuenienti honore: habetur 16. quaſt. 1. cap. Qui verè. Suppoſita verò illius vitæ ſanctitate, oſtendere oportet, fuiſſe verè ſtatum religioſum. Circa quod ſciendum eſt, vitam illam ſolitariam dupliciter aſſumi poſſe: primò, ſtatim à principio conuerſionis ab illa inchoando: ſecundò, ad illam à cœnobitica vita tranſeundo. Hoc poſteriori modo conſulunt Patres vitam illam eſſe aſſumendam, poſtquam, ſcilicet, aliquis in cœnobia per multos annos ſe exercuerit, & magnos progreſſus in perfectione fecerit, vt monet Hieronym. in epiſt. 22. de Cuſtod. virgin. ad Euſto. in fin. & epiſt. 4. ad Ruſticum, De ludo monaſteriorum huiusmodi volumus regredi milites, quos eremi duræ rudimenta non terreat. Idem ſenſit Auguſtin. lib. 1. de Morib. Eccleſ. c. 3. Caſſian. collat. 10. cap. 3. Benediſtus cap. 1. ſuæ regulæ, Bern. ſerm. 3. de Circuncif. & Iſidor. lib. 2. de offi. c. 15. ſub titulo De tertio genere monachorum. refert morem antiquum fuiſſe, vt per viginti annos, alias 30. prius probarentur in cœnobiis, & poſtea non niſi per electionem obediētiam, ad ſolitariam vitam tranſirēt, in Canone autem 41. Trullano ſaltè quatuor anni requiruntur, & Epiſcopi approbatio. Hæc ergo vitam ſolitariam manifeſtum eſt, & ſupponere, & includere religioſum ſtatum, quia ex illo, què in monaſterio quiſpiam profeſſus eſt, ad eremum tranſit; per hunc autem tranſitum non auferitur religioſus ſtatus, qui in tali perſona ſupponitur, cum talis ſtatus immutabilis ex ſe ſit, ſed vſus eius accidentaliter mutatur. Vnde quod ſpectat ad caſtita-tem, & paupertatem, manifeſtum eſt in illa ſolitaria vita perfectiſſimè poſſe ſeruari, & eandem obligationem manere: quoad obediētiam verò exiſtimo, huiusmodi tranſitum ſemper debuiſſe fieri ſeruata obediētiam lege, & obligatione: imò etiam in ipſo eremo ſemper conſeruari debuiſſe ſubordinationem aliquam ad prælatum ſecundum aliquam regulam: quia obediētiam votum in ſe manebat etiam integrum, & ideo aliquem vſum eius fuiſſe neceſſe eſt, iuxta regulam tamen, & conſuetudinem vouentium. Et eadem ratione illa ſeparatio à cœnobia non repugnat traditioni, quam de ſe fecerat quiſpiam monaſterio per profeſſionem ſuam, quia illa traditio etiam intelligitur iuxta meſuram regulæ, & obediētiam, & tota ordinatur ad malum bonum, & perfectionem profectentis, quæ omnia in illo tranſitu ſeruabantur.

Fuit etiam ſtatus religioſus quando à cœnobia ad illa tranſitus erat.

V. Quando vero ſtatus ille eremiticus immediatè inchoabatur, ſine vlllo tranſitu per cœnobiū, nec per profeſſionem in illo factā, vt fuit in Sancto Paulo per totam vitam, & Antonio multis annis, & plerique aliis, difficile eſt definire, an & quo modo in eis fuerit vera profeſſio religioſi ſtatus. Quia licet quoad obſeruantiam, ſummam paupertatem, & perfectiſſimam caſtita-tem coluerint, non conſtat nobis, an talia vota emitterent. Deinde licet demus ea emiſſe, ex illo affectu, quem habebant ſe totos conſecrandi cultui diuino, & perfectioni quarendæ; & quo vitam illam aſſumebant firmo propoſito in illa perpetuè manendi, & ideo credibile ſit perpetuam illam perſeuerantiam Deo promiſſe: maxime quia non ignorabant, hoc eſſe melius, & gratius Deo, hoc tamen totum ad verum religioſum ſtatum non ſufficit. Et, quod caput eſt, illi nullam obediētiam alicui homini proſtebantur, nec ſecundum certam regulā, vel voluntatem alienam viuere ſtatuebant, aut promittebant: quomodo ergo poterat in eis eſſe ſtatus religioſus perfectus? De hac verò difficultate inferius dicam in n. 12.

VI. Venio ad alium modum vitæ religioſæ priuatum quidem, non tamen omnino ſolitariū. Vbi prius modum reiiciendus eſt quidam monachorū gradus, ſolitarius cuius

cuius mentionem fecit Hieron. in epist. 22. de custodia virginum in fin. eosque *Remotoib* appellat, quod nomen *Aegyptium* est, qui non omnino soli, sed bini, vel terni habitabant, suo tamen arbitratu, & sine obedientia vivebant, & licet aliqua opera paupertatis, & poenitentiae facerent, perfectionem tamen vita non proficebantur. Eorundem videtur facere sermonem Benedictus in sua Regula, c. 1. ubi duo genera horum hominum distinguit. Sed eos missos facimus, nihil enim ad praesentem causam pertinent, non enim erant veri religiosi, sed ficti, & perdit homines, & ut tales, dicti Patres eos reprehendunt.

VII. Illius ergo status, ac modi viuendi vestigia praecipue in feminis, & sacris virginibus inveniuntur, quamvis enim olim etiam in monasteriis vivere solerent, ut ex Ambr. ad Virg. lap. c. 7. Hier. epist. 8. ad Demetriad. & 48. ad Sabinian. & alii constat: saepe etiam in propriis domibus vivebant, postquam coram Episcopo virginitatem professae fuerant, & ab eo velum acceperant. Vnde Aug. ser. 1. de commun. vit. cleric. *Virgo* (ait) *est nunquam fuerit in monasterio, si virgo sacra est, illi nubere non licet. quamvis esse in monasterio non compellatur.* Hinc Conc. Tolet. IV. c. 8. & est apud Burch. lib. 8. decret. c. 48. & Gratian. 27. q. 1. c. 7. De viduis (ait) *Et puellas, quae habitum religionis in domibus propriis, tam a parentibus, quam per se mutauerunt, si per se contra instituta Patrum, vel praecipia canonum coniugata aut aliter copulanda, tamdiu a communione habentur suspensa, quamdiu quod licet peccaverint emendaverint.* Quibus verbis significatur illas fuisse veras religiosas, & incapaces matrimonii, quamvis in domibus propriis professae fuissent: imò significatur professionem tacitam per solam gestationem habitus fuisse sufficientem. Idem sumi potest ex Concil. Carthag. IV. c. 54. & ex aliis, quae referuntur à Gratiano 27. q. 1. Clarius ex Concilio Carthagin. III. c. 33. colligimus virgines sacras, quae parentes habebant, sub eorum custodia in propriis domibus vivere potuisse: ac mortuis parentibus dicitur ibi, in monasteriis sub providentia Episcopi esse custodiendas. Quod etiam ex Concil. African. c. 11. refert Burchard. lib. 7. c. 75. qui etiam c. 54. refert decretum Eugenij Papae, dicentis, *Mulier sub obtentu religionis velata, aut in monasterio regulariter vivat, aut domibus suis susceptam habitum caste observet.* Hinc etiam in Concil. Eliber. c. 27. permittitur Episcopo, & presbytero apud se habere filiam virginem Deo dicatam. Denique in c. 1. parte 2. de conuer. coniug. clare supponitur, in propria domo posse religiosam professionem fieri, & idem clarius habetur in c. insinuante. qui cler. vel vouent.

VIII. Constat igitur etiam hoc modo rectè distinguere posse statum religiosum in coenobiticum, seu regularem, & solitarium, seu vitam priuatam, quia in hoc etiam interueniunt omnia, quae sunt de essentia talis status: non enim est de essentia eius quod fiat sub certa regula, ut supra ostensum est: potestque habere Ecclesiae approbationem sufficientem, si talis professio cum vera traditione, & votis substantialibus religionis, auctoritate Ecclesiae recipiatur, & approbetur. Quamvis autem hoc ita sit, & olim fuerit in usu, nunc iam non est in Ecclesia talis consuetudo, quia nulla professio ab Ecclesia recipitur, quae non fiat secundum aliquam regulam ab eadem Ecclesia approbatam, iuxta capit. ultimum de religios. domibus & capit. vnic. eod. tit. in 6. ergo qui nunquam religiosi fuerunt, nec sub obedientia alicuius praelati, & approbata regulae viuunt, sine dubio non sunt veri religiosi, etiam si forte castitatem voueant.

IX. Quapropter distinctio haec iam non habet ferè locum in Ecclesia, nam licet sint aliqui, qui solitaria vitam agunt, & Eremitae dicuntur, illi aut professi sunt sub obedientia alicuius regulae approbatae, sub

qua etiam viuunt, licet à consortio communitatis congregationis separati: aut tales professionem nunquam emisserint. Priores, ut bene notauit Syluester ver. *Eremita*, non sint praefice Eremitae, sed sunt religiosi ducentes vitam eremiticam, qui in preparatione animi etiam ducunt vitam coenobiticam, si ad illam per obedientiam reuocentur. Cuius vitae antiqua vestigia, & exempla in Hispania conseruauit Patres Sancti Benedicti in celeberrimo, & religiosissimo conuentu Sanctae Mariae de monte Serrato. Quocirca licet in his distingui possit vita solitaria à coenobitica, quantum ad actualem viuendi modum, ut sic dicam, non tamen quantum ad statum religiosum: quia est vnus & idem varias actiones sub eadem regula, & obedientia exercens.

Posteriores autem non sunt veri religiosi, ut communiter auctores sentiunt, adeo ut multi negent eos gaudere priuilegio clericali. Nam primò illi non vouent, nec se tradunt in manus alicuius, nec prout sentitur secundum aliquam regulam approbatam. Secundò, vel castitatem non vouent, vel si vouent, id est merè priuatim, & simpliciter, vnde necinhabiles sunt ad matrimonium: nec publicè, & coram Ecclesia vouent, per se loquendo. Tertiò, non obligantur ad paupertatem, ut ait Glossa in c. qui vere. 16. q. 1. quam omnes Doctores sequuntur. Vnde etiam possunt condere testamentum, ut supponit Gratianus 19. q. 3. §. *contra*. ubi etiam ait Paulum primum eremitam testamentum condidisse, sed in facto deceptus est, ut constat ex Hieronymo in vita Pauli, quidquid sit de iure an illud condere poterit. Quarto, nec obedientiam vouent, ut ait S. Thomas in 4. d. 27. in expositione litterae ad finem circa illa verba, *Eremita solitudinem elegit*. Sed solum tenentur obedire Episcopis sicut alij fideles, ut idem ait 2. 2. q. 186. art. 5. ad 3.

Hinc à multis Doctores hi eremite non reputantur personae Ecclesiasticae, nec gaudere priuilegio clericali. Quod sentit Ioannes de Lignano in Clem. per litteras de praeben. Abb. in cap. null. de foro compet. Angel. ver. *Eremita*. n. 3. qui tamen inconstanter ait hunc eremitam esse personam Ecclesiasticam, & de foro Ecclesiastico, per cap. null. de iur. d. 93. & cap. si autem, 11. q. 3. qui textus nihil omnino de hac re loquuntur, nec ad illam faciunt, & hoc repugnat cum eo, quod proximè dixerat hic auctor, hos eremitas esse laicos, & manere sub iurisdictione Imperatoris, quia nihil habent, quod illos eximat. Item sine causa negaretur eis priuilegium clericale, si personae essent Ecclesiasticae: vnde Glossa in dicto cap. qui vere, dicit, eos gaudere priuilegio clericali, quia ibi in textu dicitur, *Qui vere, pureque vitam ducunt*, quod non est nisi priuilegium bonorum. Sed hoc longe diuersum est, nimisque generale. Vnde Archid. quem sequitur Syluester, ait, gaudere, si subintelligatur, vel personae religiosae, gaudenti illo priuilegio. Sed licet hoc demus, id non erit, quia sunt religiosi, sed quia tunc sunt veluti conueriti, aut obligati religioni: de qua re dixi plura in tom. 5. in 3. part. disp. 22. sect. 1. numer. 1. exponendo canonem, si quis suadente. ubi partem negatiuiam sequutus sum.

An verò idem sentiendum sit de antiquis sanctis eremitis, Paulo, & similibus, quòd scilicet veri religiosi non fuerint, iudicium aliis relinquo. Nam D. Thom. 2. 2. quaestione 186. art. 5. ad 3. videtur eos inter religiosos computare, & ideo conatur declarare, quomodo habeant sufficientem obedientiam ad illum statum, quia scilicet subsunt Episcopis. Quod quidem esset verum, si constaret eas vouisse specialem obedientiam Episcopis, sed hoc nobis non constat. Idem verò D. Thom. q. 188. art. 8. ad 3. significat hos sanctos habuisse obedientiam in preparatione animi, id est satis illis fuisse, quia actu obedire

(ait) non eſt neceſſarium perfectiſ. Sed licet hoc ſit verum reſpectu perfectionis perſonalis, tamen reſpectu ſtatus neceſſarium videtur actuale votum obedientiae, in quo illa aptitudinalis obedientia fundetur, & non tantum in generali obligatione praeceptorum: de hoc autem voto nobis dubium eſt, an illi ſancti eremite, qui ſolitariam omnino vitam à principio vixerunt, illud emiſerint. Et probabilius, ac ſerè certum videtur, non emiſiſſe illud, nec alia vota in manu alicuius, qui vice Dei, eiſque authoritate illa reciperet, & acceptaret, atque adeo nec veram profeſſionem ad ſtatum religioſum neceſſariam feciſſe. In hac ergo re nihil certi habeo, quod reſpondeam, & ideo mallem aliorum iudicio hoc relinquare, quam quicquam deſinire. Aut enim dicendum eſt, hos ſanctos Patres priuſquam in eremum ſecederent, religioſam profeſſionem in manibus Episcoporum feciſſe, quod eſt diuinare, nam in hiſtoris, ſeu vitis eorum hoc non legitur: aut dicendum eſt, eos non fuiſſe propriè, ac formaliter religioſos quoad ſtatum publicum, & approbatum iure ordinario in Eccleſia, ſed fuiſſe religioſos apud Deum altiori ratione, ſpecialiter approbata peculiari Spiritus ſancti inſtinctu. Quod videtur ſignificaffe D. Thom. quaſt. 188. art. 8. cum ait, in illis ſanctis viris Spiritum ſanctum ſua gratia ſuppleuiſſe, quod in aliis per exercitationem acquiritur: vnde dicere poſſumus in eis fuiſſe ſtatum religioſum quaſi eminenter, per abundantiam gratiae confirmantis illos quaſi immobiliter in tali viuendi modo, & ſuppletis directionem obedientiae, quae in aliis per homines fieri ſolet, & in illis ſanctis erat perfecta in animi praeparatione reſpectu praetorum Eccleſiae. Quod paulò inferius ampliùs declarabitur.

XIII. Neque etiam habet locum praedicta diſtinctio, etiam ſi vita ſolitaria non ſumatur in illo rigore, ſed vt diſtinguitur à vita cenobitica, ſeu in communitate aliqua. Nunc enim iam non poſſunt fieri vota religionis, nec profeſſio valida in ſtatu omnino priuato, ſed propter fieri in religione approbata per Romanam ſedem, iuxta cap. vltim. de religioſ. dom. & cap. vnic. eod. tit. in 6. Talis autem religio non eſt niſi communitas aliqua ſub obedientia alicuius praelati, & ſub aliqua regula viuens; cuius membrum effici neceſſe eſt, eique ſe tradere, qui ſecundum illam ſtatù religioſum aſſumit, ac proſtitetur. Quocirca omnes ſive viri, ſive feminae virgines priuata vitam agentes, quantumvis ſe Deo dedicent, & voucant caſtitaſtem, vel etiam paupertatē, & obedientiam, etiam in manibus Episcoporum, religioſi non ſunt, quia illa non eſt vera profeſſio, nec traditio, cum non ſit acceptata ab habente poteſtatem, nec modo ab Eccleſia praſcripto, vt ſatis ex ſuperioribus patet.

Vita ſu uita perfectior, cenobitica ne, an ſolitaria.

XIV. Vltimò conſtat ex diſtis, quid dicendum ſit de comparatione inter hos duos ſtatus, ſolitariū, & cenobiticū. Nam D. Thom. d. quaſt. 188. art. 8. videtur ſimpliciter ſolitariam vitam praeferre, quando debito ordine, ac modo aſſumitur: quia comparatur ad aliam, ſicut terminus ad viam; terminus autem ex ſuo genere perfectior eſt via. Et in praſentia cenobia ad hoc ſunt, vt homines tendant ad perfectionem, vita autem ſolitaria ſupponit perfectionem acquiſitam, vnde ſolū eſt ad exercendā perfectionem. Sed in primis D. Thomas loquitur de vita ſolitaria, quando ad illam per vitam religioſam in cenobio, ſeu conuentu tranſitur. Quomodo vita haec ſolitaria iam ſupponit verum ſtatum religioſum, & ita non praefertur ſtatu ſtatui, ſed in eo

dem ſtatu praefertur gradus perfectorum, gradui proficientium. Vnde etiā ſupponitur diligens exercitatio in vita communi religioſa, ita vt perfectio iam comparata ſit, & ad illam exercendam ſolitando eligatur, non proprio iudicio, ſed ſuperioris arbitrio, nam talis ſolitaria vita non caret obedientiae ſubordinatione, cum non deſtruat religioſum ſtatum, ſed perficiat.

Quapropter in viro iam religioſo ſolitaria vita aliter aſſumpta, non ſolū perfecta non eſſet, verū nec laudabilis, quia obedientiae, & obligationi prioris profeſſionis repugnaret. Neque quoad hoc credendum eſſet cuiſcunque ſpiritui mouēti ad vitam ſolitariam, contra ſuperioris voluntatem aſſumentem: nam quae à Deo ſunt, ordinata ſunt. Vbi applicari poſſunt verba Innocentij III. in cap. niſi cum priorem, de electione, vbi ad quendam Episcopum, qui cedere Episcopatu volebat ſine alia legitima cauſa, vel authoritate, ſolū vt contemplationi vacaret, ſic inquit, *Sed duces, Spiritus vbi vult ſpiras: & niſi, ſi vnde veniat, aut quo vadat: & ideo non eſt, qui poſſit vias illius ſpiritus perſeſſari, qui vero ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege, quia vbi ſpiritus Dei, ibi libertas: quare ſi cedendi poteſtas data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedet, (ſeu recedet) à Deo certe* (reſpondit Pontifex) *deſpiciſſiſſiſ. pa. nam quomodo ſpiritu Dei agitur, qui contra Spiritum Dei agit, ſi enim vera ſunt quae prauiſimus* (ſcilicet de obligatione Episcoporum, & idem eſt in praſentia de obligatione profeſſionis) *(imo quia indubitante ſunt vera) procul dubio contra ſpiritum Dei eſt, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipſe eſt ſpiritus veritatis.*

Dices, nonne licet religioſo ad arctiorem religionem tranſire ſine obſtenta licentia ſui praelati? Reſpondeo primò, illum tranſitum eſſe ab Eccleſia illo modo approbatum. Deinde ibi mutatur ſtatus in perfectiorem, quae exceptio fuit in priori profeſſione virtute inclufa, & ita non agitur contra illam: hic verò non mutatur ſtatus, ſed in eodem aſſumitur certus vitae modus, quem non licet propria voluntate aſſumere, quia licet ille modus vitae videatur ſecundum ſe perfectior, tamen ei, qui in tali ſtatu exiſtit, melius eſt obedire, & contra obedientiam nullus viuendi modus poteſt eſſe in tali ſtatu perfectior.

At verò quando hic ſtatus vitae ſolitariae nō ſupponit ſtatum religioſum, licet poſſit fortalle dici modus viuendi perfectior, quoad actionem, vel quoad uſum, non poteſt dici ſtatus perfectior, quia ſtatus non eſt: & ex ea parte imperfectus modus vitae eſt, quia poteſt propria voluntate mutari. Quomodo dixit Gloſſa in diſt. c. qui uert, *Eremitam tranſeundo ad monachum, tranſire ad vitam arctiorem, quia iam nō poteſt habere proprium: adde, & quia iam eſt ſub obedientia, quod eſt omnium optimū, quantum ad ſtatum ſpectat. Quin potius licet ſupponatur religioſus ſtatus, ſi non ſupponitur exercitatio religioſa in congregatione fratrum, & magna virtus, ac perfectio acquiſita: illud vitae genus regulariter loquendo eligibile non eſt, quia non eſt via ſecura ad perfectionem, ſed periculis plena: Niſi diuina gratia* (ait D. Thomas) *ſuppleat quod in aliis per exercitationem acquiritur, vt in S. Benedicto, & aliis. Quamobrem abſolutè, ac humano modo loquendo, ille viuendi modus omnino ſolitarius, illo modo aſſumptus, non cadit ſub humanum conſilium, nec poteſt dici ſimpliciter melior, ſed ſolū cum hoc addito, niſi ſpecialis Spiritus ſancti inſtinctus interueniat, ita vt homo interius ab Spiritu ſancto certitudinem accipiat, quod ſub protectione, & directione ſua illum ſuſcipiat. Quin etiam addo, regulariter item loquendo, etiā religioſis viris, & in viſa ſanctitate exercitatis, ſalubrius eſſe in fratrū con-*

XV. Solitaria vita ex cenobitica ut ſit perfectior, ſupponit licentiam praelati.

XVI.

gregatione, quam in solitudine versari, ut docuit Basilii ser. 1. de institutis monachorum, ubi ad minimum in conventu denarium numerum requirit, ex professo verò id disputat regula 7. ex fusioribus, comparatione facta inter vitam solitariam, & cenobiticam, & hanc multis rationibus præfert.

XVII.

Quæ à fortiori probant, statum religiosum in vita communitatis esse longè utiliore, & securiore, quam in vita priuata domestica, & non omnino solitaria, quia in tali modo viuendi & desunt utilitates vitæ communis, quales sunt, maior, & quasi continuus obedientiæ influxus, adiutorium aliorum fratrum per exemplum, per correptionem, & per alia charitatis opera, plures item occasiones exercendi omnes virtutes, humilitatis præcipue, ac charitatis, maior custodia, & vigilantia ad proficiendum, & vitandos omnes defectus, atque alia similes. Deest etiam in illo viuendi modo illa specialis comoditas, vacandi semper Deo, propter quam vita solitaria in veneratione, & admiratione habetur. Unde factum est, ut uterque modus vitæ religiosæ priuata, seu solitaria, ferè ab usu Ecclesiæ sublatus fuerit. Domesticus quidem & vrbani (ut sic dicam) ut parum utilis, & occasionibus expositus: eremiticus verò, & omnino solitarius ut periculosus, & ordinariè etiam minus utilis, nisi sub actuali obedientia alicuius religionis retineatur.

XVIII.

Addo præterea, etiam illo modo, quo vita eremitica præfertur à D. Thoma cenobiticæ, intelligendum id esse præcise stando intra latitudinem vitæ contemplatiuæ, ideo enim solitaria vita præfertur, quia ad actuale contemplationem aptior est. Nihilominus tamen si vita illa omnino solitaria & otiosa illo sancto otio, quod diligit charitas veritatis, ut Augustinus ait, si illa (inquam) comparatur cū vita actiuosa, actione illa, quæ ex contemplatione manat, & aliquam conuersationem inter homines requirit: perfectior simpliciter est hæc vita, quam illa omnino solitaria, ut manifestè probat discursus eiusdem D. Thomæ, d. q. 188. art. 6. & ideo in art. 8. ab illa comparatione vitæ socialis, & solitaria, separatur religiones, quæ ad actiones aliquo modo ordinantur, de quibus iam dixerat, eas, quæ ad docendum, & prædicandum ordinantur, ex suo genere præferre his, quæ tantum contemplationi vacant, quia altius est perficere, quam perfici, & ex abundantia perfectionis prouenit, contemplata aliis tradere. Unde Basil. dict. regula 7. vitam socialem maxime præfert propter exercitium operum charitatis, inter quæ potissima sunt quæ proximè ex ipsa contemplatione nascuntur. Hoc etiam videtur confirmari exemplo Ioannis Baptiste, qui post vitam solitariam ad prædicandum accessit. Item ad hoc propositum videtur Innoc. III. in d. c. *nisi cum pradem*, de renum. exemplo Ieremiæ, dicens ad quendam Episcopum, qui propter otium contemplationis Episcopum munus recusabat; *S. ire debes non esse te sanctificato in vtero sanctiorem & ideo non oportet te prædicationis iam suscepta respuere ministerium*, &c. Et in fine illius capituli plura dicit in confirmationem huius sententiæ, quæ inferius c. 8. cum iterum hæc comparatio occurreret asseremus.

XIX.

Vitam a se sit antiquior.

Vltimò possunt hi duo status comparari in antiquitate, uter scilicet antiquior fuerit. Quidam enim censent eremiticū fuisse antiquiorem: nam auctorem cenobiorum dicunt fuisse Anthonium, quem præcessit Paulus, qui eremitarum pater post Christum appellatur, quamuis ante ipsum Christum illius vitæ exempla præcesserint in Elia, Eliseo, & Ioanne Baptista teste Hieronymo epist. 22. Sed nihil certum existimo posse in hoc statui: & si quid affirmandum est, verisimilius videtur, cenobia fuisse antiquiora. Nam à tempore Apostolorum, & D. Marci inceptum, siue clericorum, siue monachorum, ut

in superioribus tactum est, & infra tract. 10. lib. 1. etiam dicitur. Et tempore etiam Elisei & Prophetarum fuisse societatem aliquam inter solitariam vitam agentes, ex antiquis authoribus colligitur. Verisimile autem est nunquam defuisse aliquos, qui desiderio contemplationis maioris solitariam vitam amauerint, ut ait Cassianus collat. 13. c. 6. & ideo hi duo status quoad hoc dici possunt æquales, quamuis ordine magis cōgruo cenobiticus debeat præcedere, ut dixi n. 15. licet interdum ex diuina inspiratione ordo mutetur, sicut Paulus ad solitudinem statim vocatus est, occasione quidem vitandi persecutionis, ut supra ait Cassianus & Nicephorus lib. 8. Histor. cap. 39. & 40. ex speciali tamen Dei prouidentia ad singulare illius vitæ exemplum Antonius & Benedictus solitariam vitam prius coluerunt, & postea ad multorum perfectionem cenobiticam instituerunt.

CAPVT III.

Utrum religio recte diuidi possit in militarem, & non militarem.

Omissio statu religionis solitario, quia vel in vitam non est, vel si aliquo modo est, pars est cenobitica, & de illo iam satis diximus: agendum sequitur de varietate quadam adhuc generica ordinum religiosorum, nempe militarium. Nam militares ordines multum ab aliis differre videntur, & in cōtrouersia est, an sint religiones simpliciter, vel secundum quid, ideo hoc in primis discutiendum est. De aliis enim non militariibus liquet & dari in Ecclesiā, & in ea esse non solum statum religiosum simpliciter, sed etiam maxime perfectum, & pro nunc satis distinguui à militariibus per negationem finis illarum, quia videlicet ad corporalem militiam ordinatæ non est.

De militariibus ergo ordinibus duplex questio tractari potest. Vna est de possibili, an possit religio militaris institui, id est, per se primò ad militandum, quam præferri expediemus. Alia de facto, an ordines militares, qui nunc sunt instituti, sint verè proprii, ac simpliciter religiones quam in caput sequens referuamus. Præsentem ergo questionem tractat D. Thom. 2. 2. quest. 188. art. 3. & respondet affirmando: & rationem reddit, quia militare debito modo, potest esse opus insignis charitatis, & religionis, religiones autem actiuæ ad huiusmodi actum instituuntur. Ut autem certa ab incertis differamus, supponendum est, actum militadi debitis circumstantiis factum, esse opus bonum, & iustum, quod latius ostenditur in materia de Bello 2. 2. quest. 40. contra aliquos hæreticos, qui dixerunt, bellum esse intrinsecè malum, vel saltem lege Euangelica prohibuit, quod est euidenter falsum, ut positius constat ex tota Scriptura veteri, ex noua autem, saltem negatiue, quia nulla talis prohibitio in ea continetur, nec ex traditione habetur, sed potius oppositum constat ex consuetudine Ecclesiæ: nam Christianissimi Principes sæpè bella gesserunt iustissima propter Ecclesiæ defensionem, approbantibus, imò excitantibus Summis Pontificibus, imò & Deo ipso miraculose ea confirmante. Denique ratio est cuiusdam, quia ad pacem, & defensionem Ecclesiæ id sæpe necessarium est: & in Principibus supremis est ius, & potestas ad tuendam, imò & ad vindictam suam Rempubicam.

Est autem ulterius considerandum, duplex potest esse bellum iustum: vnum, quod ad temporalem finem tantum proximè ordinatur, ut sunt v. g. bella pro la, quæ ordinariè geruntur inter Principes Christianos, non nos, nam licet ex altera saltem parte sint iusta, non tamen per ea intendunt, nisi aliquod temporale domi-

dominium, quo priuati sunt, aut iustam vindictam
alicuius publicæ iniuriæ, vel aliquid simile. Aliud
vero est bellum non solum iustum, sed etiam pium
ac religiosum, quia proximè ad militantibus ordi-
natur ad defendendam religionem, finem, vel Dei
populum ab iniurijs infidelium, paganorum, vel
hæreticorum. Tale fuit bellum Machabeorum,
quorum exemplo D. Thomas maxime vitur; & in
Ecclesiâ tale habitum semper fuit bellum contra
Turcas pro defensione, vel restauratione terre fan-
ctæ. Et ideo antiquissimum fuit, voto se Deo conse-
crare ad huiusmodi bellum; vel ad præstandum fa-
uorem, vel auxilium in eo militantibus, & insignè
crucis assumere in signum talis voti, & obligatio-
nis, vt colligitur ex cap. ex multa, & ca. posita, l. 1. cum
multis alijs de voto, & ex supra dictis de votis sim-
plicibus reservatis, inter quæ tale votum computa-
tur. Huiusmodi etiam fuit bellum Caroli V. Impera-
toris contra hæreticos Lutheranos, & similia.

III. Religio ergo ad militandum, non pro quocunq;
 bello iusta institui potest, ve bene adnotauit Caiet.
 dicto art. 3; & significauit D. Thomas cum dixit, mi-
 litiam religiosam non ordinari ad bonum tempo-
 rale, sed hunc mundanum: hic enim finis non ex-
 cludit quod bellum sit iustum, nam seruata aequi-
 tate potest quis uelle sua temporalia bona, propter
 temporale commodum, vel propter ipsum prin-
 cipatum terrenum. At vero milita inter hos limites
 contenta, quantumuis iusta, non potest esse finis re-
 ligiosi status, quia est actio merè terrena, & tempo-
 ralis, non minus quam mercatoria, vel alia similis
 negotiatio. Item, quia status religiosus debet pri-
 mario respicere cultum Dei, & pietatem, a perfec-
 tionem animæ, militia autem illo modo spectata,
 licet habeat quandam bonitatem moralem, quate-
 nus iusta est, non tamen continet diuinum cultum,
 nec est opus pietatis, nec per se confert ad animi
 perfectionem: quoniam potius ex se multis est periculis
 exposita, quæ nili compensentur ex aliquo perfecto
 fine religionis, & boni communis, non sunt eligibi-
 lia ei, qui velit perfectionem consequi.

IV. At vero si sumatur militia religiosa (vt sic dicam) id est, quæ pro defensione Christianæ religionis, & Ecclesiæ ac innocentum assumitur, sic quidem potest esse finis aptus, vt propter illum instituaturs religio, & hoc modo dicendum est, possibile esse religionem militarem, id est, ad religiose militandum, tanquam ad proprium scopum, & finem institutam. Hæc est mens D. Thomæ supra, cuius sententia sine controuersia ferè communiter recepta est, & vsu Ecclesiæ satis confirmata: nam militares ordines sub nomine, & approbatione religionum, iam diu in Ecclesiâ fuerunt, & initium fumperunt ab Vrbanò II. ante 570. annos, vt ex historiis illorum temporum constat, & attigit Thomas Bosius tom.2. de signis Ecclesiæ lib.19. cap.1. num.22. vbi originem, & progressum harum religionum breuiter recenset. Probaturs autem ratione, quia finis ille optimus est, & valde perfectus, & ad Dei gloriam, & cultum multum pertinens: sed ad illum finem possunt esse aptissima media illa eadem, quæ substantialiter constituunt religiosum statum: ergo si accedat debita potestas, seu authoritas Summi Pontificis, vt facile potest, nihil deerit ad verum statum religiosum. Consequentia euident est ex hætenus dictis. Maior etiam declarata iam est. Minor explicatur, & probatur. Nam inprimis votum castitatis aptissimum est ad illum finem, quia obligatio coniugis, & onera matrimonij multum impediunt libertatem necessariam ad militandum, & ad exponendum vitam suam bellorum periculis, nulla habita cura vxoris, aut filiorum. Supposito autem celibatu, consecratio castitatis per votum per se est gratissima Deo, eritque vtilis ad obtinen-

dum ab ipſo auxilium in eo munere maximè neceſſarium. Eſt autem valdè vilis ad conſeruandum animæ puritatem, adeo neceſſarium his, qui vitam ſuam tot periculis expoſitam gerunt. Denique aſanitatem, & robur corporis conſeruandum, ad illud munus adeo neceſſarium, plurimum conferre poteſt. Atque eadẽ, vel ſimiles vilitates in voto paupertatis inueniri poſſunt. quia vt aliquis verè, & ex corde Dei militiam ſe conſecret, & lucrum temporale in ea non quærat, nulla poteſt eſſe melior diſpoſitio, quam rebus omnibus temporalibus omnino renunſiaſſe, totumque illius affectum depoſuiſſe, aliàs multum ſemper eſſet periculi, bellandi potius propter rem familiarem augendam, quàm propter Deum, ex qua intentione ſæpiſſimè oriuntur bella iniuſta, furta, ac prædationes, & ſimilia. Deinde ſtatus militiæ requirit animum liberum omni cura & ſollicitudine, vel augendi, vel conſeruandi temporalia bona. Item requirit animum adeo deſipientem res huius mundi, vt etiam vitam ſuam contemnat, propter diuinum obſequiũ, eamque quotidie periculis exponat, ad quæ omnia optima diſpoſitio eſt abrenunſiatio temporalium bonorum.

At verò obedientia, etiam seclusa religione, per se esse maximè necessaria est in bello, quia sine illa nec debitus ordo, nec executio opportuna occurrence actionum, & mediourum, nec debita sollicitudo, ac promidia rerum omnium distributio, fertur potest: cum tamen ex his circumstantiis felix belli successus maximè pendeat. Ergo si militia sit religiosa, & solum propter Deum, ad perfectionem eius maximè pertinebit, vt illa obedientia voto sit consecrata Deo: sic enim & superiores maiori cum potestate, & fiducia precipiunt, & inferiores maiori cum reuerentia, & promptitudine obediunt. Accedit, quod in negotio tam arduo nihil potest esse felicitius, quam diuino nutu, per Vicarium, cui Dei nomine se tradidit, gubernari, sic enim & ipsa opera erunt maioris meriti, & maiori ratione poterit in eis diuinum auxilium sperari. Tandem, qui hoc Dei bellum militat, debet esse expositus, vt huc, vel illuc, vbi fuerit necessarium, vel ad actionem communi bono magis opportunam, mittatur, hanc autem animi preparationem confert obedientia: est ergo hoc votum tali statui maximè accommodatum.

Vnde etiam concluditur, traditionem illam, quæ in professione religiosa fit, huic statui maximè congruere, quia illa nihil aliud esse videtur, quam præparatio quædam ad perfectam obedientiam, & simul ad paupertatem, & rerum omnium nudationem. Nam qui se tradit, se abnegat, & se quodammodo derelinquit; ideoq; optimè dispositus est ad obediendum, &c. Qui potius qui militiam proficetur, non solum actionem, sed etiam animam & vitam ponit in manibus prælati, perfectè ergo se tradit: nihil igitur in tali viuendi modo, ad verum statum religionis deerit, si ita institutus sit.

Contra hanc veritatem visus est tenere Sarmiento in suo defensorio. p. nam monit. 57. ita obicit, officium, quod tendit ad irregularitatem, opponitur religioni; sed officium militandi tendit ad irregularitatem homicidij, vt se patet: ergo non est vera religio que ad hunc finem instituitur. Quo argumento ipse quidem solum intendit probare, religiones militares, que nunc funt, non esse veras religiones; tamen, h ratio est aliusus momenti, etiam probat, non esse possibilem talem religionem veram; nam ipse hoc senserit, vel calore disputationis excesserit, & consequentem non viderit, haud satis scio. Respondeo tamen facile, distinguendo maiorem, officium tendens ad irregularitatem opponitur religioni clericorum, transiens

religioni laicorum, nego assumptum. Quia cum talis status non ordinetur ad sacerdotium, nihil ei officit irregularitas, cum illa nec peccatum sit, nec ex peccato trahatur, nec sit per se intenta, sed per accidens consequatur. Illa ergo consecutio irregularitatis, valde accidentaria est ad statum perfectionis.

VIII.

Gravius obiici potest, quia status religionis debet esse schola perfectionis acquirendæ, at verò status militiæ non potest esse status perfectionis acquirendæ: ergo. Probatur minor, tum quia perfectio duo requirit, & carentiam, vel diminutionem culpæ, quoad fieri possit, & profectum in omnibus virtutibus, præsertim in charitate, & cognitione Dei. Ad utrumque autem est ille status valde improporcionatus. De primo patet, quia munus illud est infinitis periculis peccandi expositum, tum propter nimiam exteriorum communicationem cum aliis hominibus, qui nec religionem profitentur, nec ordinariè honestè viuunt, quæ conuersatio, & familiaritas vix potest moraliter excusari, tum propter ordinarium otium, quod in hoc vitæ genere esse solet, quandiu actuale bellum non agitur: tum propter alias innumeras occasiones, quarum effectus satis ipsa experientia ostendit. De secundo patet, tum quia ob easdem occasiones, & causas non potest esse in his hominibus. frequens virtutis exercitium; tum etiam, quia nulla, vel parua est, aut moraliter esse potest in tali statu institutio spiritualium magistrorum, minorque vigilantiæ, & custodia prælatorum: quomodo ergo potest esse talis status, status perfectionis?

IX.

Respondeo, statum perfectionis esse omnem illum, in quo præter præceptorum obseruantiam, consiliorum via custodienda est ex vi talis viuendi modi, & præsertim ubi seruanda sunt tria illa magna consilia, quæ ostendimus in tali statu posse reperiri. Certum est autem in illo statu posse seruari præcepta, & illa etiam, & ad hunc finem posse prouideri sufficientia media. Item status perfectionis est ille, qui destinatur ad aliquid agendum propter Deum, quod perfectionem charitatis & requirit, & ostendit, & affert; tale autem opus est animam suam ponere pro amicis suis, vt Christus dixit, quod planè faciunt, qui huic sacræ militiæ se consecrant: ergo talis status ex ratione sua sine dubio perfectionis est.

X.

Considerandum autem est, in rebus creatis nullam substantiam esse perfectam, nisi debitis sit accidentibus ornata, & similiter in rebus moralibus, & præsertim in statu vitæ, non satis esse quod habeat substantiam (vt sic dicam) talis status, sed necessarium esse vt debitis sit circumstantiis, & particularibus mediis communitus. Solum ergo concludit ratio facta, in huiusmodi statu moraliter necessarium esse, vt priusquam milites actuali militiæ committantur, in virtute aliquo tempore instruantur, & exerceantur, quod libenter concedimus. Tum quia dignè, & cum debita intentione religiosa militare, est potius opus perfectionis acquirendæ, quam acquirendæ: religio autem, licet possit esse ad exercendam perfectionem, per se requirit, vt sit schola acquirendæ perfectionis, & debitus ordo postulat vt prius quis perfectionem acquirat, quam illam exerceat. Tum etiam, quia nisi huiusmodi milites prius sint in virtute radicati, & fundati, non poterunt, moraliter loquendo, effugere pericula peccandi, quæ in eo statu occurrunt, vt obiectiones factæ ostendunt. Ex quo etiam ulterius colligi potest, conuenientissimum esse, & moraliter necessarium, vt in talibus ordinibus militaribus sint conuentus religiosi, in quibus fratres milites aliquandiu versentur, & in virtute, ac perfectionis via instruantur, prius quam militiæ se dedant, & ad illos

aliquoties recurrant tempore pacis, seu quando ab usu militiæ commodè vacare possunt, vt in virtute instaurantur, & si pro humana fragilitate lapsi fuerint, vel de virtute aliquid remiserint, reparentur, & reficiantur.

Denique ex eodem principio colligitur, valde etiam opportunum, ac expediens esse, vt hæc religiones non sint purè militares, sed coniunctionem aliquam, seu missionem habeant cum religione spirituali, & societatem cum religiosis, qui non militiæ, sed spiritualibus exercitiis, & cultui diuino incumbant; vt nimirum possint milites à clericis religiosis in rebus spiritualibus instrui, & iuari. Vnde in historiis de origine ordinis militaris Sancti Iacobi refertur, apud Didacum de la Mota lib. de fundatione illius ordinis cap. 2. §. 2. & cap. 3. cum prius ille ordo in solis militibus per modum cuiusdam fraternitatis incepisset, & in vitæ honestate, ac virtutis profectu perseuerare non potuisset, milites ad se reuersos intellexisse, se non posse Domino militare, nec institutum suum secundum debitum finem perficere, sine religiosis sacerdotibus, & spiritualibus, à quibus spiritualia reciperent, ideoque cum religiosis quibusdam canonicis regularibus in vnum religionis corpus conuenisse. Atque hunc morem alię religiones militares in vniuersum seruant, vt constat. Atque ita sufficienter ostensum est, & religionem militarem esse possibilem, & obiter actum est quomodo debeat exerceri munus illud, vt statui perfectionis accomodetur.

CAPVT IV.

An religiones militares, quæ nunc sunt de factis, comprehendantur propriè sub genere status religiosi.

Superest dicendum de altera quaestione, quæ difficultior est, an religiones militares prout nunc sunt in Ecclesia, quoad milites, sint verè religiones simpliciter, & absolute. Dico autem, quod *non* milites, quia quoad clericos, vel monachos, cum quibus habent supradictam in proximo cap. nu. 11. vnionem, non est dubium quin illi veri religiosi sint, veram enim professionem faciunt, & se Deo dedicant immutabiliter, & tria vota substantialia plenè obseruant, ex vi suæ professionis. Difficultas ergo est de militibus, & constitui maxime solet in hoc, quod illi non emittunt votum castitatis simpliciter, sed coniugalis tantum, hæc autem castitas non videtur sufficiens ad constituendum statum simpliciter religiosum: ergo. Probatur minor, primo, quia de ratione status religiosi est votum castitatis, adeo vt hoc non possit Summus Pontifex immutare, vt dicitur in cap. cum ad monasterium, de statu Monachorum; sed illud non est votum castitatis simpliciter, sed tantum secundum quid: ergo non potest constitui statum religiosum simpliciter, sed tantum secundum quid. Secundo, quia status religiosus postulat professionem obseruandi consilia, præsertim castitatis, illud autem votum non est de consilio castitatis seruando, sed solum de seruanda eactitate, quæ ex natura rei est necessaria, & in præcepto: ergo non satis est ad statum religiosum constituendum; quia modus ille seruandi eandem castitatem alias necessariam, maiori obligatione non promouet homines ad opera consilij, & perfectionis faciendæ, sed solum ad seruandam strictius præcepta, vel ad summum ad maiorem perfectionem eiusdem operis præcepti, quod satis non est ad perfectionis. Tertiò, si attentè consideretur ratio, ob quam est necessaria obseruatio continentie ad perfectionem, planè constabit, castitatem coniuga-

ingulem ad hunc finem satis non esse. Quia quod maxime impedit profectum perfectionis, est ipse vilis matrimonij, cum omnibus oneribus, et curis, quas secum affert. Vnde Paul. 1. Cor. 7. quando consilium castitatis dat, præcipue consulit abstinere a matrimonio, & virginitatem seruare: & rationem subdit dicens, *Solo autem vos sine sollicitudine esse. Quisne vxor est? sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuitijs est, & infra, Porro hoc ad vitium est velis aut dico, non vi laqueos vobis iungiam, sed ad id, quod honestum est, & quod facilitatem præbeas sine impedimento Domini obsequendi. Sentit ergo matrimonium, & vsum eius, hoc impedimentum afferre, & non solum illicitum venerem, sed etiam coniugij honestatem diuidere cor, & afferre curas, & sollicitudines, quæ perfectionem impediunt: ergo ad statum perfectionis simpliciter non potest sola castitas coniugalis sufficere. Vnde Basil. regula 5. ex fusius disputatis, locum hunc tractans, ait, Paulum occupationes, quæ ex matrimonio nascuntur, cum his, quæ propter Deum sumuntur, opposuisse, *Perinde quasi hac cum illis coherere non possint.**

11. Quarto accedunt similes rationes ex alijs duob.
votis desumptæ. nam talis paupertas ab his militib.
vovetur; ut non liberet eos à sollicitudinibus huius
seculi, nec reprimat affectum conquerendi diuitias.
imò, quod peius est, ad hoc talem paupertatem vo-
vare videntur, ut ditiores fiant. denique, cum pa-
rentes filiorum sint, illis thesaurizare debent: quo-
modo ergo perfectam, & religiosam paupertatem
profiti possunt? De obedientia formari argu-
mentum possit simile, quia qui obligatus est vo-
xori, & curæ filiorum, ac familiæ, non potest
perfectam obedientiam profiteri: tamen quidquid
sit de vsu, quoad hanc partem non est difficile rationem
religiosi status saluare, si cætera non de-
sint.

III. Propter has, & similes difficultates nonnulli moderni auctores docuerunt, hos militares ordines, prout iam instituti sunt, & vsu seruantur, non continere verum religiosum statum, quoad milites, sed tantum secundum quid. Primus huius assertionis author videtur fuisse Soto lib. 7. de iustitia, artic. 3. & in 4. d. 27. quæst. 1. artic. 4. vbi vehementius inuehitur in mores, & vitam horum equitum, quam fortasse per esset. Eius tamen opinio non secutus est Sarmiento in suo Defensorio initio, & p. 1. monit. 6. & lib. de Redit. Eccles. p. 4. cap. 1. qui etiam addidit, hos milites non esse personas Ecclesiasticas, neque gaudere priuilegio canonis, vel fori : & monit. 16. negat hos emitte vota substantialia religionis. Idem tenuit postea Anezuelo libro 5. Nouæ recopil. lib. 3. titul. 5. lib. 14. num. 3. Ludouicus Lopez in Instru. cons. 2. cap. 48. & nonnulli alij, qui in suum fauorem afferunt D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 4. ad 3. vbi sic ait, *illis modi viuendi, in quibus homines matrimonio viuunt, non sunt simpliciter, & absolute loquendo religiones, si secundum quid, in quantum scilicet et in aliquo participant quedam, quæ ad statum religionis pertinent.* Imò significat vltimus Soto, milites hos, cum quibus dispensatum est, ut possint vxores ducere, non solum post hanc dispensationem, verum etiam ante illam, quando inhabiles erant ad matrimonium, non fuisse verè religiosos : arguens enim, quia si ante hoc priuilegium matrimonium contrahere tentarent, nihil facerent, quod non aliunde emanare videret, nisi à ratione religionis : Respondet, non inde prouenire quod sit vera religio, sed ex Pontificis statu- to. Vnde etiam concludit, non solum modò, verum etiam antea, per professionem huius militia

non dissolui matrimonium præcedens ratum, & non consummatum: quod etiam de militibus S. Ioannis affirmat in 4. vbi supra. Quamvis fateatur, quod certum est, eos nunc esse inhabiles ad matrimonium: sentiens etiam illos non esse inhabiles ex vi voti, seu veritatis religionis, sed ex statuto Papæ: & ideo subiungit ibidem, posse Pontificem cum his dispensare vt ducant vxores, salua eorum religione, licet non elicit (inquit) ita honestum & condecens: quæ omnia ferè sequitur Sarmiento supra.

In quo non loquitur Sotus consequenter, nam in priori loco lib. 7. de Institut. concedit hos milites Sancti Ioannis esse propriè religiosos, quia *pro suo instituto* (ait) *conuentum habent, & obedientia fructum, neque matrimonium contrahunt.* Atin altero loco 4. ait, non contrahere matrimonium, solum ex statuto Papæ, non ex proprietate religionis: & in alijs religiis militibus conferre id non fuisse antea sufficiens, vt essent veri religiosi, cum tamen in reliquis pares essent, nam eam habent obedientia specimen, & antea maius habebant. ex sua etiam institutione conuentum habent, quantum hoc ad veritatem religiosi status necessarium non sit. Aliam etiam repugnantiam in dictis eius inuenio, nam aperte sentit, hæc vota omnium horum militum, etiam S. Ioannis, per se esse simplicia, & solum habere, vel habuisse illum effectum inhabilitandi ad matrimonium ex statuto Pontificis, sicut votum ordinis facri: alij verò locis seque contendit ad veritatem religionis necessarium esse votum natura esse sua solenne, id est, vt sua, absque constitutione Ecclesiæ impediens, ac dirimens matrimonium, quomodo ergo cum his stat, vt milites Sancti Ioannis sint veri religiosi? Denique in eo etiam non sibi constat, quod ait, non esse ita honestum, & concedens cum his, sicut cum alijs militibus dispensare, vt matrimonium possint contrahere: nam si votum eorum est eiusdem rationis, & in alijs fuit decens, & expediens, vt in lib. de Iustitia ipse docet, cur non erit in his? tamen enim est obseruatum difficilis castitas ab his, sicut ab alijs; & in eisdem periculis versantur, & eodem modo laurè viuunt. Est ergo de omnibus eadem ratio, si Papa velit sua potestate vti, de facto verò fortasse non est inuenta tanta necessitas in militibus sancti Ioannis: & præsertim, quia impediens suæ professioni, & militiæ vacante, & maiorem quandam rationem ordinis, & obedientiæ retinent.

De militibus ergo sancti Ioannis, pro constan-
ti supponimus, esse veros religiosos ex vi instituti-
onis suæ. Ita sentiunt omnes Doctores citandi, *V. Affertio*
& Soto non negat. Et probatur, quia possibilis *pro militib.*
est religio vera & militaris, vt supra ostensum est;
sed in hoc instituto inuenitur quidquid ad verita-
tem talis religionis desiderari potest; ergo. Patet
minor, quia in primis habent integrum votum ca-
stitatis, vt supponitur, vota autem paupertatis,
& obedientiæ non habent certam mensuram ne-
cessariam ad veritatem status religiosi, sed satis
est quod sint secundum aliquam regulam appro-
batam, qualis est illa religio. Præsertim, quia quo-
ad paupertatem re vera sunt incapaces dominij,
& omnis vsus, seu dispositionis eius, sine superio-
rum facultate: quod autem in hac maiorem ali-
quam latitudinem habeant, spectare potest ad mi-
norem rigorem, non ad tollendam substantiam
religionis. Eademque ratio est de obedientia, præ-
sertim cum ex vi instituti teneantur ad obedi-
endum in re satis ardua, & difficili, qualis est aggre-
di quæcumque pericula belli propter fidei defen-
sionem.

Quod

VI.

Quod autem Soto ait, impedimentum contrahendi matrimonium in his religionis esse tantum ex statuto Ecclesie, & non ex vi religionis: primum nihil obstat veritati status religionis, nam hoc commune est omnibus religionis professis, vt ex sententia Bonifacii, & Gregorij Pontificum, & ratione tomo præced. ostendi. Deinde, voluntariè videtur hoc dictum, in hoc genere professionis, seu religionis, magis quam in aliis: nec ab ipso Soto differentia hæc aliqua ratione probatur, aut declaratur. Cur enim in alijs religionibus inhabilitas hæc intrinsecè oritur ex natura talis professionis, & in hac non, nisi ex statuto Ecclesie? Aut enim ex sola ratione generali, quia militaris religio est, vel ex aliqua speciali: primum dici non potest, alias nulla militaris religio posset esse vera religio, quia ipse Soto putat, illam solam esse veram religionem, quæ vi sua hæc asserit inhabilitatem; consequens autem falsum esse ostensum est cap. præced. Secundum etiam excogitari non potest, quæ enim specialis ratio fingi potest necessaria ad hunc effectum, quæ in religione militari inueniri possit, & in hac non inueniatur? Denique ipse ait, hunc effectum sequi ex traditione, per quam efficitur religiosus, quasi seruus religionis, sed hæc traditio inuenitur in his religionibus, alioqui religiosi non sunt, quod ipse Soto alibi dicere non audet. Igitur si in alijs religionibus illa inhabilitas sequitur ex natura votorum, & professionis, etiam in hac: vel quod verius est, sicut in alijs, ita etiam in hac solennitas illa est ex constitutione Ecclesie, quod ad veritatem, & proprietatem religionis nihil refert. Quare falsum est etiam quod Soto ait, per professionem in hac religione non dari matrimonium ratum, non consummatum, oppositum enim in citato tomo ostendimus. Denique non video qua consequentia, aut ratione Soto admittat Pontificem posse in hac professione dispensare, cum de cæteris religionibus non militariibus id neget, de quo etiam infra dicendum est. Quæ ferè omnia attingit & confirmat Nauarrus consil. 2. de conuersione coniugat. quod incipit, *Quidam nobilis*.

VII.
Consequentiæ
ex assertione
nō.

Hinc concluditur, omnes religiones militares, quæ à prima sua institutione cum integro voto castitatis, ac reliquis institutis fuerint, quandiu in illo statu, & integritate permanserunt, veras ac proprias religiones fuisse: nam rationes factæ de religione sancti Ioannis, prout nunc est, idem de cæteris probant, quoad illum statum, & tempus, pro quo durauit.

An etiam ordines militares, qui castitatem tantum coniugalem vouent, sint proprie religiones.

VIII.
Non videri
veros reli-
giosos.

Difficultas verò superest de his, quæ vel à principio solum castitatem coniugalem pro militibus professæ sunt; prout de militibus sancti Iacobi refertur: vel per relaxationem à Pontifice concessam ad eum statum defecerunt, nam iam perinde se habent ac si à principio ita essent institutæ; quia iam re vera nihil amplius vouent, aut profitentur, & ita remissio illa non est tantum in usu; sed in ipso statu, & ideo videtur transiisse à statu religioso, ad non religiosum, seu solum secundum quid religiosum.

IX.
Opinio Na-
uarræ affir-
eos esse vere
religiosos.

Nihilominus communis opinio est, hos milites etiam nunc esse veros religiosos, simpliciter, & absolute. ita tenet Nauar. consil. 11. de regular. quod incipit, *Quidam eruditissimus*, ubi ad hoc confirmandum asserit communem sententiam asserentem contra D. Thomam, Pontificem posse dispensare cum religioso vt uxorem ducat: sed illa sententia, vt ego

opinor, nihil ad rem præsentem facit, nam illa non asserit posse fieri per dispensationem, vt religiosus manens religiosus ducat uxorem, licet, & valde, sed vt definat esse religiosus, & ita possit id facere. Nec rectè dici mihi videtur, statum hunc esse religiosum, cum perpetua (vt sic dicam) dispensatione; sed cum li institutione, quæ iam non requirat dispensationem, & ideo dixi num. præced. perinde esse hanc rem considerandam, ac si à principio religio ita esset instituta. Asserit etiam ibi Nauarrus ad hoc declarandum, solennitatem voti iure Ecclesie, & non diuino esse adiunctam professioni religioso. Sed hoc etiam non existimo ad rem facere, nam licet inhabilitas ad matrimonium sit ab Ecclesia ad hoc declarandum, tamen votum integrum castitatis, & obligatio ad non nubendum à Christo tradita sunt, & sub consilio posita cum statu religioso: punctum ergo difficultatis est, an tale votum, integrè saltem obligans, sit de essentia status religiosi absolute dicti. Nam quod Nauarrus ibidem subiungit, sicut solennitas voti fuit ex institutione Ecclesie, ita etiam ex eiusdem voluntate, & institutione pædere, quod ad religiosum statum requiratur votum integrum castitatis, vel parziale sufficiat, non est æquè certum, nec eiusdem rationis. Nam solennitas illa, quæ constituit in inhabilitate ad matrimonium, intrinsecè non est necessaria ad perfectionem, licet deferuat ad occasiones temptationum magis tollendas: & non est res consistens in voluntate hominis, sed in extrinseca lege; at quod votum castitatis sit integrum, vel coniugale tantum, multum videtur ad perfectionem pertinere intrinsecè, & natura sua: & ideo non videtur simile, quod possit Ecclesia statum perfectionis approbare sine solennitate voti, vel etiam sine integritate.

Eandem nihilominus sententiam docuit idem Nauarrus statim consil. 12. & latius in tit. de Redi-
tibus Eccles. q. 1. monit. 55. & 56. & q. 3. monit. 27.
& sequentibus. quibus locis late contra Sarmiento-
& sequentibus. quibus locis late contra Sarmiento-
rem hanc disputat. Eandem sententiam compro-
bat Martinus Ayala in Compendio, & declaratio-
ne ordinis sancti Iacobi, cap. 1. & 2. Breuius eam
attingit Couarr. in Epit. 4. p. 2. cap. 3. §. 1. num. 18. ubi
allegat Fortunium Garciam in quodam consilio
pro ordine sancti Iacobi: late Michael Medina lib.
4. de Sac. hominum continen. controuer. 7. ca. 38.
Pro eadem sententia refert alios; & præsertim va-
rios Doctores Hispania, qui ei subscripserunt, Di-
dacus Motta, in speciali opere de hac re lib. 2. cap. 1.
& 2.

Fundamentum huius sententiæ partim authori-
tate nititur, partim ratione. Primo ergo ad hoc at-
feruntur Bullæ Pontificiæ, à quibus hæc militiæ ap-
probate sunt, vt ordines regulares, ac religiones, & eorum
ita in eis sepius nominantur. Has late, & erudite, Ball. po-
tè adducit Didacus Motta in 1. lib. illius operis, & in 1. lib.
lib. 2. earum verba doctè expendit, & ideo pauca
hic attingam. Solum aduerto in eis nunquam ex-
presse, directe, & quasi ex instituto tractari, an talis
sit vera religio, necne; sed solum sub nomine reli-
gionis sepius significari, & de illa tanquam de Ec-
clesiastico quodam gradu tractari, ac denique ex
dem formulis loquendi, religionem professionem,
habitu, fraternitatem, obedientiam, & cetera li-
milia, huic statui, ac alijs religionibus attribui. Sic
Alexander III. in principio suæ Bullæ, in Ecclesiasti-
co gradu, bus (ait) generationes iustorum per tempora sua suc-
cedunt: iudicans statum illum ad gradum Ecclesiasti-
cos pertinere: & infra, in habitu, & conuersatione com-
munitatis, sub viuis magistris statuerunt obedientiam communitati:
& infra, A Sede Apostolica requisisti, vt vos tanquam pa-
culi uos filios in defensionem vestram, & locum, in quo caput
ordinis factum fuerit, in ius, & proprietatem sanctæ Romanæ
Ecclesie suscipere deberemus: & infra, Ordinem vestrum ad-
hibet.

dehinc Apostolica confirmantes, &c. & infra, Inter ea, quae in professione vestra ordine statutum est observari, primum est, ut sub vniuersi magistri obedientia, in communi humilitate absq; discordia, sine proprio viueret delectis. Et statim adducit exemplum primitiae Ecclesiae, quod, ut sancti docent, omnes religiones imitatae sunt; & statim adiungit votum continentiae coniugalis. Et infra prohibet post factam professionem redire ad seculum, vel ad alium ordinem transire sine magistri licentia: & infra. Declarat, has personas frui privilegio canonis. Similia verba reperiuntur multa in alijs bullis, quarum fragmenta praedictus auctor refert, quae omittit, quia eiuſdem rationis sunt.

XII. Ex fragmento autem regulae hae adnotanda censui. Primum refertur ibid. n. 17. & 18. longam disputationem Archiepiscoporum, & Episcoporum circa illum ordinem factam fuisse. Quod (dicitur ibi) cum magno gaudio, & celebritate, ordinem sanctum, & confirmatione dignum acceptum, atq; ita Summum Pontificem illum confirmasse. Numero autem 21. ponuntur tria vota, quae ab his militibus emittuntur, & subditur statim n. 22. *Practica autem tria, ut vera, & perfecta, ita complectuntur, sunt instituta.* Quibus verbis aperte significatur, hunc esse statum perfectionis: ne autem quis dicat sermonem esse de substantiali tantum perfectione charitatis, subditur statim, *Cum eam perfectam charitas foras omnem abiciat timorem, & praedictas vires, pro exaltatione Christiana fidei, & fratrum defensione personas, & res vniuersas diuersis periculis, & malis indifferenter exponant: Deum tota mente, & totis viribus, & proximum sicut seipsum diligere conprobantur.* Constat enim hanc charitatis perfectionem, quae foras mittit timorem, & quae ita omnia contemnit propter Deum, non esse communem, sed excellentem, ac religiosam. Denique in discursu illius regulae multa traduntur, quae, si seruentur, magnam quidem perfectionem afferent, & sine profectu in perfectione seruari non possunt: ergo signum est professionem illius regulae esse statum perfectionis, quia & modus viuendi stabilis est, & a Pontifice probatur, ac votis firmatus, & ad perfectionem ducit, cum ergo non sit status Episcopalis, erit religiosus, quia non est alius status perfectionis.

XIII. Atq; hinc tandem manifesta relinquitur fundamentalis ratio pro hac sententia, nam hic ordo est verus status perfectionis, ergo est verus status religionis, ergo eius membra sunt veri religiosi. Prima consequentia probata iam est, & secunda est per se nota, quia verus status religionis non est nisi in singulis personis. Antecedens autem probatum est ex verbis regulae: & declaratur amplius, quia hic status non est vitae ordinarius, & communis obseruandorum praecceptorum, sed etiam subleuatur ad obseruanda consilia, non vtrunque, sed cum vera traditione totius hominis, totiusq; vitae eius ad obsequium Dei, & in actu satis difficili, qualis est vitam pro defensione honoris, & Ecclesiae eius tot periculis, ac laboribus exponere. Ac denique cum obligatione perpetua ad illa tria magna consilia, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiae, quatenus ad illum finem accommodata sunt, & sufficiunt, ergo est status perfectionis.

XIV. Quia verò in his votis, & praesertim castitatis opposita opinio num. 8. maximè haeret, amplius in hoc puncto explicanda est dicta ratio. Ponderanda ergo sunt illa vltima verba in fine praecedentis num. posita, quatenus ad talem finem accommodata sunt, & sufficiunt. Quia, ut rectè Nauarr. Coar. & alij aduertunt, non est de ratione status religiosi in communi sumpti, ut summam paupertatem, vel obedientiam profiteatur, alioqui vix vlla esset vera religio: & saltem haec religiones, de quibus agimus, etiam quoad illam partem, quae ex clericis

constant, non essent verae religiones, quod nullus audebit concedere: sequela autem patet, quia etiam illi non profitentur summam paupertatem, vel obedientiam, sed iuxta suam regulam. Ergo vnaquaeque religio determinat sibi certum modum, & mensuram circa materiam horum votorum: haec autem non potest melius aliunde sumi, quam ex fine religionis: quia omnes res morales ex fine fortuntur media, & speciem, modum, & formam; haec autem vota sunt media ad perfectionem, unde sicut perfectio in tali religione, quaeritur determinate in tali actione, quae est scopus proprius illius religionis, ita etiam vota & eorum materiae debent illi accommodari. Cum ergo haec religiones, etiam quoad milites, haec vota usurpent, cum debita mensura, ac modo respectu sui finis, & finis alias sit sufficiens ad perfectionem, ut in c. 3. probatum est, nihil illis deesse potest ad veritatem religionis.

At enim dicit aliquis rationem hanc optimè satisfacere pro voto paupertatis, & obedientiae: de quibus perfectio nulla potest esse ratio dubitandi, si de institutione, non de usu loquantur, vt loquimur. Pro voto autem castitatis, non videri satisfacere: nam inter hoc votum, & reliqua est notanda differentia, quod materia castitatis non videtur recipere moderationem, seu diuisionem, nam tota materia eius, quae est contra matrimonium, non est consilij, sed praeccepti, solum continentia à matrimonio, & usu eius est in consilio tantum: & ideo, si quis vouet castitatem, quae est in consilio, necessariò vouet totam castitatem, vel saltem tenetur seruare totam castitatem, quia ex tali voto tenetur non consummare matrimonium, & consequenter vel ex eodem voto, vel saltem ex naturali iure tenetur omnino castus esse: si autem non vouet castitatem quoad abstinentiam à matrimonij copula, non amplectitur consilium castitatis, nam castitas coniugalis non est in consilio, sed in praeccepto. Cum ergo ad statum perfectionis necessarium sit vouere castitatem, quae est in consilio, non potest diuidi hoc votum ex parte materiae, ita vt ad perfectionem sufficiat. Quod non est in alijs duobus, quia potest quis vouere paupertatem, & obedientiam quatenus in consilio sunt, & tamen non vouere omnia, quae in ea materia sunt in consilio, quia non est necessarium ad perfectionem sequi omnia consilia.

Explicanda ergo sunt tria: primum quomodo castitas coniugalis accommodata sit huic instituto. Secundum, quomodo sufficiens ad statum religiosum. Tertium, quomodo tale votum sit de materia consilij. Primum in regula & bullis citatis insinuat, & ex ipso fine, & actionibus ad illum necessarijs non obscure intelligitur. Cum enim finis illius instituti sit, agere iustum bellum pro fidei defensione, non potest natura sua non esse multis periculis humanis expositus, considerata hominis fragilitate. Quia necesse est, vt inter frequentes occasiones milites versentur: item necessarium est ad conferuandas corporis vires, pro laboribus belli sustinendis, illud abundantius reficere, & robustius reddere, quod vix potest fieri, quin simul aculei carnis, & sensualitatis augeantur. Deinde pro ratione status, & muneris, haec persona non possunt in claustris viuere, nec ordinariè, & ex regula asperioribus vestibus uti, nec denique applicare alia media ad castitatem seruandam moraliter necessaria. Quia ergo status religiosus ita debet ad opera perfectionis in ordine ad aliquem finem obligare, vt non implicet homines periculis peccandi: ideo considerata ratione illius finis, & status, castitas coniugalis videtur accommodatissima.

Deinde erit talis castitas sufficiens, si fini illius

XV. Prædicta ratione non videtur concludere quod ad votum castitatis.

XVI. Trium explicanda pro obedientia proxima.

XVII.

XVII. reli-

religionis, seu instituti per eam satisfiat. Quod ergo satisfiat, sic patet. quia finis illius instituti non est contemplari, nec contemplata alijs tradere, nec spiritualibus ac internis exercitijs impensius vacare, ad quos fines necessaria est perfecta custodia castitatis. Et de his loquebatur Paulus, cum dicebat, *qui sine vxore est, solutius est quæ Domini sunt, qui autem cum vxore est, solutius est quæ sunt mundi*: quia illa sollicitudo re vera impedit prædictos fines spirituales, & consequenter perfectionem status, qui ad illos ordinatur. At horum militum status ordinatur ad seruendum Deo in actib. externis, & re militari, ad quem finem non est absolute necessaria castitas, quæ excludat coniugium: nam licet quis vxorem habeat, potest cum tota perfectione necessaria debitis temporibus militia vacare: ergo ad talem statum sufficiens esse potest votum castitatis coniugalis.

XVIII.

Primus modus explicandi parum sufficiens.

Secundus modus explicandi.

Quod denique hoc votum aliquo modo sufficiat, vt consilium castitatis in tali statu aliquo modo seruari dicatur, explicari potest. Primo, quia offerre Deo, & voto consecrare castitatem aliquo necessarium est; sed hoc non videtur satis, quia illud non est proficere castitatem, quæ sit in consilio, sed solum est facere opus consilij in vouendo. Secundo ergo explicatur, quia ex vi voti castitatis tenetur hic religiosus abstinere ab vxore, quæ est materia consilij castitatis, quia, secluso voto, abstinere à tali vtu, non esset præceptum. Assumptum patet, quia hi milites tenentur multis temporibus separari ab vxoribus, vt militia interfint, & vxores etiam hoc patienter ferre, de quo debent à principio admoneri ante matrimonium, si veri iam religiosi sunt, vel postea quando consentiunt vt religiosi fiant. Quæ explicatio non displiceret, si sufficiens probaretur hanc obligationem nasci in his militibus ex voto castitatis: at hoc facile negabitur, sed nasci dicitur ex voto obedientiæ, vel ex regula. Et potest hoc suaderi, quia licet hi milites aliquando fortè peccent non eundo ad bellum contra obedientiam, aut contra iustitiam, si tenentur ratione stipendij, vel commendæ adire: non tamen peccabunt contra votum castitatis, etiam si illo tempore suis vxoribus vtiatur: ergo signum est non obligari ad eundem in bellum ex voto castitatis. Antecedens patet ex bullis, & instituto ipsorum: quia solum vout castitatem coniugalem, vt per se patet: ergo non est contra votum. Imò licet militiam debito tempore omittant, ob amorem vxoris, vel ob nimiam libidinem, aut affectum rei vxoriæ, licet peccent contra iustitiam, vel obedientiam, ratione actus præcepti, à quo impediuntur, non tamen videntur peccare contra castitatem coniugalem, & consequenter nec contra votum.

XIX.

Sed nihilominus probabile mihi est, eos peccare contra castitatis votum, saltem quando debitam militiam omittunt ex affectu ad rem vxoriam, quia iam tunc ille affectus in tali persona non solum est contra iustitiam, vel obedientiam, sed est contra castitatem, quia est intemperatus affectus libidinis, quia licet de se mala non sit, ex indebito modo potest affectus eius esse malus; & quamuis videatur illa malitia consistere in hoc, quod est causa alterius mali, seu omissionis: tamen non solum est malus ille affectus, quia causa est, sed etiam quia in se inordinatus est: non enim ideo est inordinatus quia est causa, sed quia est inordinatus ideo est causa: effectus ergo non confert, sed indicat malitiam: quæ in illo affectu non est alia nisi intemperantiæ contra castitatem: ergo actus libidinis ex illo affectu procedens, etiam si sit cum propria vxore, contra castitatem est, quia in illa delectatione vltimus finis constituitur: ergo eadem ratione est contra votum castitatis talis personæ; quia votum castitatis con-

iugalis, licet non prohibeat vsum castum propriæ vxoris, impedit nihilominus omnem vsum intemperatum illius, sic enim omnis vsum vxoris propriæ, vel contra debitum ordinem, aut modum, aut propter solam voluptatem, est contra votum castitatis coniugalis, licet sit magis, vel minus graue peccatum pro ratione materiæ. Quocirca licet votum castitatis coniugalis in alijs personis non habentibus talem statum, non inducat talem obligationem, quia in eis talis affectus non esset malus, nec nimius, in persona nihilominus, quæ illum statum, per tale votum simul cum alijs proficetur, vltus ille est castitati contrarius: atque ita necesse est, vt votum solius castitatis coniugalis in tali statu factum, aliquam continentiam comprehendat, quæ simpliciter sit in consilio, & non in præcepto.

Potest etiam hoc alio exemplo, seu actu declarari; quia verissimum est, obligari hos milites ex vi suæ professionis ad ita moderandam rem vxoriam, vt per illam non extenuentur viribus, libi ad militiam necessarijs. Nam cum ad eum finem primario proficentur, & hæc media ab eis assumantur, & promittantur, vt necessaria moraliter ad illum finem consequendum, videntur professi, sicut ex voto obedientiæ obligantur ad obedientiam illi fini necessariam, & cum proportionem ad paupertatem, ita etiam obligari ad castitatem coniugalem, quæ continentiam illi fini necessariam præstabit. Igitur ex hoc etiam capite nimius vxoris vsum poterit in tali persona esse malus, & voto contrarius, qui alias in persona omnino libera non esset peccatum. Vnde in eadem regula Sancti Iacobi cap. 9. alias 27. dicitur, milites non debere vt abstinere, & afflictionibus corporis, quæ vires ad militiam necessarias debilitent: ideoque in his rebus obedientiam esse Magistro: ergo multò magis in alia materia requirit moderationem. Et sicut ibi obedientiam, ita hic vult regulam esse castitatis obseruationem. Neque nunc contendo, an tale peccatum mortale sit, vel veniale: nam licet sit contra votum, poterit interdum esse veniale, quia inordinatio illa in ordine ad castitatem, videri potest materia leuis: id quod parum refert, satis enim est ad statum perfectionis, quod ille obligetur ad seruandam continentiam, quantum materia est capax in tali actu, vel opportunitate. Vnde licet hæc personæ voutent simpliciter castitatem coniugalem, tamen proportionate tali personæ, ac statui: quæ castitas non solum includit abstinentiam ab omni vago concubitu, & ab omni turpi delectatione ad illum pertinentem: sed etiam debitam moderationem in vtu propriæ vxoris, conuenienter ad finem talis status. Denique hæc etiam spectare videtur, quod in dicta regula cap. 13. alias 32. prohibetur hi milites ad vxores accedere, cum ieiunauerint, & in solennitatibus Sanctæ Mariæ, Sancti Iohannis Baptiste, Apostolorum, & in alijs maioribus festiuitatibus, & vigilijs earum. Et in Bulla Alexandri III. de confirmatione illius ordinis, ante medium, significatur, non debere hos milites suscipere vxores sine licentia Magistrum; maxime si ad secundas nuptias, mortuis prioribus, transire voluerint. Hæc autem omnia indicant in hoc statu seruandam esse, saltem secundum regulam, aliquam castitatem, quæ non est in præcepto, sed in consilio: quam totam verisimile est sub voto comprehendi, quia voutent seruare etiam vota iuxta talem regulam.

Atque hæc quidem omnia probabiliter declarant materiam talis voti, tamen ne scrupulos, aut laqueos iniciam, non existimo certum, nec necessarium, has circumstantias castitatis, quas explicui, licet pertineant ad perfectionem, & ad regulam, & conuenientem modum illius religionis, cadere sub proprium

proprium votum castitatis, ita ut in eis peccare sit propriè sacrilegium, aut maius peccatum, quam sit illud, ad quod obligat talis regula; quia coniecturæ adductæ, licet sint congruentes, tamen non cogunt, ut asseramus illam esse materiam talis voti, sicut multa servantur ex regula in aliqua religione, quæ ad perfectionem paupertatis pertinent, & tamen non statim sunt materia voti paupertatis, ut vilioribus pannis uti, vel quid simile, ita ergo in illis omnibus dici potest. Quamvis autem hoc admittatur, nihilominus ad statum religiosum censetur sufficiens, castitatem necessariam ad salutem ex voto servare, maiorem verò aliquam ex regula, & generali obligatione tendendi ad statum perfectionis, quæ quis professus est, & si illa obligatio non sit ex voto, nec etiã fortasse sub culpa mortali.

Ex his, quæ de castitate diximus, facile erit de paupertate cum proportionem rationari. Constat enim statum illum, qui secum admittit coniugium, non posse exactum, vel magnum usum paupertatis secum compati. Quia necesse est, ut vxoratus suam habeat familiam, cui provideat, morale etiam est ut filios habeat, quibus thesaurizare debeat, ergo necesse est, ut professio paupertatis tali statui accommodata hæc non prohibeat: nõ ergo potest esse nimium stricta. Item non potest esse tanta, quæ excludit omnem sollicitudinem, & curam acquirendi temporalia bona, quia aliquis cura huiusmodi intrinseca est statui matrimonij, moraliter loquendo. Quocirca licet in regulis horum ordinum dicatur non habere proprium, & hoc vouere: nihilominus illud lato modo illi statui accommodato intelligendum est. Quia nimirum non habent dominium omnino liberum quoad omnem usum, sed dependentem à voluntate, & licentia suæ religionis: habent tamen usum illarum rerum ita firmum, ut nõ possit iure etiam ab ipsa religione auferri, nisi in casibus certis, ac definitis in ea, nec etiam possint filij talium militum hereditate paterna priuari, & alia huiusmodi, quæ vel sufficiunt ad dominium, licet impeditum aliquo modo, sicut est dominium maioratum, vel certè moraliter illi æquivalent.

Quod autem huiusmodi paupertas sufficere possit ad aliquem statum religiosum, eodem discursu ostendi potest, quo de castitate factum est. Quod hic facilius est, ut Couarr. supra notavit, quia paupertas maiorem habet latitudinem, & adhuc in perfectionibus non est æqualis. Ergo ex se non est definitus certus modus paupertatis ad verum statum religiosum, ergo ex fine definitiendus est. Nã in omni religione dicatur homines Deo, ad eius speciale obsequium, secundum aliquem finem, qui ad perfectionem sufficit: unde paupertas illa, quæ sufficit ad talem finem exactè consequendum, erit etiam sufficiens ad verum statum religiosum in tali specie, & modo perfectionis. In hoc autem statu, ad finem eius, hic modus paupertatis sufficiens est, quia licet aliquam sollicitudinem temporalium bonorum habeat adiunctam, non tamen tantam, quæ impediatur debitum modum tendendi in talem finem. In aliis autem religionibus, quarum finis est spiritualibus exercitiis, vel diuinæ contemplationi impensus vacare, necessaria est maior paupertas, quæ omnem sollicitudinem temporalium bonorum auferat, quantum humana infirmitas, ac necessitas patitur, & in superioribus declaratum est, at verò in hoc ordine religionum, quæ ad externa opera vite actiue, & præsertim ad militiam ordinantur, nõ est cur requiratur tam stricta paupertas. Sufficiet ergo illa, quæ iuxta conditionem, & modum talis status excludat superflua, & tollat curam, & sollicitudinem tali fini repugnantem, qualis est illa, quæ descripta est.

Tandem hinc multò facilius cõcluditur, in hoc statu non deesse verum obedientie votum ad statum Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

perfectionis sufficiens: imò si attentè bullæ, & regulæ horum ordinum legantur, inuenientur non parum perfectionis in hac parte profiteri, quantum est ex vi instituti, quicquid sit de usu, vel dispensationibus, quibus se ab actuali exercitio obedientiæ eximunt: hoc enim non minuit veritatem, & proprietatem status religiosi, licet perfectionem personarum possit minuire. Et ad eundem modum de aliis obseruantis, & regulis discurrendum est. Ergo consideratis omnibus, nihil deesse videtur huic statui, quominus propriè, & verè religiosus censendus sit.

Non desunt tamen, qui has sententias in concordiam redigere volentes, distinctione vtantur, dicentes, statum religiosum posse & latè, & strictè sumi, ut est communis distinctio Iuristarum in Rubrica de Regularib. & Summistarum, verb. Religio. Atque priori modo, hos milites esse religiosos, eorumque statum verè religiosum: posteriori autem modo nõ esse religiosos, nisi secundum quid, & hoc putant significasse D. Thomam in loco superius citato in n. 3. Ne autem per hanc distinctionem tota quæstio reuocetur ad usum terminorum, necesse est interrogare ab his Doctoribus, quid per religiosum lato sumptum intelligant? Nã si sub ea voce omnes personas comprehendant, quæ speciali modo diuino obsequio obligatæ sunt, & non solum præceptorum, sed etiam consiliorum viam profitentur (sic enim sæpe vox illa religiosus, etiam in iure accipi solet) parum profectò his personis tribuunt, idque nec Soto, nec Sarmiento, vel alij negarent: sed id satis non videtur ad ea omnia, quæ Pontifices in suis bullis significant, cum proprietate intelligenda. Si verò aliquid amplius his personis, quod ad proprietatem status religiosi pertineat, attribuant, quid est cur eos lato modo religiosos, & non stricto, sicut alios appellent? Deinde interrogo, an in illo lato modo includatur analogia, & tanta diminutio, ut nõ simpliciter, sed tantum cum addito, & secundum quid, hi dicendi sint religiosi, nam contra videntur procedere omnia adducta: si verò vniuocè, & simpliciter tales sunt, non oportet ambiguitatem media illa distinctione introducere.

Igitur absolute asserendum censemus, hos milites quoad statum esse propriè religiosos, quamuis quoad usum, & obseruantiam reuera non viuant simpliciter religiosos, sed valde secundum quid: hoc enim negare non possumus, nisi adultores videri velimus. Ut autem distinctius constet quid per verba illa esse scilicet religiosos propriè quoad statum, non ita tamen quoad usum, significetur, addimus. In primis ex illo principio (quod scilicet habeant statum simpliciter religiosum) haberi, has personas esse Ecclesiasticas, simpliciter loquendo, & gaudere priuilegio canonis, & fori, ita enim in prædictis bullis expresse dicitur. Et patet, quia specialiter sunt assumptæ sub Summi Pontificis protectione, tanquam personæ specialiter diuino cultui dicatæ. Deinde religiosorum appellatione in iure veniunt, simpliciter loquendo, præsertim quoad fauores, & gratias: tum quia in suis Pontificiis bullis ita simpliciter appellantur: tum etiam, quia censentur habere in Ecclesia proprium, & specialem statum Ecclesiasticum, & non secularem, nec clericalem, ergo religiosum.

Dices, ergo talis status venit in iure sub nomine regulæ, aut religionis approbatæ; consequens videtur falsum, alias eius personæ comprehenderentur sub e. vnico, de voto in 6. dicente, votum castitatis solennizari per professionem factam in religione approbata. Item comprehenderentur sub decreto Concilij Tridentini sess. 25. c. 15. de Regularib. quod annos decimum sextum ætatis completum, & integrum annum probationis requirit ad valorem professionis. Respondeo, concedendo primam, & secundam illationem, hoc enim probat testimonia

Dispositur
denique de
obediencia.

XXV.
Constat
Seruatur
opinionis
restituatur.

XXVI.
Vera decisio
construenda
est.

XXVII.
Obicitur
triplici ab-
surdo.

Primum ab-
surdum nul-
lum esse.

B b

Ponti-

XXIII.
Dispositur
non ratio
propter ra-
tionem pa-
upertatis.

XXIII.
Dispositur
non ratio
propter ra-
tionem pa-
upertatis.

XXIV.

*Ordo mili-
tari institui
necesse est
que sedis A-
post.*

Pontificum, quæ de approbatione horum ordinum adducta sunt. Confirmari etiam potest ex c. ult. de Relig. dom. & c. i. eodem tit. in 6. ubi prohibetur omnis professio facta in religione non approbata per Sedem Apostolicam; sed professio in his ordinibus valida est, & consentanea illis decretis: ergo re verà hi ordines comprehenduntur ibi sub religionibus approbatis. Vnde è contrario non dubito, quin, si aliqui intentarent novam religionem militarem introducere sub specie religionis, & professionis, sine approbatione Papæ, graviter peccarent, & inciderent in penam excommunicationis latam in d. c. i. de Religiosis dom. in 6. etiam si non perfectiora vota emitteret, quam in his ordinibus modò emitantur, quia & verba, & ratio, & consequenter intentio Pontificum in illis textibus ad has religiones propriè, & meritò extenduntur. Cum enim agitur de multitudine, & varietate religionum, quæ est in Ecclesia, militares planè comprehenduntur: cum ergo ait Pontifex se velle ponere modum, & terminum huic multiplicationi religionum, has etià comprehendit: nam simpliciter, & generatim loquitur item non minor confusio, & perturbatio sequi potest in Ecclesia ex multiplicatione voluntaria religionum militarium, si absq; Apostolicæ Sedis approbatione fiat, quam ex aliis: imò eò possent sequi maiora pericula, quò talis religionis modus, minus austeritatis, & plus habet libertatis: ergo hæ religiones comprehenduntur sub illo decreto: atque adeo iniure sunt simpliciter religiones approbatæ.

*XXVIII.
Secundum
absur dum
non sequi.*

Prima verò illatio, quæ ex ipsa principali confessione subinferebatur, nò sequitur, nam licet votum castitatis horum militum sit emissum in religione approbata, non tamen est votum integræ castitatis, dictum autè c. vnicum de voto in 6. loquitur de voto integro castitatis, & ideo non sequitur votum horum militum esse solenne: itaque ex parte status, & approbationis nihil illi deesse ad solennitatem, de qua est sermo in illo textu, si alioqui ex parte intentionis materia esset sufficiens. Repugnat autem directè, votum esse de sola castitate coniugali, & esse solenne, quoad inducendū impedimentum irritans subsequens matrimonium. Et eadem ratione certum est, tale votum non esse solenne, quoad irritandum matrimonium antea contractū non consummatum: impossibile enim est matrimonij vinculum dissolui per votum, quod simul stare potest cum matrimonio postea subsequuto; ut infra in discursu de votis Societatis iterum dicam tract. 10. lib. 4. c. 1. & 2. Et in præseni esset valde absurdum, vinculum matrimonij dissolui per assumptionem status, quo perseverante, & durante in tota sua perfectione, posset contrahi matrimonium cum alia.

*XXIX.
Votum huc
castitatis
quid parti-
cipet de so-
lennitate.*

Adverto tamen licet hoc votum non habeat solennitatem quoad prædictos effectus, nihilominus participare aliquid de voti solennitate quoad perpetuitatem absolutam, propter coniunctionem, quam habet cum vera traditione religiosa. propter quod solent à Nauarro, & aliis authoribus suprà n. 10. citatis, vota horum religiosorum solennia appellari. Vnde etiam habent, ut difficilius multo dispensari possint, quam vota merè simplicia: quia traditio ipsa ex suo genere, ac natura difficiliorem habet dispensationem, quam votum merè simplex, ut in superiori tomo tactum est. Hæc autem vota vel omnino, vel certè difficillimè possunt separari à tali traditione, & statu, argumento c. cum ad monasterium, in fin. de Regularibus, & ideo multo difficilius dispensari possunt, quam vota purè simplicia, quæ extra statum religiosum fiunt. Imò addo ex parte causæ difficilius posse dispensari, quam votum perfectè solenne, quia in hoc potest occurrere necessitas, & causa iustæ dispensationis, supposita potestate in il-

lo verò, etiam si potestas ex parte Pontificis non desit, vix potest causa sufficiens cogitari, quia cum hoc votum non impediatur matrimonium tam licitum quam validum, nulla communis, vel publicæ necessitas potest dare causam tali dispensationi, nam illi sufficienter per matrimonium succurritur: alia verò causa privata, & occultæ, quæ excogitari possunt, ex fragilitate hominis, vel quid simile, nihil referre possunt, cum lex ipsa naturalis obliget ad superandam illam difficultatem, & alia remedia inquirenda. Vnde potius quando necessitas occurrerit dispensandi in proprio solenni voto integræ continentie, optimum consilium erit non omnino illum religiosum in non religiosum statum transferre, sed in alicuius militaris religionis statum cum castitate coniugali commutare, si aliquid speciale non occurrat, quod talem personam ad hunc statum inhabilem, aut minus idoneam reddat.

Ultima denique illatio, quæ fiebat ex Concilio Tridentino à Nauarro variis in locis, admittitur, scilicet, ad professionem faciendam in his religionibus militariibus, esse necessarium integrum probationis annum, & etatem sexdecim annorum ita indicat in consil. 10. de Regularibus, quod incipit, cū Vincentius, n. 10 ad 3. agens enim de militibus Sancti Stephani, ait, in Rota declaratum esse, eos posse sua vota omittere infra annum probationis: ex quo aliqui inferebant, eos nò esse verè religiosos: iple autem responder, illud esse in eis speciale, licet verè religiosi sint ex dispensatione Pontificum, qui post Concilium Tridentinum tale illius religionis statutum confirmarunt. Vnde apertè intelligitur, in illa religione militari, quam ipse veram religionem esse ubique defendit, posse professionem aliter fieri, quam servatis conditionibus Concilij Tridentini, nisi specialem dispensationem à Pontifice habeat. Et in consilio 12. quod incipit, Per dilationem, ait, hos religiosos milites, qui in monasterio habitum suscipiunt, & postea de licentia Magistri, vel aliorum legitimi Prælati, extra claustrum illum deferunt per annum in illo probationem sufficienter implere, quia dum versantur sub obedientia prælati, cum habitu, moraliter censentur in claustrum versari, quod ad probationem satis est: supponit ergo annum probationis esse his religiosi ad professionem necessariam. Præterea hoc expresse videtur affirmare in Consil. 9. de iis, quæ vi. incipit, Nobilis, ubi licet expressius loquatur de defectu gratis, tamen & factis clarè loquitur de vtroque, & plene est eadem ratio, quam ipse ibi expendit, quia nimirum Concilium æquè de vtraque conditione loquitur, & generalia valde habet verba, scilicet, In quacunque religione virorum, aut mulierum, & ita generaliter intelligendum est, etiam si non militet in omnibus eadem omnino ratio, & maximè addita distributione, quacumque, quæ magnam habet vim, ut ibi late expendit, adductis Doctoribus.

Quamvis hæc probabilem efficiant hæc partem nihilominus inter responsa Congregationis Cardinalium inuenio circa illa eadem verba, in quæcumque religione, ita declaratum esse, illos decreta, & c. cumque religione, ita declaratum esse, non comprehenduntur monachos, infra, Quicumque regularis, non comprehenduntur ordines regulares militares, sic etiam Rota decidit, ubi non ex privilegio, & dispensatione Papæ, sed ex vi ipsorum decretorum, significat Congregationem non comprehendere prædictam religionem. Hoc autem supposito, respondendum est, non ideo accipi ab illo decreto, quia religiones non sunt, nam oppositū in ipsa declaratione supponitur, sed quia decreta illa nec necessaria, nec accommodata sunt illis religionibus: & Concilium loquitur, esse de religionibus, quibus propter obedientiam, & rigorem talia decreta si non necessaria loquuntur esse autem generaliter, quia iuxta frequentem modum loquendi,

quendi, cum est sermo de religionibus, intelligitur esse sermo de his, maxime si subiecta materia id expostulat.

XXXII. Et per hæc satisfactum existimo difficultatibus etiam in principio positis: probant enim religiones has, vel secundum præsentem statum & usum, parum habere (regulariter loquimur quoad milites) de exercitio perfectionis ac religionis, vel etiam secundum se, minorem quandam perfectionem religionis participare; non tamen probant secundum suam institutionem, & substantiam non esse veras religiones.

C A P V T V.

Verum conuenienter, & sufficienter diuidatur religio in contemplatiuam, & actiuam.

Diuisio hæc aliam supponit, quæ eadem habet membra, diuersum tamen diuisum, scilicet vitam, quæ in actiuam, & contemplatiuam diuidi solet: ex cuius diuisionis intelligentia pendet illa, quæ nunc tractamus, & ideo pauca de illa præmittenda sunt, plura enim legi poterunt apud D. Thom. 2. 2. à quaest. 179. vsque ad 182. inclusiue.

Explicatur diuisio vite in actiuam & contemplatiuam.

I. Primò ergo statuendum est, vitam hominis Christiani partim contemplatiuam esse, partim actiuam, & ita conuenienter in illa duo membra diuidi posse. Quam partitionem irridunt Lutherani, qui omnia confundunt, voluntque Christianos omnes eiusdem ordinis, status, & occupationis esse; sed contra eos sufficiunt dicta de statibus in genere, tom. præced. Veritas ergo hæc, quantum ad rem ipsam spectat, de fide certa est; quam aliqui colligere volunt ex illis verbis Pauli 2. ad Timoth. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probauit. Et illud Matth. 6. Nemo potest duobus dominis seruire, & infra, Non potestis Deo seruire, & Mammonæ. Sed hæc loca magis conferunt ad probandum distinctionem status religiosi à seculari, quam ad distinctionem duplicis vite, actiue, & contemplatiue, quæ & in secularibus inuenitur, & maxime in ipsismet hominibus Deo specialiter dicatis, quibus omnibus, siue contemplationi, siue actioni vacent, commune esse debet, ut non seruiant Mammonæ, neque implicent se negotiis secularibus. Nam si hæc verba intelligantur de seruitio, & implicatione illicita, per ea verba distinguuntur iusti ab iniustis hominibus: non contemplatiui ab actiuis; si verò intelligantur de amore temporalium, & negotiatione in eorum lucris procurandis, licetis quidem, secularibus tamen ac temporalibus, sic distinguuntur homines sequentes perfectionem, vel obsequiis diuinis specialiter dicati, à communi Christianorum vita: nam qui diuitias immoderatas quarunt, & seingerunt negotiationibus humanis propter diuitias, vel honores, vel propter potentiam humanam acquirendam, non sunt apti ad perfectionem sectandam, non solum per vitam contemplatiuam, verum etiam nec per actiuam: inde ergo non rectè probatur illa distinctio.

II. Neque erit facile in Scriptura inuenire loca, in quibus ad litteram hæc distinctio tradatur: inuenimus tamen multa, in quibus utraque pars, seu membrum illius vite commendatur, tanquam ab alio distinctum: quod satis est ad illam diuisionem confirmandam. Ut autem hoc ostendamus, oportet supponere primò, nomine vite hic significari actum

vite, seu illam rationem viuendi, quæ ad talem actum exercendum destinetur, ac tendat. Quod explicuit optimè D. Thom. dict. q. 179. art. 1. ex generali viuendum ratione, quæ in hoc consistit, quòd habeant principium sese mouendi, seu operandi in seipsis, nã inde actualis vita in ipsa operatione censetur consistere, & illa operatio, ad quam vnumquodque maxime tendit, dicitur vita eius. Secundo supponenda est distinctio illa vulgaris non solum Theologica, sed etiam metaphysica, contemplationis, seu speculationis, & praxis, seu actionis practice: hæc enim distinctio in præsentem accommodatur ad modos viuendi hominum, morales, studiosos, & rectos. Contemplatio enim in præsentem non sumitur pro cuiuscumque speculatione veritatis, sed illius, quæ ad Deum, eiusque cognitionem spectat; nec sumitur pro speculatione arida, & sterili, quæ nullum habet fructum circa voluntatem, & rectitudinem eius; sed pro illa, quæ ita subleuat mentem in Dei cognitionem, ut ei totam animam vniat. Actio verò sumitur propriè pro exteriori opera, & occupatione, non tamen pro quacumque seculari negotiatione; sed pro actione virtutis, præcipuè misericordie, quæ subleuandis proximorum miseriis, vel corporalibus, vel spiritualibus intendit.

III. Sic ergo explicatis nominibus, solet præcipuè colligi hæc diuisio ex celebri loco Lucæ 10. vbi Christus Magdalenam defendit dicens, *Optimam partem in vobis de elegit.* Vacabat enim Maria contemplationi verbo-
Probatur iam diuisio in vobis de fide.
rum Christi, eiusque dulcedine, & amore fruebatur, quod institutum Christus maxime commendauit. Dum verò eam approbat ut *optimam partem*, aliam insinuat esse partem, non malam, licet non æquè bonam, illam scilicet, cui Martha intendebat, Christo ministrando, eique necessaria preparando. Ita intellexerunt locum illum Patres Ecclesiæ, qui proinde dixerunt, in illis duabus sororibus has duas vitas esse significatas. Augustinus lib. 1. de consens. Euangel. cap. 5. & lib. 22. contra Faustum, c. 52. & sequentibus, & serm. 27. de verb. Dom. & tract. 127. in Ioan. Greg. lib. 5. in libros Regum, cap. 4. & homil. 14. in Ezech. circa medium, & lib. 6. Moral. cap. 26. & 28. alias 17. & 18. Hieronymus in cap. 3. Threnor. circa verba illa, *Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, & racet, &c.* Per quæ etiam verba dicit, laudari vitam contemplatiuam, & condistingui ab actiua; quamuis ad actiuam pertinere dicat, omnem aliam viuendi rationem, præter monasticam & eremiticam: de quo postea videbimus. Idem Hieron. epist. 22. ad Eustoch. de Virginit. post medium, vbi vitam contemplatiuam virginibus sacris præcipuè commendat, illamque optimè describit. idem Basil. in constitut. monast. cap. 2. latè & optimè, & aliqua addit cap. 5. Est denique distinctio hæc apud alios Patres satis communis, quos in sequentibus referemus. Et ad confirmandam adduci possunt omnia loca Scripturæ, in quibus vel diuina contemplatio, vel proximorum beneficentia, & misericordia commendantur, nam priora contemplatiuam vitam, posteriora actiuam commendant. De priori dicitur Psal. 47. *Vacate, & videte, quia ego sum Dominus.* Ad Col. 1. *Sine intermissione orate.* 1. Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate: & Christus dixit Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt:* quod etiam in hac vita suo modo impleri Sancti interpretantur, sicut etiam dixit, Ioan. 14. *Hæc est vita æterna, ut cognoscamus te solum Deum verum, &c.* De posteriori dicitur Matth. 25. *Quod vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis, & cap. 5. Beati misericordes, &c. cum similibus.* Ex his ergo locis rectè colligimus, esse in nobis duplex genus operationis gratiæ, & sanctitatis, quæ vita supernaturalis est: vnũ

ad internam considerationem, aliud ad externam operationem pertinet: cum ergo utraque hæc operatio sit quædam vita, recte secundum illam duplex vita distinguitur, quarum altera contemplativa, altera activa merito nominatur, iuxta communem vsum illarum vocum, etiam apud Philosophos, ut suppositum.

IV.
Obiectio
contra unam
desolam.

Sed dicit aliquis, hæc duo genera actuum humanorum, & supernaturalium, non esse separabilia ab aliquo modo viuendi huius vitæ mortalis recte instituto, & ideo non recte distingui vitam actiuam & contemplatiuam tanquam duas viuendi rationes, sed ad summum tanquam duas operationes, quæ in omni statu recte instituto copulandæ sunt. Antecedens expresse est Augustini 19. de Ciuitate, cap. 19. & ostendi potest ex eisdem locis supra adductis, nam omnibus hominibus recte viuentibus dicitur, *Vacate & videte, & estote misericordes*: & (quod Basilii etiam tanquam mirabile aduertit) Paulus eisdem hominibus ait, *Sine intermissione orate, & Nocte ac die laborantes*. Et idem Basilii in Regulis fufius disputatis, regula 37. ex professo ostendit, neminem esse excusandum ab operatione, & labore, prætextu contemplationis, sed ita ut horis vtrumque esse exercendum. Et Christus ipse quando Magdalenam defendit, non negauit actionem esse necessariam, sed excessum & nimietatem eius reprehendit, concludit autem, vnum esse necessarium scilicet, quod ad sustentationem vitæ vel propriæ, vel proximæ fuerit necessarium, ut idem Basilii notauit in Breuiorib. regul. in 20. Et ratio est, tum quia in vita mortali non potest homo semper esse continuè intentus contemplationi, & ideo oportet ut in aliarum virtutum actibus exerceatur: tum etiam quia vnusquisque indiget propria mortificatione, & societas hominum sine mundi obsequiis conseruari non potest, & ideo aliqua actio omnibus est necessaria. Martha etiam licet ministerio incumbere, non omnino priuabatur contemplatione, ut ponderauit Gregor. lib. 5. in 1. Regum, cap. 4. circa finem, circa illa verba Lucæ 10. *Quæ stetit, & ait. Quo exemplo (inquit) instrumur, ut, qui fratribus ministeria exhibemus, si per moram sedere ad redemptoris pedes non possumus, per aliquantulam morulam redemptori assistere debeamus*. Considerat autem Gregorius, Martham dum sedulo ministrabat, aliquando per transitum vidisse, & audisse Christum, aliquando verò stetit, unde concludit, *Sed bene assistimus si transeundo Dominum cernere, nisi in omni nostro bono opere ad ipsum dirigere cordis intentionem: transimus enim cum hoc, illuc discurrendo in membris suis Domino ministramus, sed transeundo Dominum cernimus, si per omne quod agimus, presentem nobis ipsum, cui placere cupimus, contemplamur*. Vult ergo actionem non debere esse sine contemplatione, & merito, tum quia sine oratione nihil possumus rectum & pium ex nobis facere, tum etiam, quia nisi interna consideratione homo innumeris periculis exponitur, etiam si in bonis operibus versari videatur, iuxta illud Hierem. 12. *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde*.

V.

Hæc obiectio postulat ut sensum & sufficientiam diuisionis explicemus. Et in primis responderi potest, ad vitam actiuam propriè non pertinere quamcunque externam actionem, sed illam tantum, quæ ad alium dirigatur, ut sunt misericordiae opera. Hoc autem modo recte posse vitam contemplatiuam ab actiua separari, quia potest esse vita, quæ nullis misericordiae operibus incumbat. Et è contrario contemplationem solum dici considerationem veritatis ratione sui, & ita etiam posse inueniri actionem sine contemplatione, sed hoc simplici-

ter verum non est: nam licet contemplationis præcipuum obiectum sit Deus, non tamen adæquatè sed est omnis veritas, quæ ad Deum ordinatur. Item, licet speculatio Philosophica sistat in cognitione: hæc verò contemplatio affectiua, eminenter est practica, & non excludit ordinem ad effectum. Ac denique, licet vita actiua præcipue versetur in actionibus ad alterum, ut in optimo agibili, adæquatè verò comprehendit omne agibile, & virtutes omnes morales, ut tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 180. artic. 1. & quæst. 181. art. 1. & 3. d. 35. quæst. 1. art. 2. & 3. quæstionculæ 1. & sepe alias, & ex dictis amplius constabit. Concedendum ergo est, nullum esse posse vitæ studium recte institutum ad perfectionem obtinendam, quod non aliquid deactione, & de contemplatione participet, ut discursus factus probat. Unde distinctio illa non est in eo sensu intelligenda, ut vita actiua omnem excludat contemplationem, aut vita contemplatiua omnem actionem. Sed ita denominatur ex eo, quod principaliter intenditur in vnaquaque: sicut enim medium, quod ex contrariis compositum est, ab eo denominatur simpliciter, quod prædominatur, & excedit: ita hominis vita, quæ ex actione & contemplatione, non tanquam ex contrariis, sed diuersis muneribus coalescit, ab ea denominatur, quæ in vitæ instituto præminet. Dicitur autem præminere in presenti (quod notandum est) non illa, quæ maiori tempore vitæ, vel diei exercetur: sed illa, quæ habet rationem finis, propter quem omnia illa intenduntur: nam finis in moralibus est qui daretur, & præcipuum denominationem. Sicut Aristot. dixit, qui furatur propter mæchiam, magis est mæchans quam fur, quod verum est etiam plus temporis furando, quam mæchando consumat. Sic ergo quoddam est vitæ institutum, quod per se primo, ac principaliter respicit tanquam proprium finem & scopum, opera misericordiae, hospitalitatis, redemptionem captiuorum, &c. tamen adiungit aliquam orationem, & considerationem, ut opus illud sanctè exercere valeat, & propter generalem rationem cultus diuini, &c. hæc vita dicitur actiua à suo fine. E contrario verò quando principaliter queritur contemplationis perfectio, & actio, ac mortificatio corporis in eum finem ordinatur, ut contemplationi inferuiant, illa est proprie vita contemplatiua, & ita cessat obiectio facta. Estque differentia hæc consentanea D. Thom. dict. q. 179. artic. 1. dicenti, *In hominibus vita vnusquisque videtur esse id, in quo maximè delectatur, & cui maximè intendit*. Quia ergo quidam homines præcipue intendunt contemplationem veritatis, quidam verò intendunt principaliter exterioribus actibus, inde est, quod vita hominis communiter diuidatur in contemplatiuam & actiuam.

Bonam esse diuisionem religionis in actiuam & contemplatiuam, non tamen adæquatam.

Atque hinc etiam concluditur cum eadem proportionem, recte statutum religiosum diuidi in contemplatiuam, & actiuam. nam religio supra communi munem vitæ rationem, solum addit conditionem status tendendi ad perfectionem; certum est autem illud secundum genus vitæ, aptum esse perfectioni quærendæ, nam vtrumque perficit charitatem, & quantum est ex se excludit omnia peccata, in quibus duabus rebus substantia perfectio consistit. Unde optime Nazianzen. orat. 10. in laudem Casarij, S. Age nunc, Philosophari, (inquit, eo verbo indicans contemplatiuam vitam) ut maxime ita & difficillimum est, nec id aggrendi multum

est, nec aliorum quam quos diuina afficit mentis magnitudo, quæ bonæ hominum voluntati manum porrigere solet. Non parum autem hoc quoque estimandum est, si quis secundum vitæ genus complexus, probitari studeat. Vtrumque ergo vitæ genus propria sanctificationi, & perfectioni principaliter studet. Ergo vtrumque aptum est, ut per modum status tendendi ad perfectionem assumatur, & votis religiosiis consecratur.

VII. Quod etiam ita factum esse vsus ipse Ecclesiæ catholicæ satis ostendit: nam quædam sunt religiones monasticæ, quæ ad contemplationem solam principaliter ordinantur, cuiusmodi sunt omnes illæ, quæ per se, & ex institutione sua circa proximos non versantur, & in laude Dei præcipue occupantur, & si quid habent actionis, ad propriam tantum perfectionem refertur, vel accidentarium est tali statui. Aliæ verò sunt religiones, quæ ad actiones misericordiæ exercendas erga proximum, præcipue institutæ sunt, & in ordine ad illas expeditè, & perfectè exercendas, & colubatus eligitur, & curæ omnes diuitiarum tolluntur, & obedientia promittitur, ut patet in religionibus Mendicantibus, & aliis, quæ vel infirmis curandis, vel redimendis captiuis, aut aliis similibus operibus incumbunt. Rectè ergo diuiditur religio in contemplatiuam, & actiuam: quia religio vna distinguitur ab alia ex proprio fine, seu scopo, & propriis mediis, ut supra dictum est cum D. Thoma quæst. 188. art. 1. & 6. At hæc religiones habet diuersos fines proprios, quamuis enim conueniant in generali fine querendi propriam perfectionem, & diuinum obsequium, tamen proximos fines habent diuersos, scilicet perfectionem contemplationis, vel actionis, ut declaratum est.

VIII. Vnde consequenter necessarium est, ut in propriis mediis principalioribus differant, nam licet aliqua generalia habeant communia, ut sunt tria vota substantialia, aliqua corporis castigatio, oratio aliqua & similia: necessarium nihilominus est, ut in aliquibus omnino propriis differant, quia necesse est ut ad proprium & singularem finem propria etiam media accommodentur, qualia sunt v. g. confabulatio cum proximo, vel ab illo separatio: peregrinari extra domum, aut in claustro semper manere, exercitium chori, aut studij, & similia. Ergo meritò religionis status in hæc membra diuiditur, ut diuersa: nam in his rebus non metaphysica, aut physica distinctio querenda est, sed moralis, quæ cum illa physica quandam proportionem obferuet.

IX. Maior difficultas est circa sufficientiam huius diuisionis. Aliqui enim censent, addendum esse tertium membrum religionis mixtæ ex contemplatione, & actione: nec sine magno fundamento, quia non repugnat dari religionem, quæ simul contemplationi, & actioni principaliter intendat. Primò, quia hæc duo non sunt inter se ita repugnantia, quin simul possint cum magna perfectione simul principaliter intendi. Secundò, quia Christus Dominus hoc vitæ genus professus est, ideo enim & pernoctabat in oratione Dei, & prædicabat, ac discurrebat beneficiando & sanando. Vnde idem vitæ genus Apostolos docuit, nam & cum ipso in montem ascendebant, & in hortum Gethsemani frequenter cum ipso adorandum conueniebant: & cū eo similiter incedebant ad prædicandum, & ab eo mittebantur bini ad prædicandum, & curandum infirmos: denique hac ratione ipsi dicebant Actor. 5. Nos autem orationi, & verbo instantes erimus. Tertio sumi potest argumentum ex verbis Christi, Lucæ 10. Maria optimam partem elegit, prout expenduntur à Caetano 2. 2. q. 182. art. 1. Maria enim pure vacabat contemplationi, & ideo Christus illam appellauit partem, eam præferens alteri parti, quæ in sola actione

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

confistit. Significans esse aliud vitæ genus totale (ut sic dicam) & ex vtraque parte mixtum, & compositum. Atque ita Caietanus ibi hanc videtur sequi sententiam.

Contrariam verò partem suadere videtur in primis autoritas D. Thomæ dicta q. 179. art. 2. ubi diuisionem illam bimembrè sufficientem esse docet, & videtur esse communis sententia Patrum, quos supra n. 3. retulimus, duas enim tantum vitas ubique distinguunt, & ideo per duas sorores Martham, & Mariam significari dicunt: & similiter per Rachel, & Liam, ut latè August. 22. contra Faustum, cap. 52. & seq. Greg. lib. 6. Moral. cap. vlt. Ratio est, quam D. Thom. ibi ad 2. insinuat, quia nullum est vitæ sanctæ genus, quod contemplationem, & actionem non amplectatur, ut supra explicatum est, ac denominatur contemplatiuum, vel actiuum ab eo, quod excellit, semper autem aliquod horum prædominatur, ergo necesse est ut vel contemplatiuum, vel actiuum dicatur, & ita diuisio erit sufficiens. Dicit fortè aliquis, posse dari genus vitæ cum tanta æqualitate vtramque partem completens, ut nulla prædominetur, & consequenter à neutra denominari, & ita esse addendum tertium membrum. At perfectò id morale, non est, nec ostenditur tale genus vitæ in Ecclesiâ; quod autem non est, nec fortasse vnquam fuit, non est in moralibus recensendum. Accedit, quòd illo etiam posito, denominaretur saltem à nobiliori, & ita esset vitæ illa contemplatiua.

Tertio tamen argumentor aliter, quia non potest vnus & idem status habere duos fines proximos, quos propter se intendat, quæcumque ergo religio contemplationem, & actionem completitur, vel intendit actionem propter contemplationem, vel è contrario contemplationem propter actionem, non autem vtramque propter ipsam; status autem denominatur ex fine: ergo semper est vel contemplatiuus, si actionem solum propter contemplationem querat, vel actiuus, si querat contemplationem propter actionem. Et ita D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. religiones illas, quæ ad spiritualia ministeria circa proximos ordinantur, vitam actiuam profiteri dicit, licet magna ex parte diuinis laudibus, & contemplationi vacent, quia contemplationem ad actionem ordinant, scilicet, ut contemplata aliis tradant. Et ita Societas, quæ vna ex his religionibus est, contemplationem sumit ut vnum ex præcipuis mediis ad auxilia spiritualia conuenienter proximis præstanda, ut constat ex eius constitutionibus p. 10. §. 2. Sic ergo erit sufficiens diuisio, nec oportebit tertium membrum adiungere.

Controuerfia hæc magna ex parte potest esse de nomine, & ideo non multum refert alterutro modo loqui, nam vterque loquendi modus in Patribus inuenietur. Dico tamen satis aptè diuidi statum religiosum in illa tria membra, maioris claritatis gratia, & quia D. Augustinus 19. de Ciuitate, cap. 19. tertium vitæ genus adiungit, ex actiuo, & otioso compositum. Potestque hæc sententia confirmari ex doctrina Prosperi in discursu librorum de Vita contemplatiua: Nam in lib. 1. postquam vitam contemplatiuam declarauit, à cap. 13. ostendit, pontifices Ecclesiæ, & prædicatores vitam contemplatiuam debere profiteri, quibus nihilominus tam in illo, quam in sequentibus libris magna officia tribuit vitæ actiue. Idem licet colligere ex doctrina Abbatis Nestorij apud Calsianum collat. 14. c. 4. ubi sic ait, *Quidam summam intentionis sue erga e-remi secreta, & cordis constituunt puritatem; ut in præteritis Eliam, & Eliseum, nostri que temporibus B. Antonium, aliosque eiusdem propositi sectatores familiarissimè Deo per solitudinis silentium cohasse cognoscimus. Quidam erga institutionem*

X.
Pro parte
affirm. as-
sumitur pri-
mo ex Patribus.

item ratio-
na.

XI.
Ratio altera
pro eadem
parte.

XII.
Ad idem ma-
gis pars me-
ntina.

tutionem fratrum, & perugilem cenobiorum curam, omnem studij sui sollicitudinem dederunt, ut nuper Abbatem Ioannem, qui in vicinia civitatis, cui nomen est Thumis, grandi cenobio presuit, ac nonnullos eiusdem meriti viros Apostolicis etiam signis meminimus claruisse. Quoddam Xenodochij, & susceptionis primum delectat obsequium, per quod etiam in praeeritis Abraham Patriarcham, & Loth Domino placuisse scimus, ut nuper B. Macarium singularis mansuetudinis ac patientia virum, qui Xenodochio ita apud Alexandriam praefuit, ut nulli eorum, qui sollicitudinis sunt secreta sectati, inferior sit credendus. Quidam eligentes agrotantium curam, alij intercessionem, quae pro miseris atque oppressis impenditur, exequentes, aut doctrina instantes, aut elemosinas pauperibus largientes, inter magnos ac summos viros pro affectu suo ac pietate vixerunt.

XIV.

Haec autem partitio magis est enumeratio quaedam singulorum statuum, qui sub activo, & contemplativo inueniri possunt, quam methodica, & immediata diuisio status religionis. Si enim omnia verba attentè considerentur, supponunt diuisionem supra datam de contemplatiua, & actiua vita, & utramque subdividunt. Nam in duabus primis clausulis videtur diuidi vita contemplatiua in solitariam, & cenobiticam, de qua diuisione nos supra cap. 2. sub generali ratione diximus: significatur autem in verbis praedictis solitariam vitam tenere apicem purae vitae contemplatiuae: cenobiticam autem aliquid de actiua participare, praecipue in illis, qui aliorum institutionem & perugilem curam ac sollicitudinem suscipiunt: & ita quoad hanc partem indicatur ibi trimembris diuisio. In aliis vero duabus ultimis clausulis diuiditur vita actiua in varias species, iuxta varietatem finium & actionum. Potuisset autem aptius distinguere in vitam actiuam, quae corporalibus misericordiae operibus occupatur, qualia sunt plura eorum, quae ibi numerantur: & quae incumbit spiritualibus actionibus, quae in solo illo verbo ibi insinuatur, aut doctrina instantes, sub quo verbo (ut adaequata sit partitio) comprehendendi debent omnia ministeria quibus animae proximorum iuuantur, siue sit concio, siue confessio, siue priuatum colloquium, & similia. Et hoc posterius genus vitae actiuae non solum non excludit contemplatiuam, verum potius illam requirit ut germanam sororem, vel potius eam quodammodo intrinsece includit, quia magnam internam considerationem in operante exigat: ergo ex illo etiam tertium membrum vitae mixtae rectè colligitur.

XV.

Idem institutum contemplatiui confideratur actibus concio, et c.

Nam concio v. g. tota est contemplatio quaedam externis actibus expressa, quae non solum ipsos concionantes, sed etiam alios, quantum in se est, in Deum eleuat; supponit autem, ut rectè fiat, diuturnam orationem, & meditationem eorum, quae dicenda sunt: & haec praecedere debet lectio, quae pars etiam est vitae contemplatiuae, ut D. Thomas docet 2. 2. q. 188. art. 6. Et per se constat, quia est veluti primum initium eleuationis mentis in Deum: lectione enim discimus, & accipimus quae per meditationem conseruamus, & digerimus, & ita paulatim inflammatur anima in Deum. Hinc sunt illi quatuor gradus, quos posuit, & exposuit Bernard. lib. de Scala claustralis, lectio, meditatio, oratio, & contemplatio. Quamuis enim ultimus tanquam perfectissimus, contemplationis nomen per antonomasiam sibi usurpet: tamen, generaliter loquendo, vita contemplatiua omnes complectitur. Quia lectio inquit, meditatio inuenit, oratio postulat, contemplatio degustat, ut ibidem ait Bernardus, qui postea rectè subiungit, Ex his possumus colligere, quod lectio sine meditatione arida est, meditatio sine lectione erronea, oratio sine meditatione est tepida, meditatio sine oratione infructuosa, oratio cum deuotione contemplationis acquisi-

tua, contemplationis adeptio sine oratione aut rara, aut inuaculosa. Sicut ergo inter se connexa sunt, ita contemplatiui status, ut talis est, illa omnia complectitur, tanquam initium, medium, & finem. Sicut enim dixit Ildorus, & confirmari potest ex illo Bonauen. in Pharetra, lib. 4. cap. 26. Omnis profectus ex lectione, & meditatione procedit, quae enim nescimus, ex lectione discimus, meditationibus conseruamus. Et Sanctus Vincencius tract. de vita spirit. 6. de somno & vigilia; Lectio (inquit) & oratio sese vicissim excipiunt, mutuoque iuuant. Docent praeterea Augustinus, & Patres omnes, Magdalenam, cum ad Christi pedes sedebat, audiens verbum eius, actum contemplatiuae vitae exercuisse, & occasione illius idem dicit Augustinus serm. 27. de verb. Domini, de his, qui cuiuscunque praedicatoris Euangelici concionem audiunt, quia per illum loquitur Deus; at etiam loquitur per librum, dum simili intentione legimus; nam, ut ait Richardus de Sancto Victore lib. 4. de contemplatione, cap. 14. Sicut per orationem nos ad Deum loquimur, ita per lectionem ipse loquitur nobis.

Addo etiam sub verbo illo instanti doctrinae, non solum doctrinam illam comprehendere debere, quae per conciones datur, & ad inflammandos affectus praecipue ordinatur, sed etiam illam doctrinam, quae ad eruditionem, & illustrationem proximorum ordinatur. Nam, ut infra agentes specialiter de Societate tractatu 10. lib. 5. cap. 4. ostendimus, institui potest religio, quae ad hoc etiam actionis genus ordinetur, saltem secundum aliquem gradum ministeriorum, seu mediocum, quibus ad bonum proximorum verit. Quod etiam D. Tho. docet opuscul. 19. c. 2. & sequentibus; & 2. 2. quest. 188. artic. 5. & 6. Ex quo etiam licet intelligere, tale docendi institutum, licet ex parte actiuum sit, quatenus actus docendi exterior est, & ad alios ordinatur: nihilominus intrinsece ac necessario includere contemplationem, quando doctrina est de veritate per se intenta, ut expresse docet etiam D. Thomas 1. quest. 181. artic. 3. & q. 11. de verit. artic. 4. citans Augustinum dicto sermone 27. de verb. Domini. Vnde solute de doctrina loquitur, cum ait, Accurritur, in hanc doctrinam dulcedinem: tum quia haec doctrina potissimum est sacra, includens meditationem, & considerationem veritatis diuinæ, ac supernaturalis, quae ex se multum iuuat ad contemplationem diuinæ sapientiae, & ad inflammandum affectum. Tum etiam, quia licet interdum haec studia versentur circa creaturas, tamen ordinantur ad Dei cognitionem, & amorem, ut principalem scopum, & iam dictum est quidquid ad contemplationem ordinatur, vitam contemplatiuam pertinere; praeterea quia creaturarum cognitio, debita intentione assumpta, ducit in cognitionem Dei, & ut sic contemplationem participat. Vnde D. Thom. 2. 2. q. 180. artic. 4. ait, omnem considerationem veritatis creaturæ, quae ad diuinam conducit, pertinere ad vitam contemplatiuam, & quest. 179. artic. 2. ad 4. ait, omnia humana studia, quae conducunt ad cognitionem talis veritatis, pertinere ad vitam contemplatiuam. Igitur talis etiam vita simul contemplatiua, & actiua esse videtur.

Videtur ergo satis fundata illa trimembris diuisio, adiungendo praeterea ea, quae in principio diuisionis numer. 10. posuimus. Nec in re ipsa, ut dicebam, potest in hoc esse dissensio: nam per hanc trimembrem diuisionem solum declarare intendimus esse quoddam genus vitae, quod verumque munus exactè colit, & exequitur: quidquid hi de denominatione illi tribuenda. Et hoc solum D. Thomas relatus in numer. 11. voluit in praedicta diuisione, ut satis in solutione ad 3. declarauit: nec aliud

aliud intendunt Patres ibi citati. Et prima ratio solum inest in denominatione, de qua plura statim.

XVIII.

Ad hunc
complectens
contempla-
tione, &
actionem,
necesse est
viam ad al-
teram ordi-
nari.

XVII.

Ad hunc
complectens
contempla-
tione, &
actionem,
necesse est
viam ad al-
teram ordi-
nari.

XIX.

Ad hunc
complectens
contempla-
tione, &
actionem,
necesse est
viam ad al-
teram ordi-
nari.

XX.

Ad hunc
complectens
contempla-
tione, &
actionem,
necesse est
viam ad al-
teram ordi-
nari.

XX.

Ad hunc
complectens
contempla-
tione, &
actionem,
necesse est
viam ad al-
teram ordi-
nari.

perior est, ergo magis potest actio ad contempla-
tionem, quam contemplatio ad actionem ordinari.
Vnde & Gregor. 6. Moral. sepe repetit, præsertim c.
17. actionem debere præcedere, tanquam parans
viam ad contemplationem. Respondeo, quando
ordo est causalitatis, & auxiliij, optime ordinari su-
perius ad inferius, ita verò ordinatur cōtemplatio
ad actionē vt det illi efficaciam, & vt illam mode-
retur ne spiritum extinguat. Actio verò non potest
hoc modo ordinari ad contemplationem: alio ve-
rò modo potest aliqua actio referri ad contempla-
tionem tanquam dispositio præparans subiectum,
de qua maxime loquitur Gregorius supra, & D. Th.
2. 2. q. 180. artic. 2. tamen illa non solet esse actio cir-
ca proximum per se, & ex intrinsecis loquendo, sed
est illa actio quæ versatur circa propriam mortifi-
cationem, poenitentiam &c. Aliquo tamen modo
magis extrinseco potest actio erga proximum ad
contemplationem ordinari, per modum meriti, vel
impetrationis apud Deum, nam qui erga proximi
recta intentione, & vitæ puritate ministerium suū
implet, à Deo obtinebit facilius donum cōtempla-
tionis; quod ex ipsius gratia, magis quam ex vlla
humana industria pendet.

Obiectio
contra nunc
dicta.

Dilatatio.

CAPVT VI.

Quæ religio sit perfectior actiuæ, an contemplati-
uæ, an ex utraque mixta.

SVperest dicendum circa diuisionem hætenus tra-
ctatam, quæ religio perfectior sit actiuæ, vel con-
templatiuæ, aut mixtæ. Et de purè actiuæ nulla est
difficultas. Quamuis quidam iuristæ, vt suos labo-
res exaggerent, suam vitam actiuam contemplati-
uæ præferant, & illi etiam actioni, quæ in spirituali-
bus ministeriis circa proximos versatur: quod vi-
detur sentire Hostiens. in principio Summæ, nam
comparans huiusmodi vitam reliquis, ait, quasi rectè
duceretur, magis esset fructuosa. Addit Alber. l. per diuersas.
C. Mandati, fore etiam magis meritoriam: sequitur
Iacobi. l. 1. ff. de iustitia, & iure, Lucas de Penna. l. 2. C. de
pignoris lib. 12. Licet hi (inquam) authores ita lo-
quantur, tamen vel per exaggerationem loquuti
sunt, vel non comparando statum seu rationes vi-
uendi, sed personales labores, & merita. Comparā-
do ergo vitam ipsam secundum se, certissimum est,
hanc purè actiuam, in infimo gradu esse constituen-
dam, vt comparatione aliarum minus perfectæ sit,
nam id satis colligitur ex verbis Christi Lucæ 10.
Optimam partem elegit sibi Maria. quem locum ita ex-
ponunt sancti communiter, vt cap. superiore ex Au-
gustino, & Gregor. & aliis relatum est, & videri
etiam potest Gregor. homil. 13. & 14. in Ezech. &
lib. 6. Moral. cap. 28. Bernard Term. 5. Assumptionis
& 41. in Cant. Ruper lib. 7. in Genes. cap. 81. Richar-
dus de Sancto Victore lib. 1. de vita contemplati-
ua, cap. 1. Calsian. collat. 1. cap. 8. Innocent. III. lib. 1.
de myster. Missæ c. 63. & in serm. de Assumpt. Bona-
uent. de septem itiner. æternit. d. 5. Anton. 4. p. tit.
10. c. 4. §. 4. Et ita vt certum supponunt omnes Do-
ctores citandi, & probabitur clare ex omnibus ra-
tionibus statim afferendis, pro sequentibus opinio-
nibus.

I.
De purè ac-
tiuæ certum
videtur aliis
quidquid
nonnulli
sentiant.

Igitur quod ex duabus aliis purè contemplatiuæ
præferenda sit, tenet Henric quodlib. 12. q. 14. & 18.
Et primò fauent huic opinioni authores, qui com-
parando absolute vitam contemplatiuam cum ac-
tiuæ, tanquam duo membra adæquatè diuidentia
vitam hominis, absolute præferunt contemplati-
uam nā iuxta illum diuidentem modum, vita mixta
sub actiuæ comprehenditur, vt paulò antea c. præ-
ced. n. 19. dicebamus, & sentiunt omnes, qui vitā ac-
tiuā diuidunt in eā, quæ circa actiones corporales,

II.
Quod etiam
mixta cedat
purè contem-
platiuæ ar-
guitur au-
thoribus quo-
rundam.

Bb 4

vel

vel in actionibus spiritualibus doctrinae, & similibus versatur, vt D. Tho. 2.2. q. 188. artic. 6. Bonauent. in meditat. vitæ Christi, c. 45. Carchus opusc. de cōtemplat. lib. 1. art. 14. & D. Greg. hom. 14. in Ezech. circa medium; Actiua vita est panis esurienti tribuere, verbo inspicientem docere. Constat ergo in ea diuisione bimembri mistam vitam sub actiua comprehendendi, si ergo in eadem diuisione vitæ contemplatiua simpliciter præfertur actiua, etiam mista antefertur. Ita verò sentit D. Tho. 2.2. q. 182. art. 1. & Caiet. ibi, Bonauent. loco proxime citato, c. 57. & omnibus aliis supra allatis. Multum etiam fauent huic sententia D. Tho. 2.2. q. 188. artic. 5. quatenus ait, vitam solitariam ex se, & ex suo genere esse perfectissimam, & ita religionem solitariam comparari ad omnes reliquas sicut perfectum imperfecto: quod non est nisi propter puriorem vsum contemplationis, ad quam status ille omnino ordinatur: ergo contemplatiua religio, vt sic, est perfectior, nam supremum in aliquo genere est mensura cæterorum.

III. Argumentum etiam ratio- ne.

Ratione item suaderi potest hæc opinio, quia vitæ puræ contemplatiua est aptior ad meritum, & ad diuini amoris augmentum, ergo est de se perfectior ex vi status: consequentia per se patet, nam hæc comparatio ex vi status faciendæ est, vt à principio diximus. Vt autem antecedens probemus, aduertendum est, non debere fieri comparationem inter vitam puræ contemplatiuam, & mistam, in eo sensu, vt simul pro eodem tempore, actus solius contemplationis, cum actu vtriusque vitæ simul sumpto conferamus: sic enim non erit æqua comparatio, sed totius ad partem. Vt si quis nunc exerceatur in solo amore Dei, alter verò simul æqualem Dei amore exercendo, actu prædicet: sine dubio hic posterior pro hoc tempore magis merebitur, cæteris paribus, quia habet totum meritum amoris, & vltra prædicationis. Quo sensu etiam vi si in dicto exemplo simul amet æqualiter Deum, & peregrini pedes lauet. Debet ergo mistio intelligi pro diuersis temporibus, prout humano modo fieri potest, nunc orando, postea legendo, prædicando: & comparari cum vita simplici, quæ pro omnibus temporibus in actibus vitæ contemplatiuæ licet variis versetur. Sic ergo intellectum antecedens probatur, quia formalis actus charitatis, & amoris Dei, ex se sunt magis meritorij, magisque perficiunt charitatem: ergo status, qui ex se aptior est ad hos actus frequentius, & ardentius exercendos, aptior est ad perfectionem charitatis, & consequenter perfectior. huiusmodi autem est status vitæ puræ contemplatiuæ, tum quia frequentius in ea vacatur huiusmodi actibus, tum quia in meditatione magis ardet diuinus amor.

IV.

Secundo, perfectio huius vitæ in duobus præcipue consistit, in maiori peccatorum diminutione, & in frequentiori Dei memoria ac dilectione, vt in superioribus cum D. Thom. tradidimus; at illa duo facilius, securius, & vberius comparantur per vitam puræ cōtemplatiuam, quam per mistam: ergo. Probat minor, nam vita contemplatiua minorem habet occasionem peccandi, siue grauius, siue leuius: deinde nihil ferè habet, quod auertat animum ab actuali Dei memoria, & consideratione. In actionibus verò circa proximum, multa similia impedimenta, & occasiones occurrunt, vt perse notum est. Vnde in hoc statu vitæ mistæ seruari minime possunt multæ circumstantiæ exteriores, quas sancti Patres vt necessarias ad perfectionem acquirendam commendauerunt, vt habere habitationem seiunctam ab his, qui communem vitam agunt, vt ait Basil. in regula 6. & 7. ex fusiùs disputatis: item, custodia claustrum, tum ne religiosi illud egrediatur, tum ne ad confabulandum seculares admittant, vt

latè Basil. in Procem. regul. fusi. disput. & duobus sermonibus affecticis, proxime præcedentibus: item, vt omni careant solitudine, & externa cura, quæ illorum mentem possit distrahere, ex eodem Basilio regula 5. ex fusi. disput. circa principium; hæc autem omnia, & similia in vita mista nec seruantur, nec seruari possunt. Vnde Bernard. epist. ad Sugertium Abbatē, ad hos religiosos, qui cum proximis multum conuersantur, alludens, ait, *Clausuram frequenter stipari militibus, vrgeri negotijs, iurgijs personare, patere interdum & feminis, quid inter hac celestis, quid diuini, quid spirituale poterit cogitari? luge, quippe silentium, & ab omni strepitu secularium perpetua quies cogit celestia meditari.* & epist. 42. in fine, *labor, & latebra, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam.*

Tertiò argumentor, quia quo homo in hac vitæ magis abstrahitur à corpore in actionibus suis, & Deo, Angelis, ac beatis similior efficitur, eo sine dubio perfectiorem vitam profectur, at vita contemplatiua quod purior, eo similior vitæ Dei & Angelorum, quia spiritualior; & vitæ beatorum, quia inuentior est Dei cognitioni & amor: & quia in vita beata cessant hæc ministeria.

Quartò denique, quia omnes rationes, quæ probare possunt vitam actiuam, quæ in actionibus corporalis misericordie versatur, esse minus perfectæ contemplatiuæ, probant cum proportionem de alia vita mista. Probat autem antecedens, nam in primis illa vita actiua non est sumenda sine vlla contemplatione, sic enim etiam hæc vita actionum spiritualium esset valde imperfecta, & periculosa: sumenda ergo est cum proportionem ex parte contemplationis: sic enim dixit D. Thomas 2.2. quæst. 188. art. 2. ad 2. a. gens de hac vitæ, *Dum reliqui operibus vitæ actiue insistent in itinere Dei, consequens est vt in eis actiue contemplatione deriuetur.* Quæro ergo cur hæc vita in hoc gradu sumpta sit minus perfecta, quam puræ contemplatiua? Certè non alia ratione, nisi quia illæ actiones, erga proximi minoris meriti, & perfectionis sunt, quam actus contemplationis, qui circa Deum versatur. Vel (quod in idē redit) quia tales actiones ad summum procedunt ex charitate proximi, cōtemplatio autem habet adiunctam dilectionem Dei, quæ excellentior est.

Hæc autem rationes eodem modo procedunt de illo gradu vitæ actiue, quæ in spiritualibus actionibus circa proximum versatur: nam licet hæc actiones perfectiores sint corporalibus, & maioris meriti, non excedunt gradum charitatis proximi, vnde non attingunt gradum charitatis Dei, Quod si dicas, eam posse fieri ex imperio charitatis Dei: idē dicetur de actionibus corporalibus: ergo si hoc non obstat quominus hæc vita absolute maneat minus perfecta, quia totum hoc mistum (vt sic dicam) non adæquat simplicem dilectionem Dei, in sua puritate, & summa perfectione existentem, ad quem gradum de se tendit, vel etiam accedit vita contemplatiua: idem planè de alio statu multo dicendum erit.

Contrariam sententiam, nimirum religionem, quæ simul contemplatiuam vitam ex sua instituta ratione profectur, & ad spiritualia opera circa proximum descendit, præferendā esse, quoad perfectionem, & dignitatē, tenet aperte D. Thom. 2.2. quæst. 188. art. 6. & opus. 19. cap. 1. & 3. d. 35. quæst. 1. art. 4. quæst. 188. art. 6. & quæstione 182. art. 1. Palud. 4. d. 38. quæst. 3. art. 1. & quæstione 182. art. 1. Palud. 4. d. 38. quæst. 3. art. 1. in fin. & q. 5. art. 2. Anton. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 2. Sylu. in Summa ver. Religio, 1. q. 4. Tabien. q. 5. & magis videtur in hanc partem inclinare Henr. quodl. 11. quæst. 25. Hanc etiam sententiam sequuntur Canonici in cap. quod Dei timorem, de statu monachorum. & in cap.

in cap. nisi cum pridem, de renunc. Archi. in cap. si quis. 36. d. Et probatur primò ex Innocent. III. in d. cap. nisi cum pridem, de renunc. circa fin. ubi prius ait, licet vita Mariæ sit securior ac suauior, vitam tamen Marthæ vtiliorem, magisque fructiferam esse. Deinde verò subdit, Quamuis simul in vnum & contemplatiuus esse valcas, & actiuus, exemplo Domini: assertque in exemplum Moysen, qui nunc ascendeat in montem, ut ibi gloriam Dei videret, nunc descendebat ad castra, ut cum maiori vtilitate necessitatibus populi prouideret. Et ideo (inquit) facilius indulget ut monachus ascendat ad presulatum, quam ut presul ad monachatum descendat. Quod expressius declarat idem Pontifex in cap. Licet. §. Si vero, de Regularib. Illa (inquit) regula obseruata, ut nullus sine licentia Rom. Pont. presumat occasione quacunque deferre presulatum, quoniam sicut maius bonum minori bono preponitur, ita communis vtilitas speciali vtilitati preferitur, & in hoc casu rectè proponitur doctrina silentio, sollicitudo contemplationis, & labor quieti.

IX. Dices, Pontificem ibi loqui de statu Episcoporum, quem esse perfectiorem certum est, & à nobis supra tract. præced. est probatum; non verò licet inde argumentari ad statum religiosum: quia in prælatò non ideo est illa actio perfectior, quia secundum se magis cõferat ad perfectionem propriam, sed quia supponit maiorem perfectionem, à qua proficiscitur, ut argumentatur Durand. 3. d. 35. quæst. 2. art. 8. & ideo est accommodata statui Episcoporum, qui est status iam perfectiorum: at religio est status acquirendæ perfectionis, & ideo respectu illius non videtur esse hæc maior perfectio; quia ad propriam perfectionem acquirendam magis confert quies contemplationis. Et ob hanc etiam causam non sunt argumenta efficacia, quæ ex vitæ Christi D. & Apostolici muneris exemplis desumuntur: quia illi etiam fuerunt in statu perfecto, & consummatò perfectionis.

X. Sed hæc differentia nihil obstat. Primò, quia abstrahendo ab hoc, vel illo statu, inquiri, an vita habens actionem spiritualem erga proximum admittam contemplationi, sit perfectior coram Deo, magisque illi grata, quam simplex contemplatio, vel minus: si primum asseratur, profecto, in quocunque statu illa vita assumatur, si pro dignitate exerceatur, erit etiam secundum se melior, & gratior Deo: si autem dicatur secundum etiam in statu iam perfecto, non erit vita illa præferenda, tum quia in hac vita nullus est status ita perfectus, quin in illo proficiendum semper sit: & ideo illud vitæ genus est in illo statu præferendum, quod secundum se melius est, magisque confert ad crescendo amplius in perfectione: tum etiam, quia id repugnat exemplo Apostolorum, qui sine dubio magis merebantur, & proficiebant prædicando, & laborando pro salute animarum, quam solum contemplando, idque non solum per accidens, ex seruire affectus, sed etiã per se ex vi actionum: impossibile enim videtur quod altissimum munus & perfectissimum obliget ad opera minoris meriti, vel quæ secundum se maius meritum impediant.

XI. Secundò, quia licet illa differentia ostendat, in omni statu bene instituto ad salutem proximorum necessariū esse, ut propria perfectio supponatur, & ideo in omni religione ad eum finem instituta, ante vsum talium actionum præcedere debeat sufficiens contemplatio: actio ad propriam perfectionem acquirendam: non tamen licet inde colligere, esse in proportionatum illud genus vitæ statui religioso, quia in illo non solum potest perfectio acquiri, sed etiam exerceri: ergo religio, quæ vtrumque amplectitur, ex se perfectior erit. Si enim monachus iam bene institutus, conuenienter ascendit ad præsulatum, & consensit ad perfectionem, ut

Innocentius supra sentit: cur etiam religiosus iam bene in perfectione institutus, non assumatur ad opera perfectionis ex charitate circa proximos exercenda? Hinc Bernard. ad fratres de monte Dei, col. 3. monachos suos soli contemplationi vacantes, ad humilitatem hac cõsideratione exhortatur, Longè (inquit) supra vos virtutem eorum suspicientes, & admirantes gloriam, qui ambidextri fortissimi (sicut Abud ille fortissimus index Israel, qui vtraque manu vrebatur pro dextera) & quamdiu licet, deuotissime intrus vacare amant charitati contemplanda veritatis, & cum necessitas vocat, vel officium trahit, promptissime se foras mittunt pro veritate adimplende charitatis. Et sermon. 57. in Cant. egregiè ad hanc rem exponit idem Bernardus verba illa Cantic. 2. Surge, propterea amica mea: ubi primum ait, animæ contemplanti dari interdum latitudinem mentis insolitam, & infusionem luminis illuminantis, vel ad scientiam scripturarum: vel ad ministeriorum notitiam, quorum alterum (ait) propter nos oblectandos, alterum propter adificandos proximos reor dari. & infra, Post hunc tante dignationis, ac misericordie respectum, sequitur vox blande, & leniter diuinam infinuans voluntatem, quam non est aliud, quam ipse amor, qui otiosus esse non potest, de his, quæ Dei sunt, sollicitans, & suadens. Hoc si quidem vera, & casta contemplatio habet, ut mentem, quam diuino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis pro studio predicationis libentissime intermitteat, & rursum posita votis aliquantulum in hac parte, tanto ardentius redeat in id ipsum, quanto fructuosius intermisisse meminerit, & iterum summo contemplationis gustu valentius ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat. Ex quibus verbis multa poterit vnusquisque argumenta sumere ad hanc partem confirmandam.

Alia pleraque suppeditabit Basil. in regula 7. ex fustius disputatis, ubi non agit quidem de hac comparatione vitæ solitariae cum cõnobitica: tamen dū hanc præfert, & argumentum sumit ex occasione exercendi charitatis opera, planè sentit tanto fore perfectiorem hanc mitionem, quo illa opera charitatis fuerint excellentiora, & fructuosiora, ut sunt ministeria circa salutem animarum. Vnde in regula 37. ex eisdem, & sepe aliàs, ex professo probat contemplationi oportere adiungere aliquem laborem, & actionem, cum non ad corporis castigationem modo vtilis nobis huiusmodi vita sit, sed ad charitatem etiam erga proximum, scilicet, ad elemosynas faciendas ex comparatis per laborem manuum. Multò ergo magis idem censeret idem Sanctus de charitate erga proximum per opera spiritualis misericordiae. Quod expressius sumi potest ex eodem Basilio in constitutionibus monasticis cap. 2. & 5. nam in priori distinguit vitam actiuam, & contemplatiuam, & hanc illi præfert, asserens doctrinam Christi in duobus fororibus Mariæ, & Marthæ. Subdit autem hæc verba, Quod si vtramque simul potes imitari, vtrunque omnino salutis fructum reportabis. Caterum præcipuum spiritualis doctrina locum tenet, reliquæ verò omnia in secundis consistunt. Expendendum est autem semper, ibi loqui de actiua vita, quoad actiones vitæ corporalis, nam aliam videtur sub contemplatione includere, & ita spiritualem doctrinam non solum ex parte audientis, sed multò magis ex parte docentis, inter ea ponit, quæ præcipuum locum tenent in cap. verò 5 ex professo probat, perfectiorem vitæ rationem esse, quando contemplationi aliquis labor, vel actiuosa charitatis negotiatio adiungitur. Posteaque in exemplum adducit Christi Domini vitam, quam dicit semper habuisse admixtam actionem aliquam prius quidem in pueritia in laboribus, & ministeriis domesticis parentes iuuando, vel etiam eis seruiedo: postea verò in predicatione Evangelij, & conuersione animarum. Et postea subdit,

XII.

Quid

Quid Apostoli, nonne ipsi quoque Dominum suum imitari, nonne assidui in laboribus erant? Animaduerte Paulum indigne laborantem, contentaque itinera facientem, nauigantem, pericula aduenientem. Et infra concludit. Quamobrem preclare is facere existimandus est, qui cum Domini, & discipulorum, atque adeo Apostolorum ipsius, & animi virtutem, & corporis exercitationem sibi imitandam proposuerit, haudquaquam otio marcere corpus sinit, sed in optimis assidue officiis illud continet. Et infra de Domino, Moyse, & Elia inquit, Auxiliaria opera corporis animae virtutem illustriorem reddiderunt, dum omnibus suis partibus absolunda spirituali suae conuersationi operatoriam eiusmodi, & actiua vitam, seu sigillum ac clausulam aduecerunt. Et postea addit exemplum Ioannis Baptistae, Qui cum aliquando ex arcano quodam Dei consilio se in solitudine illa tenuisset, in loca culta postea egressus est, ibique predicando, & baptizando, quae munera ipsam etiam rerum actionem attingunt, illa sua demum apud Herodem intrepida sui animi libertate certaminis sui finem inuenit.

XIII.

Hinc Gregorius Nazianzenus orat. 20. in magna eiusdem Basilij laude ponit, quod actionem cum contemplatione perfectissime coniunxerit. Et primum ait, praeclare reconciliasse ac permiscuisse inter se solitariam ac socialem vitam, quae inter se diffidere videbantur; Non (inquit) velut muro quopiam interiecto ea distinguens, atque a se inimicem separans, verum propriè coniungens ac dirimens, ut nec contemplatio communicationis expertus esset, nec actio contemplatione careret: sed quemadmodum terra, & mare ita etiam haec duae vitae commoda sua inter se communicantes, ad vnicam Dei gloriam concurrerent. Hinc idem Gregorius Nazianz. orat. 23. in laudibus Neronis philosophi, & martyris ponit, quod esset virtute dexter, tam quae in contemplatione, quam quae in actione versatur. Et infra de eodè refert, cum de genere vitae deliberasset, eam elegisset, quae ad multorum utilitatem se diffundit: atque ad diuinam dispensationem propè accedit. Quod (dixerat superius) perfectissimi animi, ac sapientissimi esse iudicaret, priuata utilitatis cum publicis commodis coniunctam habere rationem: neque enim quenuquam nostrum sibi soli natum esse, sed omnibus, qui eiusdem naturae participes sunt. Quae fuit Platonis sententia, cuius meminit etiam Cicero 1. de Officiis. Multaque ad eandem rem sumi possunt ex eodem Nazianzeno orat. 1. ubi ex huius muneris, & missionis excellentia, exaggerat quàm sit arduum Episcopale munus.

XIV.

Hanc etiam vtriusque vitae permissionem satis commendat Augustinus lib. 19. de Ciuit. cap. 19. dum ait, perfectam charitatem, & otium amare, & negotium iustum suscipere, cum necessitas ita postulat. Nec sic (inquit) quisquam debet esse otiosus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi, nec sic actiuus, ut contemplationem non requirat Dei: & lib. 22. contra Faustum, cap. 54. de eisdem vitis agens, ait, Vna amatur, & altera toleratur: sed quae toleratur, ipsa prius, & vberius secundatur, ut si non propter se ipsam, certe propter filios diligatur. Labor enim iustorum maximum fructum habet in eis, quos regno Dei generant, inter multas tentationes, & tribulationes praedicando Euangelium. Hoc ergo vitae genus planè anteponit Augustinus.

XV.

Egregia verò est sententia Isidori li. Differentiarum, in 29. Quibusdam (ait) sola contemplatio proficit, aliis verò sola actiua est consolatio: his media vtriusque composita utilior est: nam quod Saluator per diem signis, & miraculis in villis coruscabat, actiuam nobis commendabat vitam, quod verò in nocte per orationes tandiu pernoctabat, vitam contemplationis significabat: idcirco Dei seruus, iuxta imitationem Christi, nec actiualem vitam omittit, & contemplatiuam agit. Alter enim incedens offendit, sicut enim per contemplationem amandus est Deus, ita per actiualem vitam amandus est proximus, ac per hoc sic non possum sine vtraque esse vita, sicut sine vtraque dilectione. Haec verò posteriora verba intelligenda sunt pro articulo necessitatis proximi: sicut autem ex necessitate Isidorus colligit obligationem,

ita ex magna utilitate, quae respectu totius communitatis est quaedam necessitas inferre maiorem perfectionem.

Eandem omnino doctrinam latè commendat & exaggerat Chrysostomus, homil. 34. ad Popul. Hanc (inquit) vitam teneamus, haec enim est, quae maxime reducat ad Deum, quae Christi facit imitatores, & quod fieri potest, Deo similes reddit. & infra, Sinit igitur duae optima viuendi viae, & earum quidem vna bonum facit obeuntem, altera vero & proximum. Videamus vtra probabilior, & ad virtutis culmen nos magis perducit. Postea verò ita respondet, ut priorem comparatione posterioris reprehendere videatur. Igitur (ait) ille, qui sua duntaxat quatit, a Paulo mille accusationes accipit (cum autem Paulum dixerit, Christum significauerit,) hic autem laudes, & caritatem: infra verò hoc magis explicans ait, leuare quidem, & humi cubare, & exercere virginitatem, & temperantiam colere, solis haec obeuntibus utilitatem afferunt, quae vero proximis a nobis exhibentur, ut elemosina, doctrina, & caritas, haec & nobis ipsis, & proximis, ad quos a nobis transeunt, prosunt. Vnde infra concludit, qui propter proximi aedificationem occasionem martyrij vel differit, vel etiam omittit, magis probari apud Deum. Multa similia habet homil. 36. & 79. & alij Patres frequenter, praesertim Gregor. hom. 5. in Ezech. & hom. 14. versus finem, & lib. 5. in 1. Regum, c. 4. & lib. 1. Regum epistol. 5.

Possumus praeterea veritatem hanc exemplis persuadere. Nam in primis etiam in veteri Testamento, Elias, & Eliseus, qui videntur fuisse vel primi, vel ex praecipuis professoribus vitae contemplatiuae, ita illam professi sunt, ut zelum Dei, & salutis animarum maximè haberent, & ab inmundis populis, & corrigendis vitiis non desisterent, ut patet ex lib. 3. Regum, c. 17. & sequentibus. Postea Ioannes Baptista, qui etiam contemplationis arcem ascendit, tempore opportuno ad docendum & praedicandum descendit. Potissimum verò huius vitae mista exemplar in Christo Domino conspiciamus, ut sancti allegati saepe attingunt, & in Euangelis compertum est, & in 2. tomo, 3. p. disput. 28. latè declarabimus. De Apostolis etiam res est manifesta, imò in illis occupatio erga proximos potissimum videtur habuisse locum, nam ad hoc vocati sunt, ut fierent piscatores hominum, & Christi nomen portarent coram gentibus, & regibus, ac filiis Israël: & in hac vocatione, & munere explicando vitam suam consumpserunt. Nihilominus tamen dubitari non potest, quin simul vitam contemplatiuam summa cum perfectione intendente: nam in omni perfectione primitias Spiritus habuerunt, & quamdiu cum Christo conuersati sunt, in eo genere vitae ab ipso sine dubio fuerunt instructi, nam cum ipso in orto ad orandum saepe conueiebant, cum eo in montes secedebant, cum eo pernoctabant in oratione Dei, vel saltem exemplo, & doctrina ad hoc paulatim inducebantur: postea verò ascendente Christo in celum iussu sunt sedere, & orare donec induerentur Spiritu sancto, rursus post aduentum Spiritus sancti ipsi dixerunt, nos orationi, & verbo instantes erimus, & vtrumque suis temporibus exercuisse, saepe in Actibus Apostolorum legimus. Et Petrus orationi ante prandium vacabat, quando circa vocationem gentium illustratus est. Paulus etiam de sua excellentissima contemplatione multa narrat in epist. 2. ad Corinth. 12. & saepe alias.

De aliis item viris Apostolicis, & sectatoribus Apostolorum res etiam est clara, ut de Basilio, & Nazianzeno tetigimus, idemque est de Athanasio, Augustino, & similibus. Quia verò hi omnes Episcopi fuerunt, libet hic commemorare historiam, quam de Eulogio, & Protogene referunt Theodor. lib. 4. Histor. cap. 16. & Nicephor. lib. 11. cap. 23. Illi enim

Eum Valentis Arriani iussu relegati essent in Thebaidem, & plures gentiles; paucos vero fideles ibi esse comperissent. ita proximis subuenire procurarunt, ut Eulogius in cella conclusus dies noctesque totas Deum oraret: Protopogenes vero cum esset admirabilis vir, & in literis educatus, cepit docere, & signis, ac doctrina homines ad Christi gratiam perducere: Additque Theodorus, eum tanta humilitatis fuisse, ut si quem ad recipiendam Spiritus Sancti gratiam induxisset, eum ad Eulogium deduceret, pulsaretque ostium, & oraret, Tum (inquit) ut aperiat, tum sigillum dominicum ei, quem verbo Dei ad fidem traxisset, imponat. At cum Eulogius egre ferret, velut precibus interruptis, tum Protopogenes, Eji, inquit, errantium salus magis necessaria. Additque cepisse omnes mirari Protopogenem, cum enim miracula edere, & tam multis lucem divine cognitionis impartiri cernerent, primas Eulogio concessisse, & eos, quos verbo Dei ceperat, ad illum deduxisse: Merito igitur multo maiorem, praestantiorumque virtutem in eo esse suspicari sunt. Denique Antonius, & Benedictus duo praeclarissima vitae contemplatiue exempla, quando in illa fuerunt perfectiores, tunc circa salutem proximorum intentius laborarunt. Nam de Antonio refert Athanasius, descendisse aliquando in Alexandriam ad resistendum haereticis, & nunquam se denegasse multitudini hominum ad se concurrentium, ut omnes doceret, omnibusque beneficeret. Vnde effectum est (ait) ut post eius doctrinam omnes diaboli patrent infidia. Quod plurimorum orbis homines ad illum confluxerunt: nullus se frustra illum venire conquisitus est, omnibus delectabile, atque iucundum laborum commercium fuit. De Sancto autem Benedicto refert Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 8. sanctus vir. non solum plura monasteria edificasse, & instituisse, ac docuisse, (quod sine magna actione non fit) sed etiam postea in monte Casino idolorum templum euertisse, & oppidanos, ac incolas, Christianis preceptis imbuisse. Est ergo hoc genus vitae ex se perfectius, quod à pluribus, ac maioribus sanctis cultum est.

XIX. Superest, ut ratione etiam veritate hac declaremus. Potest autem ita formari ratio: quia hæc vita mita includit totam perfectionem vitæ cõtẽplatiuæ, & in nullo eam diminuit, sed potius addit aliquid: ergo est absolutè perfectior. Consequentiã clara est. Maior item est certã, si intelligatur de substantiali perfectione vitæ contemplatiuæ, quia supponimus illam per se intendi, exerceri, doceri, ac procurari in tali statu, alioqui non erit vita, seu religio mita, de qua disputamus: si verò maior illa intelligatur de perfectione quoad gradum, sic pendet ex probatione minoris, in qua est tota difficultas. Probatur ergo minor primò, quia si in aliquo diminuit, maximè quia eo tempore, quo actioni proximorum vacatur, distrahit, & occupat animũ, ne actu possit Deum in se diligere, sed hoc in primis non ita est ex vi talis actionis, regulariter, ac per se loquendo: quia illa actio per se includit cogitationẽ de Deo, & rebus diuinis: & saltem secum admittit frequentem ascensionem cordis in Deum; imò, ut rectè fiat, illam postulat. Tum ratione debite intentionis, per quam omnis hæc actio ad Dei gloriam ordinatur, & propter eius purum amorem fieri debet: ita ut licet proximè sit propter charitatẽ proximĩ, hæc eadem charitas proximĩ sit virtualis quædam dilectio Dei, qui est tota ratio sic diligendi proximũ. Tum etiam propter excellentiam ministeriorum, quæ ex diuino auxilio maximè pendunt: & ideo ad hoc impetrandum necessarius est frequens ascensus cordis in Deum.

XX. Secundo probatur eadem minor, quia estò concedamus huiusmodi actionem pro aliquibus temporibus ita occupare mentem, ut vel actu non feratur in Deum, vel non ita intente; nihilominus inde

non fit, ut aliquis detrimentum aliquod patiatur in tota illa perfectione, quam in vita purè contemplatiua obtinere posset, ob duas præcipuè causas. Vna est, quia; moraliter loquendo, imò humano modo, & seclis specialibus priuilegiis, fieri non potest, ut animus hominis continuè temporibus omnibus, sine intermissione actu diligit Deum in se ipso, vel quòd sit in actuali consideratione eius: & ideo in omni statu necessarium est aliquod genus actionis, ut omnes Sancti, & Doctores mystici, & in vita contemplatiua exercitissimi, docent, ut ex allegatis constare potest. Si autem actualis contemplatio Dei aliquando interrumpenda est, nullo meliori ac fructuoso modo interpolari potest, quàm actionibus charitatis erga proximum, & maximè in spiritualibus ministeriis, quæ sunt longè maioris meriti, quàm omnes alij actus extra formalem dilectionem Dei, ut ex dicendis à fortiori constabit. Vnde licet fortasse contingat occasione horum ministeriorum interruptionem hanc, & temporis occupationem esse aliquantulum maiorem, quam esset in alio genere priuata actionis, per excellentiam actionum, & ministeriorum erga proximum compensatur, ut ex verbis D. Thomæ statim citandis colligi etiam potest.

XXI. Alia causa est, quia ipsamet priuata dulcedinis contemplationis propter Deum suscepta, seu permissa, est magni meriti coram Deo, adeò ut ipsimet contemplationi illam præferat D. Thomas 3. d. 35. quæst. 1. art. 4. quæst. 2. dicens, Quantum ad intensiõnem meriti, videtur vita contemplatiua maioris meriti illa parte actiue, quæ circa sui moderationem studet: minoris autem quantum ad illam partem, quæ prospectui aliorum inuigilat, quia hoc ipsum videtur esse fortioris charitatis secundum genus, quòd homo prætermittit consolatione, quia in Dei contemplatione reficitur, gloriam Dei in aliorum conuersione querat: quia etiam in humana amicitia verus amicus querit magis bonum amici, quàm de eius præsentia delectari. Hinc plurimum commendatur charitas Pauli, qui ad Rom. 9. cupiebat, anathema esse à Christo pro fratribus suis: id est (iuxta probabilem expositionem) ad tempus priuari eius consortio, & visione, ut fratribus proiceret. Vnde clarius ad Philip. 1. dicebat, Coarctor è duobus desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo melius: permanere autem in carcere, necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad perfectum vestrum. In quo eius excellentia charitatis commendatur, quia bonum proximorum præferebat ei, quod sibi erat melius. Quod notauit Innocent. III. d. cap. nisi cum pridem, commendans similiter charitatem S. Martini, qui exemplum Pauli imitatus dicebat, Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. Est autem considerandum, hos sanctos non solum acceptasse carere dulcedine contemplationis huius vitæ, sed etiam visione patriæ, in quo videtur eorum charitas excellere: nihilominus optimum inde argumentum sumitur, ad participationem illius beatitudinis, quæ in hac vita esse potest. Et ex alio capite videtur argumentum esse efficax à fortiori: quia priuari ad tempus æterna beatitudine, licet sit quædam dilatio boni magni, tamen non est carentia alicuius meriti, quin potius inde augetur meritum: & ob dilationem temporalem beatitudinis comparatur æternum augmentum intensiũ eiusdem beatitudinis, quod lucrum incomparabiliter maius est: At verò dum homo in hac vita se priuat actuali contemplatione Dei, propter eundem Deum in proximo glorificandum, non solum patitur dilationem alicuius boni, sed priuationẽ cuiusdã magni meriti, ex quo pendet æterna quædã perfectio maior beatitudinis, quæ perpetuò carebit, nisi meritum illud alia via compensetur: non est autem verisimile priuari hominem tanto præmio à Deo

Causa vna
cur actio nō
impediat
perfectionẽ
contemplati-
onũ.

Deo ipso, propter opus bonum factum in obsequium eius, ergo ita augetur ex hac circumstantia, & ex tali affectu huiusmodi actus, ut compenset, & superabundanter reficiat iacturam illius boni, quantum spectat ad meritum, & sanctificationem apud Deum.

XXII.

Hinc tertio satis probabiliter possumus eandem minorem alio sumpto principio ostendere nimirum, opera illa, & ministeria spiritualia circa salutem proximi, suis debitis, & opportunis temporibus, & debito modo exhibita, esse maioris meriti apud Deum, quam esset actualis contemplatio pro eodem tempore suscepta. Hoc autem probatur, quia illud opus est magis meritorium, & ad perfectionem aptius, quod est diuini, & gratius Deo; huiusmodi autem est actio spiritualis erga salutem proximorum ex suo genere: ergo. Probat minor primo ex Dionys. cap. 3. de celesti Hierarch. dicente, perfectionem esse ad Dei imitationem totis conatibus entis: quod est praestantius, atque omnibus diuinis, Dei cooperatores fieri, & ostendere diuinam in se ipso actionem, secundum quod possibile est. Intelligit autem de cooperatione Dei circa salutem animarum, ut ibi omnes expositores intelligunt, iuxta illud 1. Corinth. 3. Dei adiutores sumus: nam haec propriissime dicitur diuina actio. Vnde paulo superius dixerat de viris perfectis, fieri à Deo per lucida specula, & omni labe pura, dignaque quibus principalis illius ac diuine lucis suauissimus radus infuset: & subdit, qui ubi indutimur sacrosissimum iubar assum hauserint, hoc ipso postmodum absque inuidia sequentibus fundant, atque in hoc ipso diuinis obtemperant legibus, & cap. 5. de Ecclesiast. Hierar. latè ostendit actiones hierarchicas, quae in illuminandis ac perficiendis aliis consistunt, esse omnium perfectissimas. Et haec ratione diximus supra cum D. Thoma, ac reliquis Theologis, Episcopalem illatum esse omnium perfectissimum, ergo ex suo genere sunt haec actiones gratiores Deo, ac magis meritoriae: ergo ex participatione illarum non potest religiosus status in perfectione minui, sed potius augeri. Hoc etiam confirmat Gregor. homil. 12. in Ezech. circa finem dicens, Nullum sacrificium esse Deo magis acceptum, quam sit zelus animarum. Vnde lib. 6. epist. 5. alias cap. 169. Si vniuersus (inquit) Patris pro explenda utilitate omnium de secreto Patris egressus est ad publicum nostrum, nos quid dicturi sumus, si secretum nostrum praeposimus utilitati proximorum? Atque hoc ipsum ad perfectionem charitatis Dei pertinere ostendit ex interrogationibus Christi ad Petrum, *Amas me, Pasce oves meas.* Nam qui renuit pascere cum possit, indicat se non perfecte amare. Similia habet 1. p. Pastor. cap. 5. Et Chrysost. lib. 2. de Sacerdot. eandem Christi interrogationem ita expendit. Atqui illi quidem licebat verbis huiusmodi Petrum affari, *Si me amas Petre, ieiunia exerce, super nudam humum dormi, vigila continenter, iniuriam pressis patrocinare, orphanis patrem te exhibe, viduae item te maritorum loco habeant.* Quod postea latè declarans, ait, in hoc demonstrari excellentiam, & perfectionem actionum, quibus salus animarum procuratur, quod illae maxime sunt coniunctae charitati Dei: quod licet ab ipso dictum sit de pastoralis munere & actionibus eius, cum proportionem habet locum in statu religioso participante onera illius muneris ex vi institutionis suae.

XXIII.

Ratione possumus hoc ipsum declarare ex D. Thoma in 3. d. 30. quaest. vnica, art. 4. ad 2. ubi sic inquit, Dilectio Dei & proximi, quantum ad actum interiorem, ad vitam contemplatiuam pertinet, vnde Gregor. homil. 14. in Ezech. dicit, quod contemplatiua vita insit dilectioni Dei & proximi: sed quantum ad actum exteriorem, utraque ad vitam actiuam pertinet, quamuis huiusmodi actus in proximis expendantur, quia Deus operum nostrorum non eget. Hinc ergo argumentum concluditur, quia

haec ipsa ministeria; quae in salutem proximorum sunt, sunt actus externi non tantum dilectionis proximi, sed etiam Dei: ergo ex suo genere sunt magis meritorij quam pura interna contemplatio. Antecedens patet ex citatis verbis D. Thomae. Et ratione, quia per illos actus directe quaeritur gloria & honor Dei: & ideo tales actus non tantum imperatiue, & remote possunt esse à dilectione Dei, sicut actus elemosynae corporalis, vel alij similes, sed proxime & quasi elicitive sunt nati fieri ex dilectione Dei, quia velle, & procurare quodlibet bonum Dei, siue internum, siue externum, opus formale est amicitiae erga Deum: gloria autem & honor Dei est quoddam bonum externum eius: ergo haec procurare est officium proprium dilectionis Dei, sed haec gloria, & honor Dei existit in honorantibus, & glorificantibus ipsum: ergo non potest aliter quaeri, quam illuminando, & conuertendo homines ad ipsum: ergo actiones, per quas hoc fit, perse, ac directe sunt opera externa amicitiae in Deum: sunt ergo proprii actus externi dilectionis Dei: licet simul esse possint actus dilectionis proximi, si bonum illud consideretur ut intrinsecum ipsi proximo. Prima verò consequentia probatur primo, quia, moraliter loquendo, amor Dei quod est efficacior, eo est melior, & magis meritorius: amor autem, qui non sinit tantum in interiori affectu, sed prodit in exterioris effectus adeo perfectos, est magis ethicax: ergo.

Dices, actum exteriorem nihil addere interiori. Respondet primo, quando exterior actus requiritur ad nouum interiorem actum, multum addere: ita vero est in praesenti: nam amor, qui sinit in pura contemplatione, non parit voluntatem efficiendi talia opera, quibus glorificetur in hominibus Deus; amor autem, qui progreditur ad hanc actionem parit hanc voluntatem, quam ipsamet charitas Dei elicit. Quod si dicas, etiam pure contemplatiuum posse habere illam voluntatem per desiderium internum, & complacentiam in illum actum tanquam in obiectum quoddam pertinens ad Dei amorem. Respondeo, longe diuersum esse velle illud obiectum ut per me exercendum, & efficiendum, quod est longe difficilius, & maius officium amicitiae. Vnde non est dubium, quin talis voluntas longe sit magis meritoria. Quod si contemplatiuus extendat suum desiderium ad illud obiectum etiam sub tali ratione, aut desiderium est inefficax, & sic non est comparabile cum alia voluntate efficaci: vel est ethicax, & sic desinet esse pure contemplatiuus, & transeat ad actionem, quantum sibi possibile est: ergo per se vita includens illam actionem melior est, magisque perficit, & exequitur amorem amicitiae erga Deum. Nec potest poni inaequalitas in intentione, & ardore affectus, nam haec est per accidens, & de se potest esse maior in amore operatiuo: sicut erat in Paulo, cum dicebat, *Quis nos separabit à charitate Christi?* Imo quoad hoc, moraliter loquendo, multum solet addere actus exterior interiori, quia & requirit maiorem, & efficaciorum affectum: & solet esse occasio ut magis ac magis accendatur, utque in eo diuinus perfruatur.

Aliunde verò amor etiam in proximum est maior, adiuncta actione huiusmodi, quam in pura contemplatione, ut facile potest eodem discursu ostendi: quia talis actio est actus externus amoris proximi, qui adiunctus interno amori auget perfectionem, & meritum, quod in amore proximi ut sic esse potest. Vnde etiam concluditur, hoc genus vitae absolute & simpliciter magis perficere charitatem secundum integram rationem amicitiae, quam includit in ordine ad Deum, & proximum, & quia vnire (ut sic dicam) & internum amorem, & externum beneficium seu obsequium amplectitur simul.

simulque eisdem actionibus vtriusque bonum, vel honorem, aut gloriam, vel commodum ac salutem procurat; & qui eam proficitur, ob hanc causam laboribus, & periculis se exponit; propriaque consolatione, ac suauitate quietioris contemplationis se priuat. Cum ergo perfectio vitæ Christianæ in perfectione charitatis consistat, erit sine dubio hoc genus vitæ perfectius ex genere suo. Accedit præterea, quod ipsemet amor Dei, ex hac extensione ad proximum perficitur, sicut dixit D. Thomas 2. 2. q. 27. art. 8. dilectionem proximi propter Deum, perfectiorem esse dilectione solius Dei, quia illa includit ipsius Dei dilectionem, & addit dilectionem Dei in obsequium ipsius Dei, & implementum voluntatis eius. Et in 2. 2. questione 184. art. 7. ad 2. addit egregie idem D. Thomas, hoc esse maiorem dilectionis signum, vi homo propter amicum etiam alii seruiat: quam si soli amico velit seruire. Eandem sententiam habet opusc. 18. c. 18. per quam ipse declarat statum prælatum esse perfectiorem: idem autem est, vt sæpe diximus, de religione participante illum statum, quoad ministeria, & actiones, quæ circa proximi salutem versantur.

XXVI. Dicitur fortasse aliquis, eum, qui contemplatiuam vitam purè proficitur, non carere beneuolentia, & beneficiis proximorum, sed efficaciori, & securiori modo illis prodesse. Hoc intelligere licet ex Richardo de S. Victor super Cant. par. 2. cap. 8. ubi agens de excellentia vitæ contemplatiuæ, ait excellentius extendi ad proximos, quam per actionem. Ad hos (id est, ad beatos sanctos), inquit, contemplatione transfuit sponsa, & apud hos proximorum curam secum transfuit, cum hu ante Deum eorum causam intus agit. & infra, Bona quidem sollicitudo, & turbatio carnalis. (scilicet per actionem.) Sed melior & sublimior circapures occupatio, & cura spiritualis (scilicet per orationem.) replete tam Deo, quam celestibus civibus, familiaris, & permanens, ac securus magis. & infra, Huius messis partem occupat actiue exteriori ministerio: sed contemplatiuus totam messem occupat orationis auxilio. Hinc etiam Dionys. Carthus. de vita solitaria, art. 22. monet, vt vitæ contemplatiuæ dediti quotidie pro proximis orent, ne à tanta perfectione sint alieni. Hoc ergo modo excellentiori compensatur ille excessus, & aliqui eminet in multis contemplatiua vita. Accedit præterea, quod, regulariter loquendo, non solet homines ex plenitudine contemplationis descendere ad actionem: sed potius ex tædio internæ quietis, vel saltem ne tædio afficiantur: & ita non assumitur actio ex illa contemplatione perfectissimæ charitatis, sed potius in remedium humanæ fragilitatis.

XXVII. Ad priorem partem responderetur in primis, non parum commendari perfectionem vitæ mixtæ, cum illius participatio aliqua contemplatiua necessaria sit, ne tanta perfectione omnino careat. Vbi etiam intelligere licet, cum mens contemplantis descendit ad compassionem proximi, & ad orandum pro illo, non cadere ab optima via exercendi, vel perficiendi charitatem, quia in eo non recedit à perfecta charitate Dei, sed illam quodammodo amplificat, & extendit: ita ergo qui ad actionem ex eodem motiuo descendit, nihil per se impeditur à perfectione charitatis, sed potius in ea promouetur. Vnde secundo dicitur, optimum esse auxilium orationis, sed non sufficiens, necessarium est enim orationis opus adiungere: quia Deus decreuit non per se solum tantum, sed per homines salutem hominum operari, & ideo necesse est non solum oratores, sed etiam cooperatores Dei fieri in salute animarum, & hoc (ceteris paribus) perfectius est, quia Deo similis, & quia priorem modum auxiliandi per orationem non excludit. Vnde Carthus. supra, monet solitarios non solum vt orent pro aliis, sed etiam, Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

vt ad se venientes prudenter & seruide ad Dei obsequium exhortentur. Et Richard. ibidem subdit, modum illum iuuandi proximos per solas orationes, esse imperfectum, quos exterior occupatio cito immutat, & deicit; significans, à perfectioribus viris maius auxilium postulari.

Ad alteram partem primum dicitur cum D. Thomas opusc. 19. cap. 27. hic non considerari personarum imperfectionem, sed naturam, & perfectionem statum, cui particularium personarum imperfectio nocere non potest. Deinde dicitur, si hæc non speculatiue, sed practice ac moraliter considerentur, necessarium esse homini internum otium externa aliqua actione interrompere, & ideo optimum esse vitæ genus, in quo vtrique parti optimum otij, & negotij, seu actionis genus consignat: primo quidem ac per se propter maiorem charitatis perfectionem procurans; secundario verò etiam in illa varietate infirmitati hominum prospiciens. Si ergo particulares personæ cum hac moderatione vtrumque intendunt nihil à perfectione deficiunt: si autem plus nimio actioni se tribuant, ob tædium contemplationis, imperfectioni eorum, non ipsius status tribuendum id est.

Hæc sunt quæ in comparatione hac præsentis capituli in fauorem vtriusque partis afferri posse videntur: in quibus sine dubio grauiora, & maioris ponderis sunt quæ hanc posteriorem partem à n. 8. hucusque persuadent. Vt autem quod suum est vnicuique parti tribuam: assertio in primis, ex suo genere securiorem esse contemplatiuam religionem, ab externis actionibus erga proximos, & ab eorum consortio, & conuersatione separatam. Hoc probat rationes in fauorem prioris sententiæ à num. 2. adductæ. Fauet etiam vsus Pontificum promittentium transitum ab aliis religionibus etiam mistis, & in eo gradu, quantumcunque perfectis, ad ordinem Carthusiensem, qui purè contemplatiuus est; fundari enim videntur saltem in maiori securitate illius status, quamuis multi existiment etiam esse fundatos in maiori perfectione; vel arctitudine, quos infra lib. 2. c. 4. referemus, tractando de illo ordine in particulari, nunc enim necessarium non est. Tandem explicatur, quia in eo statu ex vi ipsius, minores sunt occasiones peccandi, quæ magna ex parte oriuntur ex communicatione cum hominibus. Vnde ex hoc capite etiam est aptior ad crescendum in charitate, & perfectione, quia magis separata est ab exterioribus curis, maiusque habet otium ad vacandum Deo, vnde minores habet etiam occasiones distractionis per sermonem, per sensus, & alia plantafinata.

Nihilominus assero secundo, religionem mistam quæ cum contemplatione intendit actionem circa spiritualem salutem proximorum, ex suo genere meliorem, & perfectiorem esse. Hoc probant efficaciter fundamenta secundæ sententiæ à num. 8. posita, & declaratur in hunc modum, quia in hoc statu sunt plures occasiones exercendi simul cum charitate plures, & excellentiores virtutes; est etiam commoditas consequendi maiorem Dei cognitionem, & exercendi altiori modo charitatem eius; sunt etiam plures occasiones sustinendi labores, vel patiendi mala propter ipsum. Vnde excessus qui consideratur in priori statu, est solum (vt ita dicam) in causalitate per accidens, remouendo scilicet magis impedimenta; excessus autem huius status est in causalitate per se, præbendo scilicet materiam, & opera maioris meriti, & media sufficientia ad illa perfectè præstanda. Nec verò deest in hoc statu prouidentia sufficiens ad cauenda pericula; nam in primis licet non tollat omnes remotas, & humanas occasiones, fugit tamen morales, & quæ prudenti prouidentia præueniri possunt, & media etiam prouidet quibus ordi-

XXVIII.

Ad defectum humane fragilitatis respondetur.

XXIX.

XXX.

ordinaria etiam occasiones leuium culparum, vel distractionum, quæ ex conuersatione cum hominibus etiam religiosa frequenter oriuntur, vel superentur, & vincantur, vel certè aliquo maiori fructu compensentur.

XXXI.

Vltimò assero hanc comparisonem solum fieri ex genere, quantum est ex parte finis vtriusque status; nam in particulari fieri potest, vt religio purè contemplatiua superet mixtam, si hæc, vel in fine ipso minus participet de contemplatione, quàm ad exactam perfectionem necessarium est, vel media non habeat perfectio fini accommodata. Hoc faciliè intelligi potest, primò ex vulgari comparatione virtutum, seu actuum humanorum, in qua constat aliquid ex genere suo perfectius, posse in individuo, vel in specie esse minus perfectum, propter materiæ, vel differentia contrahentis conditionem. Secundò ex rationibus factis à numero 2. pro priori sententia: nam contemplatio per se finis est perfectior quàm actio; & hac ratione religio purè contemplatiua præfertur puræ actiue; ergo quamuis actioni miscetur contemplatio, potest mixtio tam imperfecta esse, vt etiam ex parte finis status ille mixtus minus perfectus sit, potest autem id contingere dupliciter, scilicet, vel quia actio ad opera tantum corporalis misericordie pertinet, quæ minus perfecta sunt, & magis animum ab interna contemplatione auocant, vel, quia de usu & institutione vitæ contemplatiue modicum quid participat, de actione autem multum. vnde faciliè fieri potest, vt interior deuotio, & serior spiritus impediatur. Tertiò licet finis religionis perfectus sit, potest totus status dencere ab excellentia perfectionis in proportionem mediorum; nam vt rectè dixit D. Thom. 2. 2. questione 188. artic. 6. & opposcul. 19. contra impugnantes religionem cap. 1. excellentia religionis non consistit tantum in fine, sed etiam in mediis, quod etiam est per se manifestum ex generali ratione moralis prudentiæ, quia inordinatum est finem intendere per media non proportionata. Quod si media sint proportionata ad assequendum aliquo modo finem, non tamen ad consequendum perfectè, & exactè, tunc licet finis in se valde perfectus sit, nihilominus in tali statu, & per talia media non intenditur totaliter (vt sic dicam) & ideo non significat illum statum adæquate quantum ipse finis est seu potest, sed quantum attingitur per talia media, & ideo ex improportionem mediorum potest esse minus perfecta religio, quæ finem habet in se perfectiorem. Quod tamen est verum comparando potius religionem mixtam ad contemplatiuam, quàm comparando mixtas inter se, vel contemplatiuas etiam inter se, & ideo licet in genere possint hæc comparationes fieri sine periculo, & offensione; in particulari cauenda sunt, tum propter vitandam offensionem, tum etiam, quia difficile est singula media vniuscuiusque religionis expendere, & cum aliis conferre.

XXXII.

Obseruatio
pro mediis
da perfectio
na religio-
is ex maiori
proportionem
mediorum
ad eundem
finem.

Vnum tamen possumus hic generatim aduertere, scilicet, in mediis duplicem bonitatem posse spectari: vna, quam habent ex propriis obiectis, & quatenus sunt actus talium virtutum, temperantia, penitentia, &c. aliam, quam habent in ordine ad finem consequendum, quæ solet vtili appellari. Supposita ergo maiori perfectione finis, maior etiam perfectio mediorum, magis spectanda est sub hac posteriori consideratione, quàm sub priori, quia perfectio rei consistit in consequutione finis, si ergo finis est perfectior, illa media, quæ iuuant ad perfectius illum consequendum, magis ad perfectionem simpliciter iuuant, etiam si ex propriis obiectis tantam perfectionem non habeant, nam per illa perfectius attingitur talis finis. Vnde

si fuerint illi adæquata, & quasi totaliter illum contingant, erunt perfectissima, quidquid sit de alia bonitate, quam ex obiecto habere possunt. Hinc paupertas est aptissimum medium ad perfectionem, etiam si ex obiecto specialem honestatem fortè non habeat, & intra latitudinem paupertatis maior paupertas potest esse melior ad vnum finem, & minor ad alium; quod si finis fuerit perfectior, & minor paupertas ad illum fuerit vtilior, illa magis conferet simpliciter ad maiorem perfectionem. Idem prorsus est de austeritate vitæ: est enim optimum medium ad perfectionem, tam propter honestatem intrinsecam, quàm propter vtilitatem ad extrinsecos fines, & interdum potest maior austeritas esse vtilior ad vnum finem, & minor ad alium, si tamen finis sit perfectior, illa austeritas erit simpliciter melior, quæ ad illum finem perfectius consequendum aptior fuerit, etiam si in se, & circa sua materia minor sit, propter rationem factam. In vniuersum tamen loquendo, si cetera sint paria in fine, & in proportionem, ac vtilitate mediorum ad finem, illa religio perfectior erit, quæ maiorem etiam vitæ austeritatem obseruauerit, vel quæ habuerit media ad finem æque vtilia, & ex obiecto meliora, quia nunc in aliquo superat, & in nullo superatur.

CAPVT VII.

Vtrum conuenienter diuidatur religio in Monachorum, & Clericorum.

Ratio dubitandi est, quia vel illa duo membra distinguuntur in solo habitu, vel in vitæ instituto. Primum non satis est; quia habitus non facit religiosum; Secundum non videtur habere locum, quia vel nomen *clericus*, generaliter sumitur, prout commune est personis Ecclesiasticis, etiam si substantialia vota religionis non habeant, & hoc modo licet status clericorum possit dici religiosus, lata quadam significatione, non tamen propria, vt nunc loquimur. Vel nomen *clericus* sumitur pro illo, qui simul cum statu religioso clericalem ordinem habet, & sic omnis religio monachorum est religio clericorum, quia in ea sunt plures religiosi Clerici, imò illa est præcipua pars cuiuscunque religionis, & ad illum statum ferè omnes religiosi tendunt, ergo non rectè distinguitur religio monachorum, à religione clericorum.

Nihilominus dicendum est primò, rectè distinguatur religiosum statum in clericalem, & monachalem; nam in primis constat ex iure, & Patribus, ple-
rosque religiosi propriè monachos esse & appellari, hoc constat, tum ex etymologia vocis, *Monachus*, quæ solitudinem, atque adeo statum perfectionis indicat, c. de praesentibus 16. q. 1. vbi per totam illam questionem varia iura, & Patrum testimonia asseruntur, ex quibus constat monachorum statum, & verè religiosum esse, & distinctum non solum à communi cœtu fidelium, sed etiam à statu clericorum, adeo, vt olim monachi ad clericorum numerum, & ordinationes regulariter non admitterentur, sed solum ex speciali causa aut necessitate, c. si quis, & cap. si quis. cap. cum pro vtilitate, & cap. nui pro 16. quæst. 1. Et idem constat ex Siricio Papa epistol. 1. c. 9. & 13. & ex Hieronymo. epistol. 4. ad Rusticum, & in epistol. ad Ioannem Hierosolymitanum, quæ est Epiphani, & ex Palladio in historia Lausiaca cap. 20. & 59. imò etiam ex Dionysio cap. vltimo de Ecclesiastica hierarchia. Est etiam de hac re optimus Ambrosij locus, lib. 3. epistola 25. ad Vercellen. Ecclesiam, post med. qui pro comparatione horum membrorum valde notandus est, & infra verba referam, in fine capituli. Qui status durauit ferè vsque ad tem-

Ad quo tem-
poris cap-
itulum mona-
chi commu-
niter sunt
clerici.

ad tempora Grégorij, qui lib. 4. epistol. 4. monachos promoueri ad ordines post præfixa à sacris Canonibus tempora statuit, & postea in Clementina 1. de statu monach. §. ad ampliationem specialiter statutum est, vt ad ampliationem diuini cultus, monachi ad admonitionem Abbatis se faciant ad omnes ordines sacros promoueri. Hoc verò quasi superadditum, vel immutatum fuit in statu monachali; vnde in vita Pachomij cap. 25. apud Surium 14. die Maij refertur, non fuisse solitum sustinere inter suos aliquem, qui ordinationem fuisset consequutus, ad tollendam ambitionem, & consequenter lites ac dissensiones; Quomodo enim (inquit) minima ignis scintilla, si in arcam incidit, nisi cito extinguatur, saepe perdit fructus totius anni; ita etiam principatus ambicio, vel clericatus cogitatio, si incidit in monachos, nec cito extinguatur, facile corruptis vniuersum laborem exercitationis.

III. Constat deinde fuisse semper in Ecclesia statum aliquem religiosum per se ac ex proprio instituto clericorum, id est, sub tribus consilijs ac votis perfectionis, destinatum ad propria clericorum ministeria, vel in diuino cultu, vel etiam in salute animarum procuranda. Hunc enim fuisse Apostolorum statum, ex discursu huius materiæ constat; ostendimus enim tom superiore illos tria substantialia vota religionis emisisse, non quidem ad monasticam, vel Eremiticam vitam agendam, sed Apostolicam, & clericalem, ad quam profectam à Christo vocabantur, quod latius infra explicaturi sumus tractando de religione Societatis lib. 1. c. 5. Vnde merito dicere possumus primam religionem clericorum ab ipso Christo fuisse, & institutam, & congregatam ac probatam. Satisque verisimile est, religionem illam non perisse cum Apostolis, sed continua successione fuisse in eorum successoribus ac discipulis conseruatam. Quod significauit Urbanus Papa in cap. scimus 12. quaestione 1. vbi ait, vitam communem inter Christianos, vsque ad sua tempora viguisse, præsertim inter eos, qui in sortem Domini sunt electi, id est, clericos; & idem colligitur ex cap. duo sunt. cap. quia. cap. dilectissimi. cum alijs, eadem causa, & quaestione, vbi inter alia Clemens I. epistola 5, sic inquit: Communis vita omnibus necessaria est, & maxime hi qui deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorumque discipulorum imitari volunt. Vnde in vita Augustini refert Possidonius c. 5. factum presbyterum intra Ecclesiam mox instituisse monasterium, & cum Dei seruis viuere coepisset secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Atque ita multi sentiunt clericorum, seu canonicorum regularium ordinem non fuisse primum ab Augustino institutum, sed, vel reformatum, vel in Africam deductum, & peculiari regula instructum, vt in sequenti libro cap. 8. iterum attingemus, & latius prosequitur Ioannes Trullus lib. 1. de ordine canonicorum regularium cap. 2. & 3. & attigit Nauar. in Commentario 4. de regular. numero 3. & sequentibus, vbi ex Pio IV. probat religionem clericorum ab Apostolis fuisse institutam quod etiam confirmat Benedictus XII. in præfatione ad constitutiones canonicorum regularium. De hac igitur re dubitari non potest, neque etiam est dubium de conseruatione huius status à temporibus Augustini vsque nunc, quamuis sub magna varietate, vt postea citato cap. 8. & 9. attingemus.

IV. De tempore verò, & successione continua huius status religionis à temporibus Apostolorum, vsque ad Augustinum, non inuenio seriem historiarum omnino certam, vt id affirmare possim; quamuis ex decretis Pontificijs, quæ retuli, verisimilimum sit, nunquam hoc vitæ genus in Ecclesia, & eius clero defuisse. Vt enim bene notauit Soto lib. 10. de iustif. Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

tia, quaestione 4. art. 3. quamuis in initio Ecclesiæ omnes clerici profiterentur vitam communem & religiosam; postea crescente clericorum numero, non omnes illum statum amabant, ad quem non ex necessitate tenebantur, sed consilio inuitari debebant, vt tandem sensit Augustin. sermon. 2. de communi vita clericorum & habetur in cap. certe 12. q. 1. Semper tamen obseruatum videtur, non solum vsque ad Augustinum, sed etiam vsque ad Gregorium, vt à singulis Episcopis collegia aliqua clericorum instituerentur, qui communem, & religiosam vitam obseruarent, vt patet ex responsionibus ad Augustinum c. 1. & 2.

Ex his ergo satis constat esse, ac fuisse semper in Ecclesia dictos duos ordines Religiosorum clericalem scilicet, & monachalem. Necessarium autem est, vt propriam inter eos differentiam explicemus, ad quod necesse est ea quibus conueniunt supponere. Sunt enim imprimis ea omnia, quæ ad substantiam religiosi status pertinent, alioqui veri religiosi non essent, quod est manifestè falsum, vt constat, non solum ex eorum institutis, sed etiam ex communi iure, vt patet ex cap. quod Dei timorem. de statu monachorum, vbi Innocent. III. inquit, regulares Canonicos à monachorum sanctorum consortio non reputari seiunctos; quod eandem rationem, & veritatem habet in omnibus Clericis regularibus. & idem habet Nicolaus Papa cap. præfens 20. q. 3. & res ipsa, seu conuenientia in votis constat ex capit. cum in Ecclesijs. de maioritate, & obedientia, & ex cap. super. & cap. cum ad monasterium. de statu monachorum. Conueniunt deinde in multis accidentalibus conditionibus religionis, vt v. g. in vita communi, & in ordinaria institutione, & obseruantia vitæ religiosæ, iuxta modum vnicuique statui accommodatum, & sic dixit D. Thom. opuscul. 19. cap. 2. canonicos regulares, & monachos ad patriam censeret in his, quæ sunt communia omni religioni, vt sunt viuere sine proprio, abstinere à negotiationibus, & officiis secularibus. Præterea si in communi loquamur, possunt tam monachi, quam clerici religiosi conuenire in aliquo fine, & scopo talis status; nam vtrique possunt intendere vitam purè contemplatiuam, vt notauit D. Thom. 2. 2. quaest. 189. articulo 9. ad secundum, & consequenter possunt etiam in multis medijs conuenire, vt in exercitio orationis, ac psalmodiæ; & hoc modo sunt nunc in Ecclesia religiones contemplatiuæ, non tantum monachorum, sed etiam clericorum.

Prima ergo differentia inter hos duos status esse videtur, quod religio clericorum per se ordinatur ad ea, quæ aguntur in diuinis ministerijs, non autem religio monachorum; quam insinuaui D. Thom. in dicta solutione ad 2. & rationem reddit, quia prior est per se religio clericorum, ad quos spectant ea, quæ pertinent ad diuina ministeria; ad religionem autem monachorum per se non competit, vt sint clerici, vt habetur in decretis 16. quaest. 1. Quæ differentia assignatur à D. Thom. inter has religiones, etiam vt profitentur vitam purè contemplatiuam: extendi tamen potest ad easdem si participet vitam actiuam; nam religio, per se ordinari potest ad ministeria spiritualia, quæ circa proximos exercentur, & sunt etiam clericorum propria; & ideo talis religio dici potest per se, & ex vi sui finis esse clericorum; non autem monachorum, cum per se clerici non sint, quod significauit idem D. Thom. opuscul. 19. p. 2. cap. 2. dicens, dato quod monacho docere non liceat (scilicet per se & doctrina prædicationis) non sequitur quod canonicis regularibus non licet docere; cum canonici regulares inter clericos computentur, iuxta August. in sermone de communi vita clericorum. Non repugnat autem, quod

V. I.
Prima con-
uenientia
inter mona-
chalem, &
clericalem
relig.

2. Conuenientia.

VI.
1. Differentia
inter easdem
religionem am
finibus.

quod religio monachorum ad hos fines extendatur, ut eisdem locis docet D. Thom. & ex dicendis sect. seq. constabit, sed differentia quasi formaliter constituitur, tam ex parte finis primario intenti, quam ex parte conditionis per se requisitæ in ipsis personis, scilicet, status religiosi.

VII.
2. Differentia ex modis.
Et ex hac differentia in fine, sequitur secunda differentia in modis, quæ semper esse debet fini accommodata; nam monachorum status, sicut per se non requirit clericatum, & proprias actiones eius, ita neque illa studia, quæ ad tales actiones clericales probè exercendas necessaria sunt, quibus tamè maxime indigent clerici regulares, non minus quam seculares, proportionem seruata ad suum finem. Nam religio clericorum, quæ per se solum vacat contemplationi, & diuino cultui in sacris mysteriis, minus sunt necessaria studia per se loquendo, quam religioni clericorum, quæ ad spirituales actiones circa proximos per se ordinatur.

VIII.
3. Differentia ex habitu.
Hinc etiam differunt tertio in habitu; nam religiosi, qui clericale munus per se profitentur, clericalem etiam habitum aliquo modo retinere debent, ut habitus cum statu & vita concordet; monachi verò peculiarem habitum, seu cuculam, (hæc enim omnibus communis est) sortiuntur, & ita in canonicis regularibus seruatum semper fuisse colligitur ex c. mandamus 19. questione 3. ubi cucula distinguitur ab habitu canonici regularis, & ita obseruari videmus in Hispania præsertim; nam in Italia, aliqui eorum dicuntur clericalem habitum in monachalem transformasse, ut videri potest in Trullo lib. 1. c. 29. numer. 10. Idem verò obseruantia religiones clericorum, ut Societas I. E. S. V., & ordo clericorum, qui Theatini vocantur, & alij, de quibus infra fiet mentio.

IX.
4. Differentia ab austeritatibus corporis.
Et hinc oritur quartum discrimen, nimirum, ut vita monachorum regulariter, seu ex suo genere austerior sit, quam regularium clericorum in his quæ pertinent ad corporis tractationem, ut sunt victus, vestitus, lectus, & similia. Hoc etiam constat ex praxi, & comparando Canonicos regulares, cum profitentibus regulæ S. Benedicti id affirmat Bernard. epist. 3. Et generalis ratio esse potest, quia hoc genus vitæ debet esse proportionatum, & exteriori habitui, & aliis personis clericalem statum, qui per se etiam sanctus, & religiosus est, profitentibus. Unde D. Thom. in dicto opusculo 14. tanquam differentiam certâ inter canonicos regulares & monachos supponit, quod canonici non tenentur abstinere à lineis indumentis, à quibus monachi abstinere tenentur. Similiter usus carniū prohibetur monachis, in capit. ad monasterium. qui non prohibetur clericis regularibus aliquo iure, nec per Augustini regulam, nec per eorum constitutiones communiter loquendo de ordinibus clericorum, quantum nobis constare potuit. Et ob hanc rem putat aliqui dictum esse ab Innocentio III. in dicto c. quod de timore. regulares canonicos sub laxiori regula militare, scilicet quantum ad ieiunia, indumenta, & alias corporis austeritates, non verò, quoad spirituales actiones, & opera perfectionis. Addo verò non oportere dictum illud Innocentij extendere ad omnes religiones clericorum; nam Innocentius tantum loquutus est de regula, & modo viuendi canonicorum regularium, quæ suo tempore vigeat; status autem clericorum regularium, ut sic, non postulat necessariò laxam, vel laxiorem regulam etiâ in austeritatibus corporis, quantum ad finem suum expediens fuerit.

X.
5. Differentia ex nominibus.
Tandem ex his differentiis, quæ ad rem aliquo modo spectant, orta est in nominibus diuersitas. Nam nomen *Monachatum* iuxta frequentiore usum non tribuitur clericis regularibus, & consequenter, nec nomen *Fraternum*, quod vulgò monachis accommo-

datum est, quia secundum primatum ius, & institutionem, monachi à clericis condistinguebantur. 16. quest. 1. per multa capita & ideo ubi iura, præsertim odiosa, comprehendere volunt omnes religiosos, vel non loquuntur de monachis, aut clericis, vel canonicis regularibus, sed simpliciter de regularibus, ut Concilium Trid. sess. 25. cap. 1. de regular. & sequentibus. quæ vox vniuersalis est, vel utroque in specie nominant, ut in Clement. 1. de statu Monachorum ibi: *Monachos vel canonicos regulares*. Et capit. cum singula de præbendis in 6. ibi: *Ne alij monachi, vel religiosi alij, &c.* Dixi autem præsertim in odiosis, quia in fauorabilibus, vel in his, quæ per se solum respiciunt substantiam, vel decentiam status religiosi, ampliari solet nomen *monachorum*, ut comprehendat etiam clericos regulares, ut constat ex cap. de parte de postulando, & indicatur in cap. post translationem de renunciatione, & notantur Glof. Panor. mit. & alij super hæc iura, & Nauarrus Comment. 3. de regular. numer. 4. & 41. Augustin. Tienenis in propugnaculo Canonici ordinis 4. p. c. 12. & Ioan. Trullo in ordine Canonicorum regularium lib. 1. cap. 29.

Atque ex his satis constat, quæ sit differentia inter illa duo membra, tam in re, quam in nomine. Constat etiam diuisionis sufficientia; necesse est enim omnem religionem per se ordinari aut ad ministeria clericorum, aut contentam esse operibus, & modo viuendi laicis accommodato, neque inter hæc duo potest inueniri medium; ergo cum illa mixtura per hos fines distinguantur, sufficienter exhauriunt diuisionem. Posset autem aliquis tertium membrum excogitare religionis mixtæ, & participantis vtrumque finem, seu vtraque operas, sed non oportet nobis uti nominibus præter communem usum; nam omnes religiones, quæ cogitari possunt mixtæ, illo modo appellatione *monachorum* veniunt, ut ex seq. capite constabit.

Superest, ut de comparatione horum membrorum pauca dicamus, possunt autem in antiquitate, vel in perfectione comparari. De priori comparatione iam dictum est, verisimile videri esse æqualem quoad originem; nam initio Ecclesiæ vtriusque sufficienter indicia, & vestigia inueniuntur. Quod si in hoc est aliqua earum præferenda, planè illa est religio clericorum, quia certius est collegium Apostolicum fuisse religiosam quandam communitatem, quam quod viuentibus Apostolis monachus inceptus, nam primum ex Euangelio, & ex Patrum traditione constat, secundum autem licet ex Dionysio, Philone, Eusebio, & aliis antiquis historicis fiat sufficienter fide dignum, non tamen æquè certum. Est autem eodem modo certissimum, collegium illud Apostolicum constituisse religionem clericorum, non monachorum, quia fuit ille status per se primò ordinatus, ad clericorum ministeria, ut supra dictum est, & tractando de Societate magis explicabitur.

Quod si quis dicat totam Ecclesiam in suo initio fuisse veluti quandam monachalem religionem, quando scilicet omnes fideles habebant omnia communia; ita enim de illo statu Sancti loquuntur, patet ex Chrysostom. lib. 3. contra vituperatores vitæ monasticæ, & Ildoro lib. 2. de officiis Ecclesiasticis cap. 15. & aliis supra citatis, propter quod dixisse videtur Bernard. Apologia ad Guillelmum Abbatem, versus finem, suum ordinem, id est, monasticum, primum in Ecclesia fuisse, & primo, à quo caput Ecclesiæ. Respondendum est, Ecclesiam primitiuam, ut conditinctam ab Apostolis, seu à clero, & ut constantem ex fidelibus laicis, licet habuerit quandam formam monachalem, vel secundum se totam, vel pro magna parte: nihilominus illam ortam fuisse à religione clericorum.

Denique si sumatur pro aggrigato ex omni.
clericorum, scilicet Apostolorum. Si verò confide-
remus illam Ecclesiam, vt vnum corpus constans
ex Apostolis, & aliis fidelibus, sic fuit veluti vna
perfecta religio, eminenter, ac formaliter com-
plectens clericos, & laicos; semper tamen prima,
ac præcipua pars eius fuit religio clericorum. Quod
si in ipsismet Apostolis considerare quis velit, prius
fuisse religiosos professos quam clericos, nam veri-
similius est tria vota emisisse viuente Christo, & in
manibus eius ante passionem, vt ex Augustino,
Thoma, & aliis Patribus in principio huius mate-
riæ tomo præced. tractauimus; & moderni autho-
res grauioribus frequentius sequuntur: clerici autem
facti non sunt, vsque ad noctem Cenæ; quantum
ex Euangelio colligitur, & ex Concilio Tridentino
sess. 22. canon. 2. Nihilominus respondemus à prin-
cipio religiosum illum statum fuisse clericalem;
nam fuit institutus, & ordinatus, ad finem prædi-
candi Euangelium, & exercendi alias actiones hie-
rarchicas, & sacerdotales, sicut modo professio ca-
nonicorum regularium, etiam si à multis fiat ante
susceptum aliquem ordinem; semper est clerica-
lis professio potius quam monachalis. Vnde cum
Bernardus dicit suum ordinem fuisse primum, vel
in quo cepit Ecclesia, intelligi debet de suo ordi-
ne, non vt monachali, & distincto à clericali,
sed secundum communem rationem status perfe-
ctionis; nam de monastico ordine in specifica pro-
prietate sumpto, potius dicitur in Concilio Mel-
deni cap. 9. fuisse ab Apostolis fundatum, seu
à nominatissimis, ac sanctissimis Patribus ex-
cultum, & in Concilio Colonienfi sub Hermano.
tit. de vita monastica capite primo, dicitur, vi-
tam monasticam, non multo post Apostolica tem-
pore cepisse, quod pie interpretandum est, id est,
non multo post initium prædicationis Apostolo-
rum.

Ad idem Bernard.
XIV. An verò vterque status, ex quo incepit in Apo-
stolis, vel per Apostolos, continua successione, sine
interruptione durauerit, non ita certum est, quam-
uis de vtroque id sit longè probabilius; nam de mo-
nachatu clarum est, à temporibus Antonij, vsque
ad Basilium, & à Basilio, vsque ad Augustinum, &
ab Augustino, vsque ad Benedictum, & à Benedic-
to, vsque ad nostra tempora in Ecclesia non defuisse.
Paulo autem superius ostendi in c. 2. etiam ante
Antoniam fuisse monachos, & Dionysium Areo-
pagitam monachorum quoque mentionem fecisse,
inter Dionysium autem & Antonium vix fluxerunt
anni ducenti quinquaginta, & ferè in medio tem-
porum illorum inuenimus Dionysium I. huius no-
minis Pontificem fuisse monachum; ergo verisimili-
simum est, in illis paucis annis non fuisse inter-
ruptum monachatum.

De religione autem clericorum in primis est cō-
stans, ab ætate D. August. nunquam in Ecclesia de-
fuisse, saltem in religione canonicorum regulariū,
vt ex perpetua traditione & antiquis historiis con-
stat. Nam quod Augustinus clericorum religio-
nem, vel instituerit, vel restaurauerit, receptissi-
mum est, ex Possidio in vita Augustini, & ex eo-
dem August. in sermon. de communi vita clerico-
rum, & ex aliis, quæ infra lib. 2. cap. 8. referemus, &
ab eo tempore nunquam religionem illam fuisse
omnino extinctam, constat, quia sicut nunc durat,
ita in toto superiori tempore inuenitur eius me-
moriam, neque alicubi legitur aliud eius initium post
Augustinum.

De tempore verò intermedio ab Apostolis vs-
que ad Augustinum, omnes etiam pro comperto
habent, clericorum ordinem Apostolorum tēpore
fuisse in clero dilatatum, & à Clemente Romæ, à Ia-
cobo Hierosolymis, & à Marco Alexandria, & sic
ab aliis viris Apostolicis fuisse obseruatum & auctū.
Franc. Suar. de statu relig. Tom. I. V.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. I. V.
XV. *Religio cla-*
rici ab Aug-
ustino que
interrup-
ta non est.
XVI. *Quid à re-*
ligione Apo-
stolorum
habeant
etiam vsque
ad Augu-
stinum.

Vnde Soto li. 20. de iustitia q. 4. art. 5. *Nascenti*, inquit,
clericorum Ecclesia caput in communis viuere, in quo vita in-
finito nonnihil temporis adoleuit. Addit verò statim, *At*
verò exhausto paulo plus Clericorum numero, vix illa com-
munis vita tolerari potuit, &c. An verò hæc relaxatio
clericalis status coeperit multo, vel breui tempore
post vitam Apostolorum, non certò constat; nam
etiam D. Augustinus suo tempore decreuit, non ad-
mittere ad ordinem, nisi regulares clericos; postea
verò mutauit consilium, vt constat ex cap. certè 12.
quæst. 1. Certum autem videtur non totum clerum
cecidisse ab illo statu intra illud tēpus, sed ad sum-
mum in illo initio successu temporis factam esse
clericorum diuisionem quibusdam retinentibus
vitam regularem, & aliis amplectentibus laxio-
rem, & secularem, vt attigit August. Ficinensis in
propugnaculo p. 1. cap. 16. Et sufficientem eius rei
fidem facit Urbanus Papa epistola 1. dicens, *Scimus*
vos non ignorare, quia hæcenus vita communis inter bonos
Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maximè
inter eos, qui in sortem Domini sunt electi, id est, Clericos,
&c. Fuit autem Urbanus ducentesimo vigesimo
quarto anno à natiuitate Domini, id est, ferè du-
centis annis ante Augustinum: cum ergo ille status
regularium clericorum vsque ad Urbanum integer
perseuerauerit, verisimile non est in reliquo breui
tempore, vsque ad Augustinum fuisse extinctum,
licet fortasse magna ex parte relaxatus, ac imminu-
tus fuerit; atque ita sentiunt de hoc statu, & eius
origine, ac continuatione, qui de religione Cano-
nicorum regularium accuratius scripserunt, quos
partim retulimus, partim indicabimus inferius c. 9.
tractando de his religionibus clericorum magis in
particulari.

De altera comparatione in perfectione, nonnul-
la diximus tractatu præced. agendo de transitu ab
vna religione ad alia. Breuiter ergo dicendum est, in
hac generalitate non posse fieri absolutum iudiciū,
quia hi status se habent ad inuicem, tanquam ex-
cedens, & excessum; & ideo in particulari compa-
ratio pendet ex multis circumstantiis. Nihilominus
tamen dicere possumus religionem clericorum ex
genere suo esse perfectiorem; primò, quia ex vi sui
ordinis ad altiorē, & diuiniorem finem ordina-
tur: nempe diuinum cultum in supremis myste-
riis, & ad salutem animarum, quantum est ex vi
talis generis. Vnde explicatur secundò, quia in mo-
ralibus illud dicitur esse perfectius ex genere, quod
sumptum in supremo gradu illius generis, excedit
supremum alterius. Ita verò est in præfenti, nam
suprema religio clericorum perfectior fuit omni
religione monachorum; talis enim fuit status re-
ligiosus, quem professi sunt Apostoli, vt ostendi-
mus; constat autem Apostolos non solum in per-
sonali gratia, & perfectione, nec solum in statu Epi-
scopali, sed etiam in religioso statu perfectionis ha-
buisse primitias Spiritus & perfectionis. Deni-
que ostendimus supra vitam mixtam ex contem-
platiua & actiua, esse perfectiorem quacunque
simplici ex genere suo, ostendimus etiam mixtio-
nem illam tanto esse perfectiorem, quanto ex vtro-
que illo genere vita id quod perfectius est partici-
pat: hoc autem totum inuenitur in hoc statu ex vi
sui generis; ergo. Dices etiam posse inueniri in re-
ligione monachorum quæ sit mixta; sicut etiam
è contrario potest esse religio clericorum, quæ non
sit mixta sed simplex. Respondeo ex superius di-
ctis, monachatum vt sic non conuenire perfectio-
nem illam, in eo gradu; quod si aliquando parti-
cipat aliquid de illo, est tantum secundum quid
& secundario, vt explicabimus capite sequenti,
& hoc satis est, vt status clericorum regularium ex
suo genere perfectior dicatur. Confirmant egre-
giè resolutionē hanc verba Ambrosij lib. 3. epist. 25.

XVII. *Religio cla-*
rici ex genere
suo perfe-
ctior est mo-
nachatu.

ad Verceilenses §. His sequuntur Eusebius. Hac duo, inquit, in attentiore Christianorum deuotione praestantiora esse quis ambigat? Clericorum officia, & Monachorum instituta. Ista ad comitatum, & moralium disciplinam, illa, ad abstinentiam assuescentiam, atque patientiam. Hic velut in quodam theatro, illa in secreto: spectatur ista, illa absconditur, ideo bonus athleta ait, spectaculum factissimus muto, & Angelus, dignum sine quo spectaretur ab Angelis, dum luctaretur, ut ad Ch. isti brachium perueniret cum certaret, ut in terris tam Angelorum institueret, in caelo nequitiam Angelorum refelleret. collabatur enim nequitia spiritualis. Merito mundus eum spectabat, ut mundus imitaretur. Hac ergo vita in stadio, illa in spelunca; hac aduersus confessionem saeculi, illa aduersus carnis appetentiam. Hac subiiciens, illa r. fugiens corporis voluptates. Hac gravior, illa iucior. Ha. scipsum regens; illa semetipsum coercens. Vtraque tamen se abnegans, ut fiat Christi, quia perfectum dictum est. Qui vult venire post me abneget semetipsum. Et infra. Hac ego dimicatis, illa vero se remouet. Hac ille ebrius vincit, illa reficit. Huic mundus triumphat, illi exultat. Huic mundus crucifigitur, vel ipsa mundo; illi ignoratur. Huic plura remanent, & ideo maior victoria: illi infrequentes lapsus, facillior custodia.

CAPVT VIII.

Verum monachorum religio recte, & sufficienter diuidatur in mendicantem, & pure monachalem.

I.
Exponitur
questio.

Constat ex usu Ecclesiae Monachi nomen dupliciter accipi: pro genere scilicet, & pro specie, seu membro contento, sub latiori significato. Priori modo comprehendit omnes religiosos fratres, quatenus eos à clericis regularibus distinguimus c. praeced. quos non possumus generatim melius describere, quam per professionem religiosam sub habitu monachali. Strictè vero dicuntur monachi, quos vulgo *Monges* appellamus, & sic distingui solent monachi simpliciter dicti, à monachis mendicantibus. Sic ergo rectè diuiditur monachorum status in pure monachalem, & mendicantem, quorum statuum differentia explicanda à nobis est. Ut autem in hoc certum aliquid dicere possimus, magis est usus, & status Ecclesiae considerandus, quam sola rei natura, vel possibilis institutio. Nam loquendo hoc modo de possibili, nulla ferè proprietates considerari potest in vno istorum statuum, quae non sit possibilis in alio, quamuis de facto in eis distinguatur, & praesertim in modo paupertatis, à quo *Mendicantium* nomen sumptum est.

II.
1. Differentia
inter men-
dicantes, &
monachos
pure, ex fi-
ne.

Primo ergo, ac praecipue videntur distingui hi duo status ex fine; nam status monachalis strictè sumptus (sic enim de illo nunc semper loquemur) contemplatiuus est, & simplex de se in illo ordine, quod patet inductione in praecipuis ordinibus monachorum, Carthusiensibus, Benedictinis, Cisterciensibus, Chamaldulensibus, &c. Hoc enim fuit primum monachorum institutum, ut supra dictum est, & sumitur ex 16. quæst. 1. per totam, & ex cap. nunquam de consecrat. d. 5. ideoque monachi, qui hoc institutum simplex, & purum conseruauerunt, monachorum nomen, quasi per antonomasiam retinuerunt. At verò monachi mendicantes per se profitentur statum vitae mixtae ex contemplatione, & spiritali actione, praesertim circa proximum, quod patet etiam inductione; nam ordines Praedicatorum, Minorum, Eremitarum, S. August. & Carmelitarum, quibus hoc nomen primum tributum est, hoc genus vitae profitentur; nam in choro, & diuinis officiis contemplationi vacant, quatenus verò praedicationi, doctrinae, aut ministerio sacramen-

torum insunt, actionem participat. Vnde Panormitanus in c. causam de iudiciis num. 2. *Monachi* (inquit) proprie & strictè dicuntur illi, qui vitae regulae sunt iustitiam in monasterio, nec immiscens se praedicationibus. argumento multorum capitum 16. quæst. 1. Vnde subiungit, Omnes monachi possunt dici fratres, non vero omnes fratres dicuntur monachi; nam mendicantia regere non accipiunt illam denominationem strictè sumptam. Rectè ergo distinguuntur Monachi & mendicantes ex fine, nam priores sunt in vita contemplatiua; posteriores ad spiritualem actionem circa proximum extenduntur.

Et hinc sequitur secunda differentia magis propria respectu mendicantium; nam monachi profitentur paupertatem in particulari, in communi tamen habent bona stabilia; mendicantes verò ex vi professionis sui instituti paupertatem etiam in communi amplectuntur, & vtrumque est accommodatum finibus proximè declaratis. Nam monachi cum solitariam & separatam vitam, & maiorem clausuram profiteantur, non possunt commodè iuxta suum institutum mendicare viuere; imò cum proximis non ministrant, non habent tam manifestam causam, & titulum postulandi ab eis sustentationem, & ideo meritò non profitentur paupertatem in communi, ut supra cum D. Thom. diximus. Et hac ratione monachi, quando laici erant, & possessiones non habebant unde sustentarentur, potius labore manuum, quam elemosynis alebantur, non quia eis mendicare non liceret, sed quia eorum statui non erat ita consentaneum. Mendicantes verò cum proximis inferuiant, meritò ex eorum elemosynis viuere possunt, & quia inter ipsos proximos viuunt, & cum eis quantum expedit conuersantur, ideo satis consentaneum eorum fini est, ut mendicare valeant, & quia hoc de se Euangelicam paupertatem magis commendat, & ad perfectam humilitatem vtile esse potest, ideo meritò huiusmodi religiones talem institutionem habuerunt, à qua *Mendicantium* nomen habuisse videntur.

Dixi autem mendicantes ex vi sui instituti amplecti paupertatem in communi, quia de facto non omnes mendicantes hoc obseruant, sed nonnulli habent bona stabilia, ut constat ex usu, & ex constitutione Pij V. Dum ad vires; quæ est 14. & aperte ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. de regular. Tamen ad propriam rationem religionis *Mendicantis*; videntur necessarium, ut saltem in sua prima institutione hoc paupertatis genus amplexa fuerit; ut colligitur ex cap. 1. §. Confirmatis de religiosis domibus in 4. l. bi, Quibus ad congruam sustentationem redditus, aut possessiones habere professio, sui regula qualibet interdicunt, sed per quæstum pui locum tribuere victum solet incerta mendicanti. Vbi etiam significatur, *Mendicantium* nomen inde acceptum esse. Vnde Pius V. in Bulla, qua declaratur Societatem esse religionem mendicantium, rationem reddit, quippe quæ ex eius instituto, & constitutis Apostolica auctoritate confirmato, bona stabilia possiderenequit, sed in eorum elemosynis solumque largitionibus, & subuentionibus viuunt. Indicat ergo hanc esse propriam, & necessariam conditionem ad religionem mendicantem, & ideo etiam secundum commune ius, religiones mendicantes dicuntur esse incapaces stabiliū bonorum, ex testamento, vel alio simili modo, ut in superioribus visum est. Quædam etiam religiones dicuntur esse mendicantes ex vi suæ regulæ, ut religio Minorum; alij non ex vi regulæ, sed ex constitutione, ut de Praedicatoribus loquuntur Panormitanus, & ad alij in cap. ad nostram de appellationibus, & ad comprehendendum vtrumque membrum, non sumus loquuti de regula, sed de instituto, quod communis cōprehendit. Quod etiam additū est, ut excludamus factū, seu actualement obseruantiam, nam licet aliqua

Aligua religio, ex priuilegio Apostolico de facto non mendicat, nec seruet hoc paupertatis genus; nihilominus si ex fundatione sua illam proutebatur, sub eodem gradu, & ordine religionum comprehenditur. Vnde in cap. 1. de statu regularium in 6. §. Sanè. supponitur posse etiam monasteria ordinum mendicantium habere propria bona, & prouentus, quod notant Lapsus allegatione 4. Felinus in cap. in praesentia. de probation. numero 53. Calde-
rinus consilio 17. tit. de regularibus. Baldus in dicto cap. ad nostram. de appellationibus. Francus, & Geminianus in dicto §. confirmatos. Quintilianus Mandosius in regulis Cancellariae, regul. 23. quaestione 3. & 4. Iulius Clarus lib. 3. §. Testamentum. numero 29.

V. Ex his verò intelligi potest neutram ex his differentiis esse omnino propriam monachorum, neque inter se esse necessariò coniunctas. Primum patet, quia in religione clericorum potest etiam mendicitas reperiri, vt de Societate Iesu diximus, ex declaratione, & approbatione sedis Apostolicae, & in eadem inuenitur altera proprietatis vitae mixtae, quam non omisit Pius V. subiungens, *Tum quia non minus quam ceteri mendicantes in excolenda vinea domini ab eis laborant, fructusque ingentes, & salutarios producunt, ac propterea eisdem priuilegium, indulgentiarum, & gratiarum, quae tribuitur mendicantibus, concessit, vt, fructus, potius, & gaudere merito possint ac debeant.* Quod autem etiam possit religio clericorum non prouteri mendicitatem, neque actionem ex vi sui instituti, in canonicis regularibus manifestum est. Vt ergo illa dux proprietates constituant religionem monachorum, supponendum est genus ipsum cum differentiis, quae ex vi illius proueniunt. Et ita praesens diuisione etiam de religione clericorum dari posset; non enim inconueniens est, praesertim in his rebus moralibus, vt genera non subalternata inter se per easdem differentias diuidi possint, quantum semper prout diuerso generi accommodantur, habeant etiam inter se aliquam diuersitatem, vt de hismet differentiis, seu proprietatibus constabit inferius lib. 2. de singulis religionibus in specie tractando.

VI. Atque eadem ratione constat, paupertatem in communi, & mendicitatem non esse de se, ac necessariò coniunctam cum actione seu vita ista; nihil enim repugnat religionem purè contemplatiuam profiteri paupertatem in communi, imò & mendicitatem; nam ex sola natura rei non est repugnancia; neque iure aliquo est prohibitum; imò aliqui ex Carmelitarum ordine, vt infra lib. 2. c. 10. dicam, contendunt institutum suum esse purè contemplatiuum, licet illa sit vna ex antiquioribus religionibus mendicantibus. Quamquam verius sit religionem illam, quo tempore contemplationem tantum professi essent, non fuisse mendicantem, & ex quo mendicantibus annuerata est, mutasse etiam aliquo modo suum institutum, & finem, & cōtemplationis actionem adiunxisse. Vnde licet de possibili verum sit, illa duo non repugnare simul coniungi, tamen ex consuetudine Ecclesiae, vt supra dicebam, n. 2. religiones mendicantes mixtae sunt, & in vinea Domini laborant, ut dixit Pius V. in Bulla Societatis supra citata, & congruentia supra n. 3. data est, quia religioni solitariae, & separatae, non ita est proportionata mendicitas. Facilius autem posset è conuerso dari religio mixta, & inferius proximis, & non mendicans, vt inter Fratres videntur esse ordo S. Mariae à Mercede, & ordo Sanctissimae Trinitatis, & similes, de quibus infra lib. sequent. nam licet huiusmodi religiones interdum mendicantes non sunt, quia ex vi proprii instituti non coguntur mendicare, aut stabilia bona non habere.

Hinc verò nascitur dubium de sufficientia dictae diuisionis, nam ex dictis sequitur dari in Ecclesia aliquas religiones Fratrum seu monachorum generaliter appellatone, quae nec mendicantes sunt, nec Monachales speciali appellatone. Respondeo verum esse, diuisionem in rigore non esse adequatam; non solum spectando varietatem possibilem religionum, sed etiam praxim, & vsum; data est ergo illa diuisione de praecipuis generibus religionum, & quae in vniuersali Ecclesia magis vigent. Sunt ergo alij ordines Fratrum, qui ex proprio instituto non profitentur paupertatem in communi, & ex hoc capite mendicantes non sunt, neque etiam ad finem contemplationis sunt instituti, sed ad aliquam actionem, & ex hac parte deficiunt à propria, & specifica ratione Monachorum. Et ordinariè & frequentius videntur instituti ad actiones misericordiae corporales, vt sunt captiuorum redemptio, peregrinorum susceptio, &c. quamuis etiam possint ad actiones spirituales institui, & non esse mendicantes, vt dixi.

Alia difficultates ex dicta diuisione oritur, nam sequitur vnam, & eandem religionem non posse successu temporis prius esse monasticam, & postea mendicantem, vel è conuerso, quod videtur falsum. Sequela patet, quia si de ratione religionis mendicantis est, vt ex vi sui instituti non possit habere redditus, ergo non potest eadem religio nunc esse mendicans, & postea non esse, vel è conuerso, quia si mutat institutum, non est eadem religio. Si autem idem institutum retinet, non potest ex vi illius illas veluti contradictorias proprietates diuersis temporibus admittere. Minor autem patet in religionibus S. Augustini, & Carmeli, de quibus infra lib. 2. ostendemus prius fuisse purè monachales, postea transisse in mendicantes. Imò etiam religio Praedicatorum, vt in eorum gestis refertur, in sui initio bona immobilia possedit, ac proinde mendicans non fuit, non multo verò post, viuente S. Dominico, in primo capitulo generali Bononiæ coacto constitutionem fecerunt, de seruanda in communi paupertate, & immobilibus bonis, quae tunc habebant, renuntiarunt.

Vnde alia interrogatio insurgit, cur facta tali constitutione coepit esse religio mendicans, quae non erat, & tamen reuocata illa constitutione prout in alio capitulo generali, de facto reuocata fuit, & priuilegio Sixti IV. confirmata, vt praedicti Auctores referunt; cur, inquam, per priorem professionem ex non mendicante facta sit mendicans, & per posteriorem non desierit esse mendicans? quod est rationem petere illius communis sententiae quae supra n. 4. posuimus, ad religionem mendicantem sufficere, habuisse ex constitutione illam paupertatem, quamuis iam non habeat.

Ad priorem partem respondeo, in his rebus moralibus, vt continuè durare censentur, non esse querendam tantam vnitatem & immutabilitatē, quanta in naturalibus rebus inuenitur. Vna enim, & eadem Ecclesia (vt Patres loquuntur) censetur fuisse à principio mundi vsque nunc, quamuis in modo vniōis, & gubernationis magnam diuersis temporibus adnuerit varietatem: ergo similiter esse poterit vna & eadem religio, quamuis illas mutationes successu temporum accipiat. Ratio verò est, quia in his rebus ad vnitatem potissimè consideratur continua successio personarum aliquo vinculo substantiali, pro ratione talis status inter se vnitatum, in ordine ad hunc finem, vt in Ecclesia est vniō veræ fidei in ordine ad eandem beatitudinem acquirendam, & in vnaquaq; religione est vniō per talia vota, tali modo, seu secundum talem regulam, vel constitutionis emissam in ordine ad talem finem. Quod ergo in vna vel altera constitutione fiat ali-

VII.

Obiectio, n. n. videri adaequatam diuisionem praesentis capituli.

VIII.

IX.

X.

qua mutatio etiam in materia paupertatis non tollit identitatem religionis, sed mutatio illa accidentaliter censetur. Recte autem inde colligitur, diuisionem illam religionis in mendicantem, & non mendicantem, non esse per differentias quasi substantiales in tali genere; nam possunt eidem religioni pro diuersis temporibus & statibus conuenire; adiunctis autem alijs circumstantijs faciunt diuersitatem in religionibus, maxime secundum praesentem Ecclesiae usum.

XI.

Ad alteram partem respondetur religioni Praedicatorum, v.g. priusquam profiteretur paupertatem in communi, nihil aliud defuisse ad rationem religionis mendicantis; & ideo addita per constitutiones illa proprietate, propriè, ac perfectè cœpit esse vna ex mendicantibus. Cur autem postquam illam constitutionem mutauit, non desit esse mendicantis, ratio reddi solet, quia priuilegium auferens vnum non aufert aliud necessariò, iuxta leg. *si domus ff. de seruitutibus vrbanoz prædiorum*, & cap. *ex tuarum ff. de autoritate & usu pallij*, & cap. *pastoralis* de priuilegijs. ita respondet Lopus allegat. 4. Est tamè difficilis responsio, quia religionem aliquam esse vel non esse mendicantem, non consistit in priuilegijs, sed in substantia, vt sic dicam, vel professione, ac legib. talis religionis; priuilegia enim, quæ dantur mendicantibus, non faciunt illas mendicantes, sed supponunt; ergo si aufertur intrinseca cōditio, necessaria ad religionem mendicantem, etiam si alia priuilegia non auferantur, non erit mendicans, vel certè solo nomine, & priuilegiolorum consortio talis poterit appellari; vel dicemus fieri quandam ampliationem (vt ita dicam) illius vocis, scilicet, vt religio, quæ semel fuit mendicans, talis semper appellatur in ordine ad usum priuilegiolorum, etiam si nō talis sit, ita vt mendicans nominetur, quæ est, vel fuit mendicans, quod tamen non videtur satisfacere; nam hoc nihil aliud videtur esse, quam concedere de facto talem religionem non esse mendicantem secundum praesentem statum.

XII.

Et ideo addendum videtur, semper talem religionem existimari secundum suam primariam institutionem, nam aliud solum est permillum, per modum cuiusdam dispensationis, non propter relaxationem religionis, nec mutationem in statum minus perfectum, sed quia propter iniquitatem, vel incommoditatem temporum id iudicatum est expedire hoc tempore ad maiorem perfectionem in tali instituto conseruandam. Vnde quamuis ex dispensatione hoc liceat, numquam est alienum, sed potius magis consentaneum tali instituto paupertatem in communi seruare, vbi commodè fieri possit, & similiter est consonum tali statui mendicantem exercere quoties oportuerit, & hoc satis est, vt secundum praesentem statum talis religio verè, ac propriè mendicans sit.

XIII.
Subdiuisio
religionis
mendican-
tis.

Atq; ex his expeditur aliud dubium, quamnam sc. religiones sub mendicantibus comprehendantur, & consequenter quot illæ sint, vnde etiam constabit quot sint religiones Monachales. Possumus autem in communi distinguere religionem mendicantem in eam quæ nullum dominium bonorum, tam immobilium quàm mobilium, vel se mouentium, vel in communi, vel in particulari admittit; & eam, quæ licet bona immobilia, vel redditus non admittat, bona tamen mobilia, in communi habere potest. Priorem paupertatis, seu mendicantis gradum profitetur sacra Minorum religio; quæ quoad conditionem hanc potest dici primatum habere inter mendicantes, quia maximam & arctissimam paupertatem quoad bonorum dominium profitetur, iuxta cap. *Exist. de verbor. signific. in 6.* & Clement. *Exist. eod. tit.* Aliæ verò religiones mendicantes profitentur alium gradum paupertatis,

tis, & inde quoad usum eius aliæ differentiae oriuntur, quæ in superioribus tom. præced. tractando de paupertate tactæ sunt, & inferius tract. 10. dicendo de Societate aliquid addemus. In particulari vero, quatuor numerantur principales, seu antiquiores ordines mendicantes, Praedicatorum, Minorum, Eremitarum D. August. & Carmelitarum, cap. *vnico. §. Sanè de religiosis domibus in 6.* & in constitutionibus Pij V. statim citandis, de quibus lib. 2. in particulari dicturi sumus. Postea verò alij additi sunt monachorum mendicantium, scil. ordo eorum qui *Serviti* dicuntur, seu serui S. Mariæ, & ordo Minimorum S. Francisci à Paula, & ordo S. Hieronymi Iesuatorum. Hos enim omnes mendicantes esse Pius V. declarauit sua constitutione 35. *Romanus Pontifex*, vbi solum dicit, se velle ordinem seruorum Beatæ Mariæ quatuor mendicantibus annumerari, & in constitutione 48. *Apostolica sedes*, & 49. *Romanus Pontifex*, annumerat alios duos ordines. Ex ordinibus autem clericorum postea declarauit Societatem Iesu esse mendicantem, in bulla eiusdem Societatis, *Dum in de fissa*. Potest autem notari differentia in ratione quam reddit; nam de alijs solum dicit dari honestam rationem, cur mendicantibus annumerentur, quia actu mendicant, & quia fruuntur priuilegijs mendicantium. De Societate autem rationem reddit; *Tum quia bona stabilia possidere nequit, sed incertis elemosinis, fideliumq; largitionibus, & substantijs viuunt: tum quia non minus quàm ceteri mendicantes excolenda vinea Domini assidue laborant, & uictusq; ingenui & saluifices producunt, ac propterea eisdem priuilegijs indultis, &c.*

Vnde quod dubitari solet, an minores ordines XII. mendicantes tam verè ac propriè mendicantes sint, dicendum sicut antiquiores, in Societate nullam quaestionem proprie habere; nam vt infra tract. seq. videbimus, non solum mendicantibus, sed etiam ex prima regula Pontifici Paulo III. in principio praesentata, & ab eodem approbata, hoc genus paupertatis profertur, & solenni voto promittit, & quod in ea singulare est, alio speciali voto confirmat, quod sui professores faciunt numquam consentiendo quantum in ipsis est, vt hæc paupertas minuat. Quocirca Societas non tunc cœpit esse mendicans, quando à Pio V. fauorem illum accepit, sed cum primum in suo instituto approbata fuit. Vt enim religio aliqua sit mendicans, in sua substantia (vt sic dicam) solum requiritur, vt in eius instituto approbato paupertas, & mendicantia includatur, vt in Societate inuenitur: subsequens verò approbatio, quæ in specie fit, magis est quadam solennis & expressa declaratio illius proprietatis, & quasi specifice differentie talis religionis. Vnde quoad suum esse non ideo Societas est vna ex mendicantibus religionibus, quia Pius V. ita declarauit, sed quia ipsa talis erat, ideo Pius V. talem esse declarauit, simulq; dignam esse, vt omnia mendicantium priuilegia ei concederentur, quod magna ex parte factum iam erat, & ipse completit.

De alijs verò nouis ordinibus fratrum mendicantium plenum iudicium facere non possum, quia de earum institutis, de modo profectendi paupertatem mihi non satis constat. Et ad veram religionem mendicantem, non satis est actu mendicare, sed etiam nisi ex vi instituti à Sede Apostolica approbati, talis mendicans paupertas obseruetur, vel saltem obseruanda sit. conclusio aliquo dispensationis genere, vt diximus à n. 11. De illis autem religionibus, solum dicitur in prædictis bullis, quod mendicant, an verò hoc sit ex vi instituti, vel saltem ita sit consuetudine approbata, & confirmata præscriptum, quæ pro regula habeatur, ibi non dicitur. Neq; etiam ad veram religionem mendicantem in rigore sufficit gaudere omnibus priuilegijs mendicantium, sicut non sufficit

ficit ad veritatem religionis gaudere privilegijs religionis, nisi res ipsa & substantia supponatur. Quia verò Pius V. in dictis bullis, non tantum dat privilegia & nomen, sed etiam addit *ipsos* (vide licet ordines) vere mendicantes esse, & sub mendicantium ordinibus esse, & comprehendis debere. Ideo credendum est eos, vel ex vi suarum institutionum habuisse hanc paupertatem, vel certe ex tunc approbato, & confirmato fuisse ad illam mendicitatem promittendam.

XVI. Reliqui ergo ordines, extra prædictos, mendicantes non sunt, inter eos verò, ut dixi, quidam sunt proprii monachi, secundum specialem appellationem. Alij verò, nec mendicantes sunt, nec proprii monachi, sed actiui, vel Crucigeri possunt appellari. Monachorum subinde varij sunt ordines, seu religiones, ex quibus antiquior est D. Basilij, sub qua omnes monachos comprehendimus: in occidente verò primum locum tenet religio S. Benedicti. Nam licet fortasse prius D. Augustin. religionem Monachorum instituerit, illa tamen nunc saltem in monachi statu non subsistit, & ideo illam præmittimus, & sub mendicantium Augustiniana familia eam collocamus. Nonnullæ verò religiones monachales, quæ sub regula Augustini militant, ut Præmonstratensis, & S. Hieronymi in Hispania, recentiores sunt, ut infra videbimus, quam religio S. Benedicti, imò, & quam alia plures religiones Monachorum, quæ ex eiusdem Benedicti instituto exortæ sunt, præsertim Chamauldensis, Cisterciensis, & Cluniacensis, de quibus in sequenti libro dicemus. Præter hos verò existat in Ecclesia insignis ordo monachorum Carthusiensium, qui antiquorum Anachoretarum vitam & rigorem imitatur, non tamen sub aliqua ex antiquis regulis, sed sub proprio viuendi modo ab eius fundatore inuento, de quo pauca etiam in sequenti lib. cap. 4. attingam. Similiter etiam aliorum ordinum fratrum, qui nec mendicantes, nec tantum monachi sunt, variae sunt religiones, quæ minus vniuersales, minusque propagatæ in Ecclesia inveniuntur. Inter eos verò duæ sunt in nostra Hispania celeberrimæ, scilicet religio Sanctissimæ Trinitatis, & religio S. Mariæ à Mercede, de quibus etiam in particulari dicemus.

CAP V T IX.

Quot sunt ordines clericorum regularium.

I. PRIMUM diuidere possumus statum Clericorum regularium in eum, qui simpliciter religiosus est, vel tantum secundum quid. Non desunt enim, qui existimant, clericos illos, qui in principio Ecclesiæ etiam usque ad tempora Augustini vitam communem agebant cum Episcopis in Ecclesijs cathedralibus, solam paupertatem obseruasse: alia tamen vota non omisit, & ideo non simpliciter, sed secundum quid religiosus fuisse, nam D. August. in duobus sermonibus de vita communi Clericorum, & Concil. Aquiligranense sub Ludouico, cap. 112. & 113. ubi iidem sermones referuntur, tantum hanc conditionem vitæ communis quoad paupertatem Clericis cum August. in monasterio viuentibus seruandam proponit. Deinde nihil aliud à suis clericis Augustinus exigit, nisi quod imitentur vitam, quam fideles, Apostolorum tempore, obseruabant, ut Act. 4. & 5. refertur. Constat autem non omnes, qui in communi tunc vivebant, fuisse religiosos, nam etiam coniugati, vel omnes, vel plures, vitam illam communem profitebantur, ut ex generali narratione, & ex speciali factis Ananias & Saphiræ colligimus.

II. Veruntamen licet non repugnet hoc genus vitæ

in congregatione tam laicorum, quam clericorum *Oppositum ostenditur.* seruari, tamen quod aliquando fuerit, & præsertim sub Augustini institutione, nec constat, nec verimile est. Quod patet ex doctrina D. Tho. & iuribus cap. 7. adductis, & ex cap. præter. 32. dist. ubi clerici communiter viuentes religiosi clerici appellantur, & cap. præter. 20. q. 3. in fine ibi. *Non putamus Canonicos religiosos* (id est, regulares ut Gloss. exponit) à Sanctiorum mon. a. horum vita, & consortio siuinctos: id est, alienos à vero religionis statu. Præterea, quia licet in dictis sermonibus Augustinus solam paupertatem commendat, & proprietatem reprehendat, non tamen alia vota excludit. Quin potius eorum integram obseruantiam supponere videtur, & quia in paupertate grauis lapsus contigerat, pro ea pugnat: ibi enim non tradit regulam aut institutionem integram, sed concionatur, & solam materiam paupertatis commendandam, & proprietatem propulsandam, veluti in argumentum illorum sermonum assumpsit. In eisdem tamen domum suam *Monasterium clericorum* vocat, eosque suæ regulæ obseruandæ obligatos fuisse supponit. Quare verimile non est, eos clericos non multo magis continentiam ex voto obseruasse, quam ipse Augustinus tanta circumspectione seruauit, ut nec fororem secum habere permitteret, dicebat enim: *Quæ enim est forore mea sum, forores meæ non sunt*, ut Palsidonium ca. 26. in eius vita refert, vnde in cap. 11. ait in monasterio Augustini seruos Dei seruasse *propositum continentiam, paupertatem, & castitatem*. Ex quibus Beatus Augustinus ab alijs Ecclesijs rogatus, decem venerabiles viros continentes, & doctissimos dedit. Vnde etiam constat, illius obedientiæ specialiter subiectos fuisse, quod etiam supposita communi, & continentia vita in eadem congregatione, per se euident est, quia sine obedientia subsistere non possit. Et ob hanc rationem existimo hoc genus vitæ semiregularis (ut sic dicam) non posse habere locum in congregatione clericorum, si paupertatem obseruet, nam multo magis in eis postulat castitas, vel eo ipso quod clerici sunt, obedientia verò saltem ex eo quod in congregatione, seu in communitate viuere supponuntur, vnde facilius posset cogitari hic imperfectus status ex defectu paupertatis, si congregatio aliqua clericorum castitatem, & obedientiam seruaret, proprium verò non omnino abiiceret, nullam tamen nobis constat huiusmodi esse, vel aliquando fuisse.

Ex alio verò capite contingere potest, ut congregatio aliqua clericorum regulariter viuentium *Duplex alia propria religio non sit, scilicet ex defectu votorum, & per modum clericorum* quia nimirum, vel non emittuntur, sed solum ex quadam societate, vel conuentione humana, aut statuta ab ea prouenientibus seruauerit ea, quæ à religiosis ex voto seruari solent; vel si sunt vota, non includunt obligationem ad permanendum in tali statu, sed supponunt potius libertatem relinquendi illum, solumque obligant sub conditione, quandiu ibi perseverare libuerit. Prioris modi dicuntur esse nonnullæ congregationes in Italia, præsertim Romæ, quæ religiosos habent viuendi modos, & perfectos atque illustres viros ex se producant, ad presentem autem tractatum non spectant, quia propriæ religiones non sunt.

Posterioris modi censetur esse congregatio sancti Georgij in Alga, quæ initium Venetijs habuit, & ab Eugenio IV. instituta dicitur, sed ab eo potius illustrata fuit, iam enim à Gregorio XII. fuerat confirmatus ille viuendi modus, quem Laurentius Iustinianus eo iam tempore vita, & doctrina multum commendauerat. Pius autem V. suo motu proprio 75. *Lubrum vitæ* huiusmodi congregationibus, & nominatum huic Sancti Georgij præcepit, aut solennia vota sub aliqua regula approbata

emit-

emittere, aut talem viuendi modum dimittere. Adhuc tamen extat in Lusitania congregatio religiosa sub appellatione S. Ioannis Euangelistae, quae eundem vitae modum absque votis solennibus retinet. Huiusmodi autem clerici in rigore regulares non sunt, & ita in ipsis bullis Pontificalibus, in quibus varia priuilegia eis conceduntur, *Canonici saculares* appellantur. Magis autem ad religionem accedunt, quam qui nulla vota emittunt; nam quandiu in tali congregatione perseverant, suntque membra eius, obedientiam, paupertatem, &c. ex voto seruare tenentur. Vnde pro tunc, quoad eorum obligationes de illis iudicandum est, eadem proportionem, quae de ceteris religiosis. An vero hic modus libertatis in huiusmodi communitatibus, seu congregationibus expedit, ad nos iudicare non pertinet, certum tamen est, id ex se malum non esse, esto non sit maximè perfectum ex parte personarum, se offerentium Deo, (negare enim non possumus, quin vinculum perpetuum saltem ex parte vouentis perfectius sit, tum ad constituendum statum, tum ad consecrandam personam Deo.) Nihilominus ille etiam modus viuendi & vouendi, non solum honestus est, sed etiam ad perfectionem assequendam potest esse valde utilis, & sua peculiaria commoda liberis seruandis, sed etiam in modis viuendi religiosis, qui ad perfectionem iuuant; non est enim minor, sed multo maior varietas in hominum ingenijs, sed propensionibus, & ad suauitatem diuinæ prouidentiae pertinet omnes congruenter vocare, quos vult ad perfectionem aliquo modo perducere.

V.
a. *Diuisio in
Canonicos
regulares, &
Presbyteros
simplices.*

Præterea clericorum religio vera ac propria, tribusq; substantialibus votis de se perpetua firmata, diuidi potest in religionem Canonicorum, & Presbyterorum simplicium, ut sic dicam. Hæc diuisio constat ex vfu Ecclesiæ. Est enim celebris, & antiquissima religio Canonicorum regularium, de qua an sit vna vel multiplex, postea videbimus: certum est autem esse religionem clericorum & Presbyterorum, tamen dum specialiter Canonici appellantur, aliquo modo dignitatis, vel excellentiæ nomen participare videntur, & in eo distingui à clericis regularibus, qui Canonici regulares nec sunt, nec appellantur. Nam quod sint plures huiusmodi constat sufficienter exemplo Societatis Iesu, quæ est religio clericorum & presbyterorum, ut loquuntur Pontifices, & Concilium Trident. infra; ostendimus in tract. sequenti; & tamen Canonici regulares dici non possunt; talis enim appellatio neq; in iure, neq; in vfu habet fundamentum, & ideo credendum est, neq; in re ipsa, vel in conditionibus talis religionis illud habere. Idemq; est de alijs (quas infra commemorabimus) religionibus clericorum, quos nunc simplices appellamus, ut à Canonici regularibus eos distinguamus.

VI.
Quid nomi-
ne Canonici
veniat.

Non est autem facile diuersitatem hanc declarare; nam si primam originem & vsum huius vocis *Canonicus* spectemus, nihil aliud in principio significasse videtur, quam clericorum sub regula viuentem & communem vitam, Apostolorum more, cum alijs in Ecclesiastico collegio obseruantem, ut notauit Couarr. in Clement. *Si furiosus* p. 1. in principio, & Nauar. Comment. 3. de regul. num. 2. & 3. Nam *canon* Græcè *regulam* significat, vnde Canonici dicti sunt clerici regularem vitam sequens. Cum enim in principio Ecclesiæ, vel omnes fideles, vel saltem omnes clerici communem vitam profiterentur, successu temporis multi etiam clerico-

rum relicta vita communi ceperunt priuatiuiuere, & proprium habere, qui autem priorem statum retinuerunt, ut à communi clericorum turba distinguerentur, Canonici dicti sunt. Ac verisimile est illos fuisse ab Episcopis proximè apud ferretos, & ad principalia ministeria, & consilia Ecclesiastica fuisse assumptos, ac subinde in communibus clericorum confensibus digniora loca habuisse. Postea verò ipsi etiam Canonici vitam illam communem relinquere ceperunt, & proprias canonicas, & præbendas inter se diuidere, *Canonici* nihilominus retento nomine, & ideo illi Canonici, qui in religiosa, & communi vita permanserunt, canonici regulares dicti sunt, non propter ambitionem, vel ignorantiam, ut calumniatus est Ludouicus Vives, sed propter necessitatem determinandi ambiguitatem vocis *Canonici*, in qua non vnde imposita sit, sed ad quid tandem significandum sit translata, oportet expendere; iam enim absolute sumpta non significat regularem, aut religiosum, sed quemcumq; habentem canonicatum seu canonicam. Est autem *canonica* spirituale ius, ratione cuius aliquis habet itallum in choro alicuius Ecclesiæ, & locum in Capitulo, ut colligitur ex cap. *dist. de prabendis*, & notant Innocentius & Doctores in cap. *Cum M. de constitutionibus*. Ut ergo determinetur significatio ad Canonicos vitam religiosam retinentes, meritò cum additione appellantur regulares.

Hinc autem intelligitur Canonicum etiam regularem sit, officium & spirituale ius Canonici retinere, hoc enim cum substantiali statu religionis non repugnat. Distinguitur ergo à clerico regulari, quia qui simplex clericus regularis est, canonicam non habet, etiam si religionem habeat. Sicut enim inter seculares dantur clerici, qui non sunt Canonici, ita inter regulares possunt Canonici distingui à simplicibus clericis religiosis. Dices, esto hoc locum habeat in Canonici collatis cum clericis regularibus, non tamen cum regularibus, nam hi ex vi professionis suæ habent statum in choro, & votum in Capitulo, si alia conditiones ætatis, antiquitatis, & similes concurrant, & eodem titulo habent ius ad congruam portionem, seu sustentationem ex bonis monasterij, seu Ecclesiæ; ergo eo ipso habent canonicam, quatenus in tali statu esse potest, quid enim aliud esse potest canonia in statu regulari.

Respondeo in primis obiectionem hanc nullum habere locum respectu clericorum regularium societatis Iesu; nam illi nec statum in choro habent, quia illud munus chori ex vi sui instituti non profitentur, neque etiam habent propriè locum in Capitulo, quia ordinariè non per Capitulum, sed per Prælatos suos gubernantur, nec electiones Prælatorum habent præter vnus Generalis, nec conuentualia Capitula celebrant, nec in communibus sessionibus certa habent antiquitatis, vel honoris loca, vnde nec vestigium, neque vmbra canonicatus, seu canoniæ participant. Quod etiam alio modo ex fine vtriusque instituti declarari potest: nam Canonici regulares ad diuinum cultum in diuinis mysterijs & officijs præcipuè destinantur, & hæc creditur fuisse prima eorum institutio, ut supra diximus, ideoque eorum instituto optimè congruit, ut & statum habeant in choro, & vocem in Capitulo, per quod solet eorum Ecclesiæ, vel monasterij gubernari. Religiosi autem Societatis ad Ecclesiastica ministeria, in ordine ad salutem animarum destinantur, & ideo licet per se & ex vi instituti clerici sint, non tamen ad munus Canonicorum per se ordinantur, ideoque nec itallum in choro habent, nec Canonici regulares dicuntur, sed tantum clerici.

Alij

IX. Alij verò religiosi clerici, qui vitæ tantum contemplatiuæ vacant, & ad sacra ministeria diuini cultus primario instituantur, fortasse possunt nomine Canonicorum regularium comprehendere, propter obiectiorem faciendam, nam regulariter omnes habent, & certas sedes in choro iuxta suum graduum & dignitatem, & vocem in suo Capitulo. Vnde in iure clericis regulares, dici solent Canonici regulares, & de conuerso, vt colligitur ex cap. vnico 15. quæst. 2. addita expositione Gratiani ibidem in §. hoc autem. nam vbi in textu dicitur, *ne quis sacerdos vel clericus, more secularium iudicum pro impensis patrocini muneribus accipere*, ipse exponit intelligendum esse de clericis, qui canonicam vitam professi regulariter se victuros proposuerunt. Idem colligitur ex cap. decimas 16. quæst. 1. ibi. *A monacho siue clerico communiter viuente nulla ratio sit, vt miles, aut Episcopi, aut persona quælibet decimas de laboribus, seu nutrimentis suis propriis extorqueat debeant.* Vbi clerici communiter viuentes dicuntur Canonici regulares, non enim constat tempore Paschalis II. cuius fuit illud decretum, id est, anno 1100. alium clericorum ordinem fuisse, vnde in capitulo in omnibus de consecrat. distinct. 5. Canonici clerici dicuntur, id est, regulares clerici, (ita enim legendum & exponendum existimo) quibus iniungitur, vt *canonici*, id est, regulariter viuant, in quibus locis sermo est de clericis communiter, & religiosè viuentibus, & ad seruitium alicuius Ecclesiæ deputatis; omnes ergo illi sine inconuenienti possunt nomine Canonicorum regularium comprehendere.

X. Quia verò, vt infra videbimus, præter Societatem sunt nunc in Ecclesia aliquæ religiones clericorum, quæ hoc nomen *Canonicorum regularium* non usurpant, possumus differentiam aliquam inter has religiones assignare. Canonici enim regulares dicuntur illi tantum, qui alicui Ecclesiæ cathedrali, vel collegiatae deputati sunt. Alij verò, quorum Ecclesia non habet hanc dignitatem, sed est aut Parochialis, aut omnino simplex, non sunt propriè Canonici regulares, sed simpliciter clerici religiosi. Sicut enim in Ecclesijs secularibus est illa distinctio iuxta varios gradus dignitatis, ita in regularibus inuenitur. Ecclesia enim cathedralis dicitur, quæ sedem habet Episcopalem; constat autem plures huiusmodi Ecclesias canonicos regulares habere, etiam nostris temporibus. Collegialis autem Ecclesia dicitur, quæ dignitatem Ecclesiæ cathedralis aliquo modo participat, cuius Superior verè Prælatus est participans iurisdictionem Episcopalem, cuiusmodi sunt etiam multæ Ecclesiæ regulares. Canonicatus autem propriè solum inueniuntur in Ecclesijs cathedralibus vel collegiatis, vt constat ex vsu, & modo loquendi tam iuris, quam vulgari, ergo conuenienter dicimus omnes illos, & solos regulares clericos, qui huiusmodi Ecclesijs deputantur, dici Canonicos regulares.

XI. Obijcies, omnes Ecclesias regulares esse collegiatas, ac proinde potius hinc sequi, omnes clericos regulares ministerio Ecclesiæ deputatos esse etiam Canonicos regulares. Antecedens patet ex Panormitano in cap. nobis de iure patronat. num. 5. & infirmatur in cap. ne pro. de electione. & in cap. 1. de statu monach. quæ ipse refert, & idem sumitur ex his quæ tractant Innocent. in cap. postulat. de iure patronat. & Felin. in cap. acc. dentes. de præscriptionibus. Respondetur, aliter sumi nomen *Ecclesiæ collegiatae* ab his Authoribus, quam in præfenti sumatur. Ibi etiam Ecclesiam collegiatam vocant omnem illam, quæ instituta est, vt in ea sit clericorum, vel etiam monachorum collegium, seu conuentus, à quo gubernetur, vel seruiatur, & vocatur etiam

conuentualis (quamuis hæc vox ex vsu monachis accommodata sit) atque hoc modo omnis Ecclesia cathedralis est collegialis, licet non conuertatur, & sic etiam dantur Ecclesiæ collegiales secularium clericorum in quibus nec canonicatus, nec dignitates, sed inferiora beneficia esse censentur. Alio verò modo vocatur *collegialis Ecclesia*, quasi per antonomasiam, illa quæ licet cathedralis non sit, habet specialem dignitatem & honorem, in quo superat inferiores Ecclesias etiam conuentuales, & de his videtur loqui Glossa, in cap. statutum. de rescriptis, verb. *Ca. hedralem* vbi has vocat Ecclesias collegias honorabiles. Videtur autem earum dignitas per hoc rectè explicari, quod aliquam iurisdictionem habent Superioris rationis, & Abbas, vel Prior, aut quocunque alio nomine vocetur earum caput, dignitatem habet, & iurisdictionem, quasi Episcopalem. Hocigitur modo non omnis Ecclesia regularis est propriè collegialis, & ideo necesse non est, vt omnes regulares clerici sint Canonici regulares. Potuit etiam hoc nomen sumi ex origine, & ideo non accommodari illis clericis regularibus, qui eandem originem non habent, vt in sequenti puncto explicabimus.

XII. Possunt ergo vltius Canonici regulares distinguui in Canonicos Ecclesiarum cathedralium, & non cathedralium; hos enim duos ordines illorum reperiri, & vsu ipso, & iure, ac historijs constat, nam in Hispania habemus Ecclesias Cæsaraugustanam, Tarraconensem, & Pampilonensem, & Oesomensem; quarum Canonici sunt regulares, & extra Hispaniam per totum orbem sunt plures huiusmodi Ecclesiæ, vt latè refert Trullus lib. 1. ordinis canonicorum cap. 30. vbi latè ostendit huiusmodi Canonicos cathedralium Ecclesiarum esse verè religiosos, & eiusdem ordinis cum alijs Canonicis regularibus, qui in monasterijs, seu Ecclesijs collegiatis degunt, quia eandem professionem sub eadem Augustini regula faciunt, & eundem substantialem habitum religionis portant, solumque in accidentalibus, maiorique aut minori obseruantia differunt. Imò si originem & antiquitatem spectemus, præcipue videtur incepisse ille ordo in Ecclesijs cathedralibus, & ibi *Canonicorum* nomen accepisse, quod ad omnes postea deriuatum est, etiam si extra Ecclesiam cathedralem in priuata Ecclesia, vel monasterio proficiantur.

XIII. Reliqui ergo clericos regulares, qui illud institutum non profitentur, sed propriam & peculiarem habent institutionem, quæ per se non postulat, vel cathedralem Ecclesiam, vel aliquam aliam specialem dignitatem habentem, in rigore non comprehenduntur sub illo nomine, neque habent, vnde illud participant, vt satis declaratum est. Potestque hoc deferuire ad intelligenda iura, quæ de Canonicis regularibus loquuntur, nam ex vi verborum, & in rigore, non pertinet ad alios clericos regulares, nisi disponant de re, quæ solum fundatur in religioso statu clericali, quatenus talis est, vel contineant fauorem religionis, vt sic. Si autem contineant licentiam vitæ laxioris, non sunt extendenda nec applicanda ad omnes clericos regulares, nisi quatenus vniuscuiusque instituto accommodata fuerint.

XIV. Tandem potest clericorum religio diuidi in mendicantem, & non mendicantem. Item in purè contemplatiuam, & mixtam ex contemplatiua & actiua. Societas enim, quæ sub hoc genere continetur, mendicans est, & mixta: alia verò religiones clericorum non profitentur mendicitatem, aut proximorum ministerijs ex instituto vacant, vt ex his, quæ in particulari tract. seq. lib. 1. cap. 5. dicemus, constabit.

CAPVT X.

Virum religiones Monialium à religionibus virorum; vel etiam inter se distincta sint?

I.
Propositio
tractando in
in reliquo
libro.

Ultima generalis diuisio religionum esse potest, in religionem virorum & feminarum; vtramque enim possessionem in Ecclesia esse constat, & habere inter se distinctionem aliquam. Quoniam ergo de religionibus virorum in communi satis distinximus, de Monialibus nonnulla dicere necesse est. Et quoniam ferè omnia, quæ ad statum religionis pertinent, in eis cum proportionem locum habent, & in particulari religiones feminarum tamquam accessorium quid ad religiones virorum reducuntur, ideo usque ad finem libri percurreremus breuiter omnia, quæ ad statum religionum pertinent, illa monialibus accomodando, & proportionem, quam seruent ad virorum religiones explicando, simulque totam illarum varietatem, & distinctionem insinuabimus, ita vt nihil amplius de illis dicere necesse sit.

II.
Feminas
Deo conse-
cratas, &
inuitim ha-
bitantes
olim fuisse
ostenditur.

Primò igitur certum est à principio nascentis Ecclesiæ fuisse consuetudinem consecrandi Deo feminas, tam virgines, quam viduas per votum continentie, vt latè in superiori tomo ostendimus, tractando de voto castitatis. Deinde certum est, antiquissimum esse morem congregandi in separatis domibus, seu monasterijs feminas Deo consecratas, & viam perfectionis sectantes. De temporibus enim Apostolorum fertur Iphigeniam ab Apostolo Matthæo ad Deum conuersam, & sacro velamine consecratam monasterium Virginum habuisse, sed est res incerta authoritatis, sicut liber Abdiæ de Apostolicis institutis, vnde sumpta est. Probabilior est historia, quam de B. Virgine Martha refert Ecclesia, quod Malsia in loco à viris remotissimo cum aliquot honestissimis feminis in perpetua virginitate, summa cum laude usque ad mortem vixerit. Philo etiam in lib. de vita contemplatiua, non solum viros, sed etiam feminas indicat fuisse vitam illam contemplatiuam sequutas, quam per totum illum librum describit. Post illa verò tempora legimus Sanctum Pachomium virginum monasterium, iuxta suum habuisse & gubernasse, à foreore eius erectum, vt refert Baronius ex antiquis historijs, & ex regulis eiusdem Pachomij colligitur, & Chrysostom. hom. 8. in Matthæum cum de Monachis Egypti sermonem habuisset, subdit, *Atque hæc non in viris solum, verum etiam in feminis splendete conspicias, & infra. Communis enim illis, ac viris aduersus diabolum pugna est contra huius mundi potestates, nec vnam tenetudo sexum huiusmodi progressibus impares facit, non enim natura corporis, sed voluntate animi exercentur ista prælia, propterea sepe in huiusmodi acie fortius viri femina decertant, ac trophæum insignibus clarauerunt. Non ita variis astrotum choris, ælum resurgit, vt Aegypti eremus innumeris monachorum, ac virginum distinguitur atque illustratur habitaculo. Similia commemorat D. Hieronym. epistol. 48. ad Sabinianum, dicens: *Moris est in Aegypti & Syria monasteriis, vt tam virgo, quam vidua, qua se Deo vouerint, & seculo renuntiantes, omnes diuitias seculi conculcarint, crinem monasteriorum matribus offerant descensum a capite, sed ligato pariter, ac velato. Idemque Hieron. epistola 16. ad Principiam, refert eandem consuetudinem incepisse Romæ tempore Athanasij, vnde Augustinus de moribus Ecclesiæ cap. 31. Hæc est (inquit) etiam vita feminarum Deo sollicitè castèque seruientium, qua habitaculo segregatæ, ac remotæ à viris quam longissime de-**

cel, pia tantum illis charitate iunguntur, &c. & in Hispania, & eodem tempore fuisse iam vsum religionum virginum, constat ex Concilio Elibertino tempore Syluestri celebrato, canone 13. quamuis non constet eo tempore in proprijs & separatis monasterijs vixisse, nam in parentum domibus, saltem illis viuentibus habitare permittabantur, vt eodem Concilio colligitur canon. 27. & ex Conc. Carthaginensi 3. can. 33.

Qualis autem vitæ institutio, & professio, à principio fuerit in huiusmodi feminis Deo dicatis, incertum est, an scilicet fuerit per proprium religionis statum cum omnibus votis, quæ sunt de substantia eius, an verò fuerit per solum votum castitatis, sicut nunc à multis fit. Item, an semper fuerit, perierit hunc statum in proprijs monasterijs, & couentibus, an in priuatis domibus. Eademque incertitudo est de habitu, ac viuendi modo; verum illius tamen est varius fuisse modus illius status, non solum in diuersis temporibus, aut locis, sed etiam in eisdem, sicut nunc sunt in Ecclesia. Nam quod aliquæ essent simplex tantum votum castitatis emittentes, ex 1. ad Timoth. 5. intelligimus, & multi putant huiusmodi fuisse quatuor illas virgines filias Philippi, de quibus Actorum 21. mentio fit; nam eas semper virgines perseuerasse indicat Eusebius h. 4. historiæ, c. 25. vbi de vna specialiter refert ex Polycrate, Spiritus sancti afflatu pie sancteq; vitam instituisse, & Ephesi mortem obiisse, ex quibus verbis colligi potest instituisse vitam integrè ac perfectè religiosam. Quod etiam consecratio illa solennis aliquando fuerit, vt inhabilem redderet personam ad matrimonium in superioribus cap. 2. dictum est, aut ignorari, huius consuetudinis initium, aut certe esse valde antiquum.

Præterea, quoad modum habitationis, ostendimus etiam in eodem cap. 2. num. 7. interdum fuisse in priuata domo, interdum in monasterio, & conuentu communi, & ita vtriusque modi viuendicit mentionem Hieronymus; nam epistola 22. de virginibus loqui videtur, quæ in proprijs domibus habitabant; in epist. autem 27. refert monasteria sororum, seu monialium à S. Paula adiecta. Indicat verò non fuisse monasteria omnino clausa, Nam in die (inquit) dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cuius habitaculo letere, & vnumquodque agnum matrem propriam sequebatur. Augustinus verò lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 31. etiam exactam clausuram seruata esse indicat, dicens; *Ad quam ueniam nullus accessus est, neque ipsorum, quamuis grauissimum & prebatiſsimorum senum nisi usque ad vestibulum introire præbendi quibus indigent gratia. Et saltem has feminas quæ in Monasterio includebantur, integrè ac rigorosè statum religiosum habuisse, non solum castitatem, sed etiam paupertatem, & obedientiam vouendo, ex eisdem Patribus manifestum est, & Innocent. II. in Concilio Romano tandem statuit, vt Sanctimoniales, non nisi in Cenobijs, seu communibus monasterijs uiuant, vt habetur in cap. perniciosa. 18. q. 2. Olim enim quando Ecclesiæ non concedeatur tanta pax, & securitas propter persecutiones, aut tyrannidem Principum inideliū, non poterant commodè tot monasteria feminarum edificari. Cum primum verò facultas, & occasio data est, hic mos tamquam longè arctior ad virginitatem seruandam, ita præualuit, vt solum ille recitatus sit, & per Pontifices, & Concilia approbatus, vt patet cap. definitum, & cap. in nullo. cap. monasteria. cap. in decima 18. q. 2. & alijs, de religiosis domibus, & de statu monachorum usque ad Concilium Trident. sess. 25.*

Ex his ergo satis constat in generali, origo, & necessitas huius status quoad feminas, vt autem iustitiam de illius varietate, & de peculiaribus conditionibus

bus monialium dicamus, aduertendum est monasteria monialium ordinari, & ferè ab initio fuisse annexa, & subordinata monasterijs monachorum, vt indicat exemplum supra allatum de monasterio virginum sancti Pachomij, & significat Augustinus supra, dicens de monialibus, *Lausicio corpus exercant atque sustentant, videsque ipse as fratribus tradunt, ab inuicem, quod victui opus est, resistentes*, & in Concilio Hispalensi II. cap. 11. statutum est, *vt monasteria virginum monachorum administratione ac presidio gubernentur*. habetur in cap. in decima 18. quæst. 2. & notauit Panormit. p. 1. consiliorum consil. 8. Ex illo tamen capite constat illam gubernationem ita fuisse monachis commissam, vt præcipue, & maxime ab Episcopo penderet; nam is monachus, qui ab Abbate monasterij monialium præponebatur, iudicio sui Episcopi comprobandus erat, vi ibidem dicitur, & ita etiam in monasterijs monialium locum habebat, quod ex Concilio Arelateni refert Gratianus in cap. monasteria, 18. quæst. 2. scilicet, vt monasteria & monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cuius territorio sunt constituta. Nam hoc etiam de monasterijs monialium verum erat; regulariter autem videtur fuisse cum subordinatione, quatenus monialium monasteria erant proximè subiecta monasterijs monachorum, omnia verò tandem erant sub cura, & potestate Episcoporum; tum quia ex generali regula, omnes Ecclesiæ, & loca sacra in vnaquaque diocesi constituta, sunt Episcopo talis diocesis subiecta, nisi probentur exempta; cap. contra morem, d. 100. cap. omnes Basilica 16. q. 7. cap. cum venerabilis, & cap. de exodoctio. de religiosis domibus: tum etiam, quia per multa decreta, ita in specie cautum est 18. q. 2. ferè per totum.

Hinc ergo colligimus primò, quòd sicut accessorium sequitur naturam principalis, ita religiones monialium sequuntur religiones virorum, & iuxta illarum distinctionem suo modo differunt, seu variantur. ideoque non oportet de illis specialem tractationem instituire, nisi quoad eam tantum, quæ, vel ratione sexus eis propria sunt, vel specialiter sunt in iure de illis statuta. Cætera vero, quæ, vel de religiosis in communi, vel de aliqua religione particulari dicuntur, ad religiosas in communi, vel in particulari applicanda sunt. Solum ergo sunt nonnulla obseruanda. Primum est quoad finem religionis, maiorem diuersitatem inueniri in religionibus virorum, quam feminarum.

Nam in primis in fœminis non habet locum distinctio religionis in religionem laicorum & clericorum, quia hoc posterius membrum non habet locum in fœminis, & ideo omnes religiones feminarum imitantur potius religiones laicorum. Vnde etiam est, vt religio mixta, ex contemplatione, & actione spirituali, quæ versatur in ministerijs erga proximos, non habeat locum in religionibus feminarum, quia fœminæ non solum incapaces sunt ordinum, sed etiam docendi munus ad eas per se non pertinet, iuxta doctrinam Apostoli 1. Corinth. 14. Regulariter ergo monialium religiones viram profitentur contemplatiuam, & monasticam, & ita in proprio gradu monachorum, ferè omnes monachæ continentur; nam si quid actionis participant, ordinariè solum est quoad laborem manuum, quæ operatio etiam proprijs monachis viris, & maxime contemplatiuis, communis fuit, estque moraliter necessaria hominibus aliqua exercitatio corporis indigentibus. Aliud verò actionis genus, quod consistit in vfu operum corporalis misericordiæ, non est ita accommodatum religioni feminarum, vt scilicet tamquam proprius finis, & scopus eius assumatur, quia licet hu-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

iusmodi opera commodissimè possint per fœminas exerceri, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 5. *Vidua eligatur in operibus bonis, testimonium habens*. Et infra. *Si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministravit, &c.* licet hoc, inquam, ita sit, tamen quia hæc opera non possunt circa proximos exercere sine exitu extra claustrum, qui regulariter non expedit fœminis religiosis, ideo non est ille finis accommodatus tali religioni, ac propterea licet religiosæ fœminæ inter se debeant hæc operà perfectissimè exercere, non tamen propriè illum habent pro fine religionis suæ, sed est veluti conditio necessariò concomitans omnem religiosam communitatem.

Hoc tamen non obstat quominus in monialium institutis sit varietas cum aliqua proportionem ad religiones virorum. Nam in primis inter proprias monachales, quadam profitentur regulam S. Benedicti, sub proprio eius nomine & accommodato habitu; aliæ Cisterciensi ordini obedientiam præstant sub nomine & insigniis D. Bernardi. Sunt etiam, præsertim in Hispania, nonnulla monasteria Sanctimonialium monachis D. Hieronymi subiecta, & consequenter eorum institutum imitantia. Ordo autem Carthusiensium non habet sorores sibi subiectas, vel quia modus viuendi, & claustrum, ac solitudo illius religionis non patitur curam feminarum, vel quia modus ille viuendi non potest conuenienter fœminis accommodari. Non solum autem monachorum ordines, sed etiam quatuor antiquiores ordines mendicantes, sua habent propria monasteria monialium, quæ nomine mendicantium comprehenduntur, vt in terminis tractat, & definit Lopus allegat. 4. & colligitur ex cap. vnico. §. sane. de statu regular. in 6. vbi quædam monasteria monialium dicuntur esse ordinum non mendicantium; supponitur ergo alia esse mendicantium ordinum. Et idem sentit Gloss. in Clement. vnica de regular. verb. *quolibet*. & ibi Bonifacius n. 56. Cardinalis q. 7. Qui consequenter aiunt, dispositiones iuris circa mendicantes, comprehendere huiusmodi moniales seruata proportionem. Nec refert, quòd in professione vitæ mixtæ ex ministerijs spiritualibus non possint fœminæ viris assimilari, quia satis est, quòd in alijs conditionibus vnaquæque religio monialium illam mendicantem imitetur cui adiungitur, & primò quidem ac præcipue proficendo regulam eius, & obedientiam: deinde habitum eius, & mores, seu constitutiones imitantur, & præcipue paupertatem, à qua mendicantium nomen sumptum est. Præterea dicuntur esse aliqua monasteria monialium subiecta Canonicis regularibus, quas necesse est regulam S. Augustini profiteri, & fortasse peculiari modo imitantur assistentiam in choro, & curam circa obsequium, & ministeria diuina. Sicut etiam nonnulla monasteria monialium inueniuntur sub ordinibus militaribus, & cum insignibus, & habitu earum, quamuis finis ordinis militaris sexui fœmineo omnino repugnare videatur, quia verò omnes religiones militares partim ex clericis vel monachis constant, quoad eam partem possunt moniales illud vitæ genus suo modo participare, idque satis est, vt sub absoluta appellatione talis religionis comprehendatur.

Denique in hoc puncto aduertendum est, plura monasteria monialium esse nunc immediate subiecta Episcopis; postquam enim monachi exempti fuerunt à iurisdictione Episcoporum monasteria monialium quæ permanserunt subiecta monachis, consequenter etiam fuerunt à iurisdictione Episcoporum exempta; multa verò manserunt immediate subiecta Episcopis, vel, quia à principio ita fundata fuerunt, vel quia priuilegio, aut alio

VIII.

Dispositio, cum varietate monialium pro varietate virorum regularium.

Obiectio contra moniales mendicantes remouetur.

Quadam ad canonicos regulares ad religiones militares.

IX.

Moniales etiam Episcopis subiectas debere aliquam regulam approbatam profiteri.

D d iusto

iusto titulo id consequuta sunt. hoc tamen non obstat, quominus talia monasteria regulam aliquam approbatam profiteri debeant. Quod enim statutum est in c. ultimo. de religiosis domibus, & c. unico, eodem titulo in 6. ut nulla religio instituitur, nisi sub regula à Sede Apostolica approbata, etiam in monasterijs monialium omnino seruandum est, & prius statutum fuerat ab Innocentio II. in c. permissum. 18. q. 2. ubi decernit abolendam esse detestabilem consuetudinem quarundam mulierum, quæ licet approbatam regulam non profiteantur, Sanctimonialia appellari volunt. Vnde in cap. indemnitate §. supradicta. de electione in 6. in hoc sensu supponi videtur, moniales, quæ verè tales sunt, id est, veræ religiose, debere viuere sub aliqua de religionibus approbatis. Non est enim necesse, ut sub obedientia Prælatorum regularium viuunt: nam ut dixi, multe sunt ordinarij, & secularibus Prælatibus immediate subiectæ. Necessarium verò est, ut aliquam monachorum regulam profiteantur, quia nulla est regula à Sede Apostolica pro solis monialibus, vel pro illis principaliter approbata; & ideo necesse est, ut secundum aliquam ex approbatis regulis religiosorum profiteantur, siue sint subiectæ ipsis monachis, siue Episcopis. Sicut enim olim monachi erant subiecti Episcopis, non obstante professione suæ regulæ, ita etiam nunc esse possunt monasteria monialium.

X.
Femina collegialis viuentis ab ipsa regula religiosa non sunt.

Quapropter si quispiam velit erigere monasterium monialium, & non sub aliqua regula approbata, necessarium erit, ut Summum Pontificem specialiter approbetur, alioqui esse poterit honesta quedam mulierum congregatio, non tamen vera religio, seu religiosa professio, iuxta dictum cap. v. n. de religiosis domibus in 6. cum notatis ibi per Ioannem Andreæ, & per Panorm. prima parte Consiliorum. consil. 55. Non ergo sufficit tunc approbatio Episcoporum: hæc enim necessaria quidem est, ut monasterium de nouo in diocesi erigatur, iuxta capitulum de monachis. cum sequentibus 18. q. 2. Et olim sufficiebat ad nouum etiam viuendi modum instituendum; nunc autem necesse est, ut modus ipse viuendi, vel sit iuxta aliquam regulam approbatam à sede Apostolica, vel specialiter ab eadem sede approbatus sit.

XI.
Illatum est nomen de origine & antiquitate monialium.

Atque ex his inferuntur duo. Vnum, idem esse iudicium de origine, & antiquitate religionum monialium, tam in generali, quam in particulari, quod de religionibus virorum, proportionem seruata. Nam ut ex dictis in nu. 2. constat, monialium religio simul cum religione virorum exorta est; & cum singulis ferè monachorum authoribus, virginum etiam conuentus inceperunt, sicut de Pachomio, & alijs diximus, & S. Basilii inter suas regulas habet animaduersiones ad Canonicos, & ad Canonicas, id est, regulares, & S. Augustinus fertur fundasse primum feminarum monasterium in Africa in ciuitate Thegastæ. De S. Dominico adhuc viuentem legimus monasterium feminarum Romæ instituisse. D. etiam Franciscus simul cum regula fratrum suorum, regulam fororum S. Claræ instituit, quam Gregorius IX. approbauit, posteaque Urbanus V. moderatus est, & ad meliorem ordinem, & foeminis magis accommodatum reduxit. De alijs vero religionibus, tam monachorum, quam mendicantium, non ita certò constat quado cœperint habere monasteria feminarum sibi subiecta, vel suam regulam profitentia. Verisimile tamen est, idem esse in ceteris obseruatum, simulque incepisse, quamuis sub eadem religione virorum, varia etiam instituta monialium esse contingat, ut religio Minorum præter religionem S. Claræ, habet etiam sibi subiectam religionem Conceptionis, quæ diuersam regulam

proficetur, & sic de alijs, de quibus sigillatim dicere operosum esset, & nobis non necessarium. Alterum illatum longiorem petit explicationem sequenti cap. tradendam.

CAPVT XI.

De receptione, ac nouitiu monialium, earumque professione cum ceremonia veli.

PRæter confectarium præcedenti cap. num. 11. positum, sequitur etiam ex dictis in eodem capite, omnia quæ in discursu huius operis de statu religioso dicta sunt, cum proportionem esse ad moniales applicanda. Nam in primis consideranda est earum receptio, in qua obseruandum in primis est, quod iura statuunt, ut non fiat nisi intra numerum præscriptum monialium qui ex redditibus, vel ex consuetis elemosynis commodè sustentari possunt, iuxta cap. v. n. de statu regular. in 6. & decretum Concilij Trident. sess. 25. cap. 3. de regular. ac tandem constituit. Pij V. circa pastoralis, & c. quod intelligendum est, nisi monialis secum afferat dorem ex qua possit commodè sustentari, nam illa dos potest inter elemosynas, vel postmodum etiam intra redditus monasterij computari. Hinc verò nascitur dubium quod hic præcipue controuertitur solet, & spectat ad simoniam vitium, an licet committatur in tali receptione, eo quod non fiat sine dote in pactum deducta, nec sine alijs certis expensis; sed hoc punctum latè & in particulari tomo præced. tractatum est. Tractari etiam hic potest, de autoritate recipiendi aliquam in monialem, apud quem sit, de quo etiam videnda sunt eodem tomo dicta de receptione nouitiorum, & cum proportionem in presenti applicanda. Communis verò vsus iuri & rationi consentaneus est, ut hæc potestas sit in ipso conuentu monialium, simul tamen requiratur Prælati licentia seu consensus. Nam quatenus illa receptio est ad communem vitam, & societatem cum monialibus, ratio postulat, ut ipsæ voluntariè illam admittant, quatenus vero illa receptio est aliquo modo actus iurisdictionis, oportet ut Prælati apud quem est propria iurdictio, concurrat, de quo videri possunt Abbas in cap. noscitur. de his quæ sunt à maiori parte Capituli. Felinus in cap. quoniam. de simonia. Lapis allegat. 31.

Interrogari præterea potest, quæ conditio ex parte personæ recipiendæ, spectanda, vel potius stulanda sit: in quo primum necessaria sunt omnia, quæ in communi de statu religioso dicta sunt, & in primis tomo præcedente. Deinde hic addendum est, non solum virgines, sed etiam viduas in eundem monialium conuentum recipi posse. Hoc constat ex vsu Ecclesiæ, quem esse antiquissimum constat, nam in monasterio illo virginum, quod in Africa Augustinus instituit, sororem viduam illi præfecit, & Beata Brisida cum esset vidua, monialium ordinem instituit, quarum fuit Abbatisa, licet ipse virgines essent. Præterea in cap. vidua 20. q. 1. de vidua dicitur, si velit religionem profiteri, admitti posse, & debere, recepto habitu religionis conueniente. idem constat ex cap. viduas 1. & 3. & cap. vidua. cum sequentibus 27. q. 1. Sunt verò monialia antiqua decreta, quæ hinc assertioni repugnant, videtur, de quibus statim agemus. Dices ergo, etiam femina illicitè corrupta post penitentiam admitti poterit, ut inter virgines monialis sit, quia culpa præcedens non videtur obstat, si virginitatis integritas necessaria non sit. Respondetur aliter, huiusmodi feminas hac macula, vel notata, qui non esse admittendas in conuentu virginum, de quo videri potest Francus in cap. v. n. de

de religioſ. domibus in 6. Sed hoc intelligendum eſt ſecundum decentiam, & conuenientem honeſtatem, non ſecundum incapacitatem, aut abſolutam prohibitionem, nulla enim in iure communi inuenitur, niſi in proprijs monaſterij conſtitutionibus habeatur. Quocirca, ſi lapſus fuerit publicus & infamis, talis foemina, quamuis poſtea conuertatur in conſortium virginum, admittenda non eſt, ideoque pro huiusmodi foeminis inuenta eſt ſpecialis religio, quæ dicitur *Mulierum penitentiæ*, aut Sanctæ Mariæ Magdalenzæ, cuius plura ſunt in Hiſpania monaſteria, quæ regulam S. Auguſtini proſiteri dicuntur, & ſub cura, & obedientia Prædicatorum viuunt. Si autem lapſus fit occultus, & non generauerit infamiam, nihil impedit per ſe moraliter loquendo; imò aliquando licet eſſet publicus, ſi ſemel tantum ex quadam fragilitate accidiſſet, poſſet tot alijs circumſtantijs perſonæ, generis, & emendationis honeſtari, aut compenſari, vt ſine inconuenienti talis perſona admitti poſſet. Itaque hoc in huiusmodi caſibus maximè pender ex prudenti arbitrio. Idemque dicendum eſt, de alijs conditionibus. ex parte talis perſonæ requiſitis, vt quod & corpore, & animo fit apta ad religioſam, & communem vitam, iuxta monaſterij, & ordinis regulam, vt dicitur in Concilio Trident. ſeſſion. 25. de de regular. c. 17.

III. Poſt receptionem, neceſſaria eſt integri anni probatio, ita in monialibus ſicut in monachis, & cum iſdem circumſtantijs, nec in hoc occurrit aliquid ſpeciale. Pari etiam modo poſt expletam probationem aut danda eſt profeſſio, aut dimittenda nouitiâ, iuxta legem poſitam à Tridentino ſuprà cap. 16. quæ vtrique ſexui communis eſt, vt conſtat ex diſcurſu totius tituli de regularibus, & ſpecialiter ex principio capitis 15. Neque obſtat, articula nouitios maſculini generis, nam regulare eſt, vt ſub maſculino foemininum comprehendatur, quando materia communis eſt.

IV. Circa profeſſionem autem ea omnia ſeruanda ſunt, quæ tractat. 7. ſunt explicata, & ſubſtantialia, ac generalia ſunt. Vbi etiam diximus ſpecialiter attendendum eſſe in profeſſione monialium, vt plena voluntas, & omnino ſpontanea fiat, quod antiquis canonibus cautum eſt, cap. *puelle* 20. q. 1. Maximè verò hoc innouauit Concilium Trident. ſuprà cap. 16. 17. & 18. nam ob eam cauſam in 16. ſtatuit, vt ante profeſſionem ex bonis nouitiæ monaſterio nihil tribuatur præter victum, & veſtium pro anno probationis, *Ne hac occaſione diſcedere queas*. Vnde à Congregatione Cardinalium declaratum eſt, etiam dotem non eſſe monaſterio tribuendam ante profeſſionem, ſed in deſposito reponendam. Quod per ſe intelligendum exiſtimo; nam ſi neceſſitas, vel aliqua maior commoditas ipſiusmet nouitiæ intercederet, & iudicium, ac licentia Epifcopi interueniret, poſſet, vt opinor, dos recipi à monaſterio, data certa cautione, & ſecuritate illam integrè, & ſine difficultate reſtituendi, ſi nouitiâ velit abire, ita enim ſatiſfit intentioni Concilij. Quod vltèrius in cap. illo 17. circa hoc diſponit, vt Epifcopus ante profeſſionem, virginis voluntatem exploret, vt pia, & omnino ſpontanèa fit. Ac tandem in 18. cap. cenſuram addit contra eos, qui ſeeminas ad ſtatum religioſum aſſumendum cogunt, vel aſſumere volentes impediunt, iuxta cap. vlt. 32. q. 2. quæ tom. de cenſuris & tractatu ſeptimo lib. 6. ſuprà eſt à nobis explicata. Sicut autem ex parte nouitiæ voluntas requiritur, ita etiam ex parte monaſterij, ſimul cum Abbatiffa, ſicut de receptione dictum eſt, nam eſt eadem, vel maior ratio, vt ex dictis ſatis conſtat. Ex parte autem Prælati non ſolum conſenſus neceſſarius eſt, ſed etiam in manibus eius debet profeſſio fieri, & ab eo acceptari, quia ſolum apud Franc. Suar. de ſtatu relig. Tom. IV.

ipſum eſt propria iuriſdictio, ex cap. *ſtatimus* 20. quaſt. 2.

Eſt autem hoc ſolennè, & obſeruatum in foeminis, vt cum proſitentur, velum recipiant, & olim etiam ſolebant virgines conſecrari. Vnde multiplex diſtingui ſolet velum monialium, quoddam dici poteſt velum receptionis, quod nouitijs à principio datur, & ſolet eſſe album. Aliud dicitur velum profeſſionis, quod nigrum eſt (quamuis olim aliqua varietas in hoc fuiſſe videatur) & hoc datur ſolennem profeſſionem emittentibus cuiuſcumque ætatis, vel conditionis ſint. Meminit illius Hieronymus epif. 8. ad Demetriadem de ſeruanda virginitate, dicens. *Scio quod ad imprecationem Pontificis flammæ virginalis ſanctum operueris caput*. Vbi Marius Victorinus, dicit *flammæ* appellari velum rubrum, quo nuper nuptæ vti ſolebant, & in Epitaphio Paulæ, alijs epif. 27. de Paula dicit Hieronymus, *Chriſti flammæo reſeruatur*, ſcholium verò addit, *flammæum vocari indumentum flammæ coloris, quo mulieres præſertim virginis caput tegebant*. Sed quidquid ſit de antiqua, aut prima vocis expoſitione, conſtat, & ex ſubiecta materia, & ex adiuncto adiectiuo virginali Hieronymum loqui de velo monialium, propter quod etiam dicit ſolitum eſſe imponi ad Epifcopi imprecationem. Vnde videtur Hieronymus ad ſpirituales nuptias, & nouas Chriſti ſponſas vocabulum illud tranſtulſiſſe: nec propterea dicere oportet monialium velum tempore Hieronymi rubrum fuiſſe, quia non eſt attendendum ad originem, vel etymologiam vocis, ſed ad rem ad quam ſignificandam translata eſt. Vnde idem Hieronymus epif. 12. ad Gaudentium. *Solent* (inquit) *cum ſuturam virginem ſoponderant, pulla tunica eam induere, & ſurſum operire pallio*, id eſt, fulco, ſeu nigro. Epiftoſa verò 48. ad Sabinianum faciens mentionem idem Hieronymus eiufdem conſuetudinis ait: *Morū eſt in Aegypti & Syria monaſterij, vt tam virgo, quam vidua, qua ſe Deo vouerint, & ſeculo renuntiantes omnes delicias ſeculi concularint, crinem monaſteriorum matrib. offerant deſecrandum, non intellecto poſtea contra Apoſtoli voluntatem inſuſura capite, ſed ligato pariter ac velato*. & infra de moniali loquens ait: *Chriſti flammæo conſecrata eſt, & ſe in monaſterio victuram ſoponderat*, &c. Vnde conſtat aperte loqui de velo profeſſionis, & docere viduis, & virginibus fuiſſe commune.

Eſt autem aliud velum quod dicitur conſecrationis. Solent enim Sanctimoniales ſolenniter conſecrari nonnullis benedictionibus, & cæremonijs, quæ habentur in Pontificali Romano, & explicantur à D. Tho. in 4. d. 38. q. 1. art. 5. Palud. ibi. q. 5. art. 3. *conſecratio* & latè ab Antonino 3. p. tit. 2. c. 2. Velum ergo, quod ſpeciali benedictione tunc imponitur, dicitur velum conſecrationis, quod plures habet prærogatiuas, vna eſt quod ſolis virginibus dari poteſt, vt dicti authores docent, & habetur expreſſè in capitulo *de uotiis* 20. quaſt. 1. vbi Gelafius Papa inquit, *viduas velare Pontifici, um nullas accentes*, quod etiam habet Concilium Triburienſe cap. 25. & Concilium Rothomagenſe canone 9. apud luonem p. 7. decreti c. 52. Hæc enim decreta non ſunt ita intelligenda, vt nullum velum viduis imponi poſſit, ac ſi illæ eſſent incapaces profeſſionis religioſæ; hoc enim alijs decretis repugnat, vt patet ex dictis, & ex ca. vlt. 20. q. 1. & ex multis alijs 27. q. 1. Sunt ergo illa decreta intelligenda de velo conſecrationis.

Vnde D. Thom. ſuprà, *Viduis* (inquit) *datur aliquod velum, non tamen cum illa ſolennitate, cum qua datur virginibus*. Idem ſerè ibi Soto articul. 1. & Sylueſt. verb. *Corruptis* *Conſecratio virginum*. Vnde à fortiori conſtat foeminas extra matrimonium corruptas, nulla ratione poſſe hoc velum recipere. Quod aded verum datur, eſt, vt etiamſi per violentiam, & ſine propria culpa corrupta ſit virgo, conſecrationis velo ornari

nari non possit, iuxta decretum Leonis Papæ epistola 87. ad Episcopos Mauritanie cap. 2. statuentis cum his fœminis eam esse seruandam moderationem, *ut neque in viduarum discedant gradum, neque in sacrarum, & perseverantium virginum numero censentur.* Quod non ita est intelligendum, ut pro illis speciale velum institueretur sit, sed, quod in aliis prærogatiuis & honoribus præferri possent viduis & virginibus æquiparari, non tamen in consecratione. Cuius rationem insinuat infra cap. 5. & habetur 32. q. 5. cap. 11. illa, dicens, *illa autem famula Dei, quæ integritatem pudoris oppressione barbarica perdidit, laudabiliores erunt humilitate, & verecundia, si se incontaminatam non audiant comparare virginibus, quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, & potuerit corruptione carnis inmensa non pollui, minus tamen hoc illis obest, si quod potuerit, animo non amittere dolent se, vel corpora perdidisse.* Quod exponens D. Thom. citato loco ad 4. dicit, quamvis illæ quæ per violentiam corrumpuntur, si nullo modo consentiant, virginitatis gloriam non perdant, quia tamen valde difficile est, quod in tali delectatione aliquis complacentiæ motus non insurgat, ideo Ecclesiæ, quæ de interioribus non iudicat, huiusmodi sic corruptas inter virgines non velat. Est etiam illa quasi quædã irregularitas, quæ licet sine peccato contrahatur, impedit talem consecrationem. Vnde D. Aug. lib. de bono coniugali c. 28. *Etiam si violenta corruptio virginis baptismum antecedit (ait) non potest etiam post baptismum inter Dei virgines consecrari.* Verum est Augustinum simpliciter loqui de fœmina quæ catechumena fuit vitiata, & non addere expressè, etiam si violenter vitiata sit, loquitur tamen generaliter de catechumena vitiata, etiam sine culpa. Ratio verò est, quia in consecratione virginum non spectatur an culpa præcesserit, sed an virginitas etiam corporalis, seu materialis subsistat, quia per consecrationem ipsam significatur, & speciali honore afficitur, & per illam representatur integritas Ecclesiæ triumphantis, ut dixit Glossa in cap. acutus 16. dist.

VIII.
An corrupta
reputata vir-
go possit ve-
lum hoc ac-
cipere.

Sed quæri hic solet, si fœmina sit in publica fama, & possessione virginitatis; occultè autem sit corrupta, possit consecrationis velum accipere. nã D. Th. supra ad 5. absolutè negat, quia propter vitandam (inquit) scandalum non debet Ecclesiæ sacramenta, vel sacramentalia variari. Dicit tamen querendum esse remedium ad vitandum scâdalum, & infamiam, quale est, ut accidentibus, & publicis solennitatibus retentis, quæ sunt de substantia consecrationis, mutantur, quam mutationem censet sufficienter fieri mutato nomine virginitatis in nomen castitatis. Cuius ratio esse videtur, quia aliàs forma talis consecrationis contineret mendacium. Idem sequitur Angelus verb. consecratio virginum n. 3. & Sylvester ibi. n. 2. Hoc verò non placet Paludano in 4. d. 38. q. 5. art. 3. conclus. 7. quem sequitur Antonius 3. p. tit. 2. cap. 2. in principio, quia illa fictio continet mendacium in ipso facto, quod non minus clarum est, quã in verbis, sed hoc non admodum urget, quia illud non est mendacium formale, sed materialis dissimulatio, vel occultatio; nam id quod fit habet suum proprium usum licitum, & bonum, & potest habere significationem veram, scilicet sanctificationis, & oblationis illius personæ, quæ ad diuinum cultum, & ad perpetuam cõtinentiam ex tunc Deo dicatur, alia verò falsa significatio quæ ab aliis concipi potest, non est intenta, & ideo non interuenit mendacium.

IX.
Quare non dubito, quin ille modus à D. Thom. relatus sit licitus; & potius dubito an sit sufficiens remedium, vel necessarium: sufficiens, inquam: nam eo ipso, quod virginitatis nomen in nomen castitatis mutetur, generabit suspicionem, &

scandalum apud audientes, præsertim medioctriter intelligentes, qui licet regulariter pauciores sint, infamia tamen apud ipsos est maioris momenti. Necessarium autem non videtur, quia licet nominetur virginitas, non videtur esse mendacium, quia verba possunt legitimè sensum habere. Vnusquisque enim censetur loqui in eo foro in quo operatur, sic enim reus sine mendacio negat delictum occultum, quod verè commisit, & Iudex per sententiam verè declarat innocentem eum, quem occultè scit nocentem, si in iudicio nõ probatur. Imò Scriptura diuina Luc. 2. & alibi ita loquitur, ut Patrem vocet eum, qui communiter talis reputatur, licet non sit, ergo similiter sine mendacio potest appellari virgo, quæ talis est in communi existimatione, non obstante contraria scientia occulta, quia omnes intelligunt humanum sermonem esse ex humana scientia, & existimatione, & non semper ex re ipsa.

Quocirca probabile existimo, in casu omnino occulto posse huiusmodi fœminam accipere velum consecrationis. Quod ita declaro, nam duplex obligatio ex hoc defectu occulto oriri potest, vel in Episcopo ad non consecrandam fœminam, vel in ipsa fœmina, ut non se ingerat consecrationi. Quoad priorem, si Episcopus solum habeat notitiam lapsus, per confessionem sacramentalem, certum est nec debere nec posse negare consecrationem fœminæ petenti, quia violaret sigillum. Si autem sciat extra sacramentum per secretam reuelationem ipsius fœminæ, non censo teneri ad expellendam illam, seu negandam consecrationem, quod tenent Summa Confessorum, & Sylvester. Ipsi tamen dicunt posse Episcopum dispensare, unde rectè sequitur non teneri ad actum oppositum. Veritatem, si ipsi supponunt iuris prohibitionem, cum illud ius commune sit, oportet, ut ostendant, vbi data sit Episcopo facultas dispensandi in hac veluti irregularitate, fortasse dicerent potestatem eius ordinariam satis esse ob necessitatem vitandi scandalum. Mihi tamen videtur tunc non esse necessariam dispensationem, sed ius ipsum commune non obligare Episcopum ad iudicandum de re occulta, vel ad operandum ex scientia adeo priuata, & occulta, præsertim cum periculo scandalì. Item quia in illo actu nullum est mendacium, ut declaratum est, & alioquin non sit aliqua irreuerentia tali consecrationi, seu benedictioni, quia talis persona non obstante præcedenti lapsu, potest esse capax illius in ordinem ad perpetuam cõtinentiam futuram, nec etiam obest sanctitati illius status, aut conuersioni aliarum virginum, quia bona fama, & communis existimatio impedit omne incommodum; ergo non est cur credamus hæc prohibitionem positam esse cum tanto rigore. Nihilominus tamen, non videtur teneri Episcopus ad consecrandam huiusmodi fœminam, quia potest se excusare ab illo munere, vel alio colore illam nõ admittere ad professionem. Quod quidem est verum per se loquendo, & ex lege iustitiæ, nihilominus in indiuiduo parum ad cauere debet, ne infamet proximum sine causa, vel materia, ne auertat huiusmodi fœminam ab statu perfectio- nis, maxime, quando ipsa confidenter ei aperuit conscientiam suam in remedium, non in obliuione. Quando autem Episcopus alia via haberet similem noticiam moraliter certam, iam non esset res adeo occulta, & ideo merito posset non admitttere talem personam ad velum virginum, semper tamen debet id facere consulendo famæ illius quæ tum poterit.

At verò loquendo ex parte ipsius fœminæ, censent multi teneri ad non petendum talem statum, scilicet etiam si ipsa sola norit delictum, sicut tenetur irregularis ipse con-

gularis non petere ordines, etiam si solus sciat irregularitatem, imò addunt Syluester, & Raimundus; quod licet virgo consecrata sit, si postea occultissime labatur, tenetur abstinere ab his actibus, qui secundum consuetudinem monasterij solent per solas virgines consecratas exerceri. Sed est onus intolerabile, ac proinde incredibile, praesertim cum nec possit satis ostendi expressum praeceptum, nec fit res tam necessaria, aut tanti momenti, ut propter eam vitandam obliganda fuerit femina ad se infamandum. Imò etiam quamvis occultus lapsus hanc professionem praecedat, non censetur obliganda feminam ad se priuandum illo statu, non solum quando sine infamia id vitare non potest, quod censetur certum, sed etiam si absque infamia possit alium statum, aut modum viuendi accipere. Probatur prior pars, quia etiam censuram occultam non tenetur homo seruare, quando non potest id facere sine graui infamia. Secunda autem pars fit in primis verisimilis, quia non tenetur quis se priuare tanto bono spirituali, quantum est status perfectionis propter crimen occultum. Ratio verò à priori omnium est, quia iura non imponunt hoc impedimentum tanquam penam, vel irregularitatem ipso iure incurrendam, sed praecipunt Praelatis, ne consecrent feminam corruptam; igitur, quando res occulta est, non tenetur ipsa femina se abstinere, sed potest in exteriori foro ita se gerere, sicut in communi opinione habetur. Et hoc planè supponunt D. Th. & alij auctores, qui dicunt posse consecrari mutato nomine *virginis in castitatem*.

XII. Haec ergo est prima & praecipua prerogatiua huius veli consecrationis, quod ex vi suae institutionis est (ut sic dicam) votum virginum, modo à nobis explicato, cui consequenter est alia adiuncta, quod tale velum à solis Episcopis dari potest, iuxta cap. *De notis* 20. quest. 1. quod communiter ad hoc allegatur, ut patet ex Paludano, Syluest. & alijs. ibi vero non dicitur expresse, sed indefinitè, seu passiuè dicitur, ut virgines non velentur nisi intra certa quaedam tempora, de quibus infra. Adduntur verò postea haec verba; *Videtur autem velare Pontificum nullus attinet*, quae intelliguntur de velo consecrationis; ergo supponit illa prohibitio adaequatum ministerium huius velationis esse Episcopum. In alijs etiam decretis vbique fit mentio ministri huius consecrationis, solus nominatur Episcopus. Et in Pontificali Romano in ritu illius consecrationis idem supponitur. Ac denique est communis sententia, cuius rationem assignat D. Tho. loco supra citato, quia haec consecratio est spiritualis quaedam desponsatio cum Christo, per quam representatur desponsatio ipsius Christi cum Ecclesia, quoad illius incorruptionem, & ideo solus Episcopus (inquit) cui cura Ecclesiae committitur, virgines desponsas velando, non sibi, sed Christo, quasi sponsas parantibus. Potest autem haec consecratio committi presbytero per Summum Pontificem, non tamen censetur commissa per solam iurisdictionem Episcopalem, quia est actus ordinis, & non tantum iurisdictionis, vnde neq; Episcopus electus, & confirmatus, & nondum consecratus potest illum exercere, & à fortiori non possunt Prouinciales religionum, vel alij similes inferiores Praelati, habentes iurisdictionem Episcopalem, nisi speciali priuilegio Pontificio hoc eis concessum sit, sicut nonnullis Abbatibus datum est, Episcopus autem non habet potestatem committendi hoc munus Presbytero, quia non potest ei committere actus ordinis Pontificalis, iuxta cap. *De consecratione Ecclesiae*.

XIII. Tertia prerogatiua de tempore quo dandum est velum. Præterea non potest hoc velum dari, nisi definitis temporibus & ætate à iure statutis. Prior pars habetur in dicto cap. *De notis*, & cap. *Virginis* 20. q. 1. ubi prohibentur virgines consecrari, nisi in die Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

Epiphania, aut in albis paschalibus, id est, intra hebdomadam Paschæ, ut Gloss. exponit, quamuis alia litera habeat in sabbato Paschæ. Vel etiam in natalitijs Apostolorum, vel etiam, nisi periculum mortis imminet, quia tunc, quocumque die velari possunt, ut ibidem dicitur. In Concilio autem Lateranen. sub Alexandro III. prout habetur in cap. 1. de temporib. ordin. concessum est, ut omnibus Dominicis diebus liceat virgines consecrare, & consuetudo hoc extendit ad alias solennes festiuitates, ut aduertit Turrecremata in dicto cap. *De notis*, quæstione 4. & ita in hoc consulenda est, & seruanda consuetudo. Altera pars de ætate virginis consecrandæ magnam habuit in Ecclesia varietatem; nam in Concilio Romano sub Syluest. cap. 10. significatur non esse sacrandam virginem vique ad ætatem septuaginta duorum annorum, in quibus suam castitatem probauerit. Gregorius autem lib. 3. epist. 11. sexagenariam voluit esse virginem consecrandam; Concilium verò Agathense cap. 19. ante annum quadragesimum prohibet velari. In Concilio Carthagenensi III. cap. 4. solum postulat ætas 25. annorum. habetur in cap. *Inuentus*, cum sequent. 2. q. 1. In Concilio autem Mileuitano cap. 26. & Concilio Africano cap. 93. additum est, propter virginem necessitatem licitum esse in minori ætate virginem velare. Circa quæ decreta obseruandum est aliud esse loqui de velo professionis, & aliud de velo consecrationis. Nam prius semper dari potuit in minori ætate, ut constat ex antiquis exemplis, & historijs, ac Patribus supra citatis, & ex Conc. Triburiensi apud Burchard. li. 8. c. 10. & 98. & Conc. Carthag. IV. cap. 10. 4. Et quia verisimile non est, ad professionem virginis postulasse aliquando Pontifices decrepitam, aut senilem ætatem, qualis est septuagenaria, vel sexagenaria; loquuntur ergo illa antiqua decreta de velo consecrationis, & fortasse aliqua ex illis loquuntur de his feminis quæ benedicebantur, ut essent Abbatissæ, vel ut haberent in Ecclesia aliquod ministerium, de quo statim num. sequenti dicitur. Ad professionem autem, & velum eius admitti poterant in minori ætate duodecim, vel quatuordecim annorum, & nunc anno 16. ætatis, ut tom. præcedenti dictum est ex decreto Concilij Tridentini, quod circa consecrationem virginum nihil innouauit, & ideo ubi post professionem consecratio fuerit in usu, circa illam antiqua iura seruanda sunt.

Addunt denique nonnulli Doctores, quamuis consecratio virginum sacramentum non sit, contra. An conferat ferre tamen gratiam, & remittere venialia peccata ad modum sacramentalium. Sed quod de gratia remissionem dicitur, non est intelligendum ex opere operato, venialium ut per se notum est, alioqui esset sacramentum, neque etiam ex speciali priuilegio, quia nullum habet fundamentum; ex merito autem operantis poterit per illud opus augeri gratia, sicut per alia bona opera, nihil tamen in hoc habet speciale, & ita est intelligendus D. Thom. loco citato ad 2. Quod verò spectat ad remissionem venialium peccatorum, videri possunt dicta in 4. tom. 3. partis disputat. 12. sectione 2. ubi etiam negauimus fieri hunc effectum ex opere operato. Quod maiori ratione de hac consecratione negari potest, quia communiter non solet hæc consecratio numerari inter ea sacramentalia, quibus effectus ille tribuitur. Est autem aduertendum, velum hoc consecrationis dari posse, vel in ipsa professione religionis, vel post illam; nam sine illa clarum est dari non posse, cum non intercedat nec supponatur spiritualis desponsatio cum Christo. Quando ergo simul concurrit hæc solennitas cum professione ratione professionis, quæ est nobilissimus actus, participabit aliquā

D d 3 maio

Quarta de aia cui datur vna decreta.

De quo velo hac decreta procedant.

XIV. An conferat gratiam vel remissionem venialium hac consecratio.

maio rem vim obtinendi gratiam, vel remissionem
peccatorum iuxta dicta in superiori tomo. Quando
verò sola consecratio separatim datur virgini iam
professæ, non est tanta ratio, vel fundamentum ali-
cuius extraordinarij effectus, quia in illo actu non
est tanta excellentia perfectionis, & sola significatio
non sufficit, cum non fit sacramentum.

XV.
Valum co
secrationi
duplex.

Vltimo est circa hoc obferuandum , hoc velum conſecrationis poſſe diſtingui in velum commune, de quo haſtenus diximus , & velum prelationalis, quod Abbatiffis cum ſpeciali benedictione dabatur, quamuis iam hoc non fit in uſu ; nam licet Abbatiffę benedicantur, non datur eis ſpecialē velum, vt notant Anton. diſt. cap. 2. & Turrecremata ſuprà num. 11. ac denique velum, quod vocant ordinationis. Aliquando enim Concilia ita loquuntur de ordinatione feminarũ, vt patet ex cap. *Sanctimoniales* 20. q. 1. addita Gloſſa , quę textum illum explicat de velo ordinationis iuxta capitulum *Diaconiſſ. in* 27. q. 1. quod ſic habet; *Dia. oſſiſſam non debere ante annos quadrageſima ordinari.* vbi tamen Gloſſa exponit Diaconiſſam, id eſt, Abbatiffam , & ita tacite exponit de velo prelationalis. Probabile autem eſt nonnullas ex virginibus ſacris ſolitas fuiſſe deputari ad legendum Euangelium in choro , & alia familia miniſteria, & illas fuiſſe vocatas Diaconiſſas, & earum benedictionem lato modo fuiſſe vocatam ordinationem. iam verò hoc non eſt in uſu, ſed in ipſa conſecratione virginum datur hec facultas, nec aliud velum expectatur.

C A P V T XII.

*De observantia monialium tam quoad substantialia
vota, quam quoad subiectionem erga præ-
latos & regulam.*

Circa pau-
peritatem
monialium
una obser-
vantia,

post professionem, & velationem, sequitur religioſa obſervantia, & obligatio, in qua moniales ſuo modo æquiparantur monachis, in ſubſtantialibus votis religionis, habent tamen hanc obligationem ſuo ſtatui, & ſexui accommodatam. Vnde vel in materia talium votorum, vel in his, que condu- cunt ad eorum obſervationem, nonnulla habet ſibi propria, que partim ad aliquam relaxationem, partim ad maiorem rigorem & obſervantiam per- tinent. Et primò circa paupertatem duo obſervari poſſunt, primum eſt, licet aliquibus religionibus viro- rum conſultor fit paupertas, non tantum pri- uans dominio bonorum in particulari, ſed etiam in communi, monialibus autem id non expedire, quia non poteſt earum honeſtas, & clauſura tam integrè & perfectè ſeruari, niſi ab ipſo monaſterio habeant vitæ neceſſaria. Vnde cum religio S. Clare in principio inſtituta fuerit ſub obſervantia illius paupertatis, paulò poſt Innocent. III. in ea diſpen- ſauit permittendo potius quàm præcipiendo, vt non ſeruaretur; poſtea verò Urbanus V. omnino ſeruari voluit regulam abſque tali paupertate, & Pius V. ſuo motu proprio *S. circa paſtoralis*, & Gregor. XIII. motu *III. Deo facris*. omnibus modis providere ſtuduere, vt monaſteria monialium habeant vnde ſuſtententur, ita vt ſi eleemoſynis indigeant, potius Prælatorum providentia quam earum ſolici- tudine & poſtulatione habeantur, & quoniam experientia oſtendit hoc eſſe difficiliſſimum, & quæ- cunque alium mendicantiſ modum eſſe periculoſum, ideo ſimpliciter conſultius eſt monaſterijs monialium habere communes reditus, quam pau- pertatem in communi proſeſſeri. Aliqui excipiunt mo- niales Capucinas, quas aiunt non poſſe habere bona ſtabilia, vt videri poteſt in Iſidorò Moſconio in lib. 1. de Eccleſia militante p. 4. cap. 4. Verumtamen

non habet fundamentum in Concilio Trid. *fol. 12.*
de regular. cap. 2. non solum excipit domos fratrum
Capucinorum & Obseruantium, vnde quantum est
est vi Concilij, sine dubio possunt habere bona ha-
bilia; & si fortasse illi priuilegio renunciare volu-
erint, indigent, vt existimo, Summi Pontificis appro-
batione, quia post moderationem Vrbanj non inue-
nitur illud genus pauperatis approbatum pro fu-
minis a Sede Apostolica.

Vnde etiam sequitur aliud quod obseruandum II
esse dicimus, pertinetque ad vñum paupertatis in *Alia H.*
particulari. Obtrinit. n. confitendo etiam inter mo- *Alia H.*
niales satis reformatas, vt liceat singulis recipere
singulis annis aliquos moderatos redditus, quib. ad
res sibi necessarias vti possint. Hoc n. inde intro-
ductum videtur, quòd monasteria regulariter non
habent redditus sufficientes, quib. omnia necessaria
ad victum, & vestitum tempore salutis, & agricu-
dinis omnibus provideant, neq; etiam monialibus
datur tempus, vt suo labore manum possint huius-
modi defectum supplere, & ideo ad vitanda ma-
iora incommoda, vt pericula, huiusmodi facultates
eis permittitur. Tenentur nihilominus ea vsu ser-
uando necessaria regulas paupertatis, ita vtiliter
suis proprietarius non fit, sed de pendens à Superio-
re, & eius arbitrio obseruando etiam, quæ circa hoc
disponuntur à Conc. Trident. sess. 25. c. de regula-
ribus, quæ in superioribus suis explicata sunt.

Secundò circa castitatem solum occurrit notandum, ratione illius præceptum esse stricte clausuram monialibus quam monachis, de qua copiose supra tract. præced. lib. i. ca. 8. disputatum est. Deinde cum decencia ornatus omnibus religiosis commendetur, maximè necessaria est feminis, & præsertim Deo consecratis, ut latè persequitur Hieron. ad Demetriadem, & ad Eustochium epistol. 8. & sæpè aliàs Basilii, & Ambrosii in libris de virginibus. Non inuenio autem specialia præcepta circa hanc materiam eis impoluta iure commun. præterea, quæ vel ex natura rei consequuntur ex tali statu, vel ea quæ de religiosis, aut personis Ecclesiasticis loquuntur, quæ maiori ratione eas obligant, quia inter personas Ecclesiasticas computantur, & sub nomine regularium, vel religiosorum comprehenduntur, maximè in his, quæ ad substantiam, vel decenciam religionis pertinent. Priori modo, hoc est, spectata natura rei, dictum est à Concilio Carthaginensi IV. c. 11. & habetur d. 23. c. 24. *Sanctimoniam virginum cum ad consecrationem suo Episcopo offerunt, in talibus vestibus applicentur, quas quilibet semper sibi ad hoc presens, & sanctimonia aptas*. Posteriori autem, hoc est, spectatis iuribus circa personas religiosas, in Clement. attendentes. de statu monachorum prohibentur, vii vestibus fericis, & virgatis, &c. vbi Gloss. aduertit, prohiberi monialibus cum sua proportionè, quæ clericis prohibita sunt Clement. quoniam. de vita & honestate clericorum, & cap. 1. & vltimo 21. questione 4.

Dubitatur autem specialiter illa Glossa, an liceat
monialibus nutrire comam, quia in illo textu fo-
sum dicitur, vt non vntur comatis, & cornu-
tis, id est, tortis crinibus, vt loquitur Paulus. I. ad
Timotheum 2. Vnde videtur solum esse prohiberi
illa copulativa. seu illa fucata composito crinium;
non vero simpliciter habere comam, si honeste
& occulte deferatur, atque ita senserunt aliqui iu-
risperiti. Dicitur tamen Glossa oppositum sentiri, &
dicit esse consuetudine receptum, vt Moniales
tondeantur, & deformato humani generis hos-
pitiis quam crines poliendo humani generis hos-
deserviant, quod magis ibi probat Panormitan.
num. 11. argumento cap. duo sum 12. questione 1.
Idem Abbas in cap. si quis. de vita & honestate cle-
ricorum.

V. Obiici verò potest cap. *uxoratus*. de conuersione coniugatorum; vbi dicitur, *Nillus vestrum mulierem aliquam consuetari presumat*, & cap. *quacunq.* d. 30. a. nathema dicit in mulierem quæ religionis obtentu comam sibi amputauerit, & in Græco ad litteram est, *Ob eam, quæ exstirpatur pietatis exercitatio*, quæ verba propriè videntur conuenire foeminis religiosis. Sed hæc obiectio si valida esset, probaret illicitum esse monialibus se tondere, quod incredibile est, cum sit res per se honestissima, supposita relatione, quæ in monialibus futura est, imò etiam sit optimum signum, vel medium ad ostendendum contemptum seculi, & proprium ornatus, ac pulchritudinis, & ita legitur Beatisimam Claram, cum initio conuersionis suæ ad sanctam Mariam de Portiuncula festinasset, vt mundo nuntium remitteret, ibi crines capitis deposuisse simul cum ornatu seculari. Idemque tanquam opus maximè laudabile vñ receptum est. Iura ergo citata intelligenda videntur de foeminis coniugatis, quæ religionis obtentu tondentur, præsertim contra virorum voluntatem, quod significatur in illis verbis *tanquam resoluens ius subiectionis*; nam coma dicitur data mulieri in signum subiectionis, & ita exponunt ibi Glossa, & Panormit. Quamuis autem hoc liceat, nò tamen inuenitur esse præceptum in iure, & ideo consuetudo vel regula vbi fuerit, seruanda est, vbi autem non fuerit, non erit contra religionem comam capitis retinere; erit tamen illi contrarium eis abuti, vel capillos contorquendo, vel etiam ad vanam ostentationem absque veli operimento eos deferendo.

VI. Tertiò circa obedientiam monialium, tres obligationes præcipuè notandæ sunt, prima est ad suos Prælatos, siue sit Episcopus, siue aliquis regularis iuxta vniuersumque monasterij professionem; nulum enim esse potest, quod alicui Prælati non sub sit, quia foemine non sunt capaces iurisdictionis Ecclesiasticæ, & hæc obligatio non funditur tantum in voto obedientiæ, sed etiam in propria iurisdictione spirituali, & ita in ea cum proportionem locum habent omnia, quæ de obedientia religiosorum in communi diximus. Non repugnat autem ali quod monasterium monialium esse exemptum, & immediatè subiectum Summo Pontifici, quia hoc ex ipsius voluntate, & priuilegiis pendet. Rarum tamen hoc est, quia raro expedit, & tunc necessarium est, vt Pontifex alicui vices suas committat, qui in rebus necessariis iurisdictionem exerceat circa moniales, præsertim in foro interiori, quia magis necessarius est. Fertur etiam moniales, quæ dicuntur Sanctæ Brigidæ, quamuis habeant religiosos, qui in earum Ecclesiis diuina officia & sacramenta administrant, nihilominus non habere Prælatum sibi superiorem, sed potiùs Abbatissam habere in omnibus prælationem, veruntamen de illo instituto mihi non satis constat, necessarium tamè existimo, vel vt Summus Pontifex illi specialiter provideat, saltem per priuilegia, vel certè, quod verisimilius est, talia monasteria subiecta Ordinario esse debent, vt ab illo gubernentur in his, quæ à iurisdictione pendent, quamuis in ordinaria administratione externarum rerum Abbatissa habeat superioritatem etiam in religiosos, qui solum esse videntur tanquam Capellam monialium, & incertum mihi est, an religiosi ipsi qui sacerdotes sunt, Abbatissæ obedientiam promittant.

VII. Altera obligatio monialium est ad obediendum Abbatissæ; hæc enim obligatio necessaria est ad regimè, & bonum ordinem monasterij. Dubitari autem solet, quanta sit hæc obligatio, & de conuerso quanta sit potestas Abbatissæ, ad præcipiendū monialibus, quidam enim existimant non posse eas in conscientia obligare præsertim sub mortali, quod

indicat Soto in 4. d. 20. q. 1. art. 4. quia foemina non est capax potestatis spiritualis, sine qua non videtur posse tale præceptum imponi. Alij verò tribuunt illi hanc potestatem etiam cum proprietate, & rigore iurisdictionis, quia Abbatissa est capax eius, saltè per delegationem iuxta cap. *dilecta*. de maioriore, & obedientia. Prælati autem religionum, vel Episcopus aut Pontifex, videntur hanc iurisdictionem commississe Abbatissæ, tanquam necessariam ad regimen monasterij.

VIII. Vera tamen resolutio est, distinguendam esse potestatem dominatiam & iurisdictionis, de quibus supra non semel dictum est. Abbatissa ergo non habet propriam iurisdictionem spirituales, vt est cõmunis sententia Theologorum D. Th. in 4. d. 19. q. 1. art. 1. quæstioncula 3. & 4. & dist. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. Palud. d. 19. q. 2. art. 1. Sot. supra, Syluest. & aliorum Summistarum verbo *Abbatissa*, à quibus non dissentit Canonistæ, in dicto cap. *dilecta*. & consentiunt alijs, quos retuli in 5. tom. 3. p. dist. 2. sect. 2. vbi varia etiam iura retuli, & explicui dictum c. *dilecta*. Vnde fit non posse Abbatissam, nec totum monialium conuentum propriam legem cõdere, vel præceptum ferre, per quod constituitur actus in propria specie virtutis specialis, nam hoc est proprium potestatis iurisdictionis. Fit etiã, vt monialis transgrediens præceptum Abbatissæ in materia temperantiæ v.g. non peccet specialiter contra virtutem temperantiæ, si opus de se alioqui non sit illi virtuti contrarium. Et idem est in reliquis actibus, & virtutibus, quia talis est transgressio qualis est obligatio; obligatio autem, quæ non prouenit ex potestate iurisdictionis, nò constituitur in particulari specie virtutis, vt ex materia de legibus suppono, & in superioribus tactum est.

IX. Secundò verò dicendum est, habere Abbatissam potestatem dominatiam, hoc est, potestatem administrandi, & regendi monasterium, ac personas & bona eius, vt iidem authores docent. Ratione ergo huius potestatis potest præcipere monialibus, & illæ tenentur in conscientia obedire ex vi voti obedientiæ, quod Sot. non negat, neque alijs authores. Moniales enim promittunt obedientiam Abbatissæ, seu Priorissæ, vt constat ex formulis profitendi; ergo si Abbatissa ita præcipiat, vt fidem datam exigat, obligabit in conscientia, vel, si modus loquendi magis placet, votum ipsum obedientiæ obligabit posita tali iussione, quæ est quasi applicatio materiæ voti, in quo eadem est ratio potestatis, & obligationis in foemina, quæ in viro, & quoad hoc procedunt omnia supra dicta de subiectione religiosorum.

X. Ad hanc autem actuale obligationem necessarium in primis est ex parte rei præcepta materia honesta, & capax talis obligationis, & quod sit secundum regulam iuxta superius dicta. Deinde necessarium est ex parte Abbatissæ, vt sit in suo munere cõuenienter electa, & confirmata, iuxta superius dicta de electione Prælati tract. præced. lib. 2. quæ in Abbatissa cum proportionem locum habent: Non est tamen necesse, vt sit benedicta, nisi vbi iuxta regulam, vel consuetudinem necessarium fuerit, iuxta Clem. *attendentes*. de statu monach. de qua re videri possunt ibi Glossa & Doctores, & Summistæ verbo *Abbatissa*. Denique necessarium est, vt hæc facultas iuxta religionis vsum, & moderationem ad operandum, seu obligandum applicetur, quod constat ex principiis supra positis.

XI. Vltima obligatio monialium est ad seruandam suam regulam & constitutiones; nam hæc omnia ad obedientiam reuocantur. Qualis autem, & quanta sit hæc obligatio, iuxta vniuersumque monasterij, seu religionis morè, & constitutiones, & iuxta principia superius posita iudicandum est. Omnes autem obseruare debent, vt saltem mensibus singulis

VIII. *Prenuntiatum, monialis non subdi iurisdictioni, sed Abbatissæ.*

IX. *2. Prenuntiatum, subdi tamē dominatiam.*

X. *Quid requiritur ut potestatem Abbatissæ obliget in conscientia.*

XI. *Notatio vltima circa obseruantiam regularum, seu statutorum.*

conſiteantur, & ſacroſanctam Euchariftiam ſuſci-
pianſ iuxta Concilium Trid. ſeſſ. 25. cap. 10. de regu-
lar. Non tamen ponit præceptum, nec iubet impo-
ni, ſed ſolum Episcopos, & Superiores admonet, vt
in conſtitutionibus monialium eas admoneant de
hac ſacramentorum frequentia, & idem intelligen-
dum eſt de obſeruantia audiendi quotidie Miſſam,
nam per ſe maximè, decet religioſum ſtatum, vt in
particulari notauit Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 7. §. 2.
Idemque de aliis religioſis obſeruantis iudicium

eſt. Et quamuis fortasſe ſtatuta non obligent ad
culpam, per Prælatos compelli poſſunt moniales
ad eorum obſeruantiam, cuius ipſi peculiarem cu-
ram habere debent in viſitationibus ſuis, quæ ab
Episcopis faciendæ ſunt in monaſteris ſibi ſub-
iectis; in exemptis verò, à proprijs, ſeu regulari-
bus Prælatiſ, exceptis hiſ, quæ ad clauſuram per-
tinent, nam iuxta Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 5. de
regular. hoc in vniuerſum eſt Episcopis commiſ-
ſum.

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De varietate religionum in partiuulari.

- Cap. I. **Q**uæ fuerit profeſſio monachorum Orientis, eorum præcipuè qui ſub re-
gula Baſilij militarunt.
- II. Quæ fuerit religionis S. Benedicti inſtitutio, & progreſſio.
- III. Quæ religiones monachorum ex Benedictina orta ſint, & an ſint ab illa di-
ſiunctæ.
- IV. An ordo Carthuſienſis ſit perfectæ monachorum religio.
- V. An religio S. Hieronymi, aut alia monachalis ſub regula S. Auguſt. militet.
- VI. An religio prædicatorum vna ſit ex mendicantibus; quamque originem, &
inſtitutionem habuerit.
- VII. An religio Minorum vna ſit ex mendicantibus; & quam originem & inſti-
tutionem habuerit.
- VIII. De origine ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & an vnus ſit ex mendicanti-
bus.
- IX. An religio Eremitarum S. Auguſtini quæ hodie extat in Eccleſia, ſit eadem re-
ipſa, an ſolo nomine cum primis illis Auguſtinianiſ.
- X. An ſacer ordo Carmelitarum vnus ex mendicantibus ſit, quamque originem
& inſtitutionem habuerit.